

Állami támogatások joga

31 (2022/1)

Miniszterelnökség
– Támogatásokat Vizsgáló
Iroda és az Andersen Zrt.
periodikája

MINISZTERELNÖKSÉG

ANDERSEN®

FELELŐS SZERKESZTŐ

Dobos Edina

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

Dobos Edina
Gyürkés Anita
Hargita Eszter
Radnai Károly

FŐSZERKESZTŐ

Dobos Edina

SZERKESZTŐ

Radnai Károly

TECHNIKAI SZERKESZTŐ

Götz Attila

A SZERKESZTŐSÉG CÍME

Andersen Adótanácsadó Zrt.
1124 Budapest, Csörsz utca 43
Telefon: +36 1 920 6800
<https://hu.andersen.com/hu/>
E-mail: info@hu.Andersen.com

A projekt az Európai Unió támogatásával valósult meg.
(KÖFOP-3.2.6-16-2016-00001 számú projekt)

Miniszterelnökség
Támogatásokat Vizsgáló Iroda
1077 Budapest, Wesselényi utca 20-22.
<http://tvi.kormany.hu>

ISSN 2061-5108

KIADÓ

Andersen Adótanácsadó Zrt.

NYOMDAI MUNKÁK

Prime Rate Kft.
primerate.hu

TARTALOM

HARGITA Eszter	
A koronavírus-válság kapcsán nyújtott állami támogatásokról a számok tükrében	3
AMBRUSZ Ákos	
Áttekintés a sportágazat megsegítésére a járványidőszakban bevezetett tagállami válaszingtézkedésekről	25
GÖNCZ Ildikó – SZALAI Soma	
Az ukrainai orosz invázió gazdasági hatásai és az állami támogatások	44
STAVICZKY Péter	
Természetvédelmi területen, védett állatok által okozott károk megtérítésének állami támogatási megítélése	60

A KORONAVÍRUS-VÁLSÁG KAPCSÁN NYÚJTOTT ÁLLAMI TÁMOGATÁSOKRÓL A SZÁMOK TÜKRÉBEN

HARGITA Eszter¹

Tárgyszavak: koronavírus-járvány, átmeneti közlemény, átmeneti támogatás, statisztika

Az Európát 2020 márciusában elérő koronavírus-járvány a kontinens gazdaságára erősen negatív hatást gyakorolt, így szükségessé vált a tagállamok beavatkozása a gazdasági folyamatokba támogatások, szubvenciók formájában is.

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (továbbiakban: EUMSZ vagy szerződés) azonban egyértelműen kimondja, hogy a vállalkozásokat a tagállamok csak abban az esetben támogathatják pénzügyileg, ha azt az Európai Bizottság (továbbiakban: Bizottság) engedélyezi. Az engedélyezhető támogatások körét, valamint az engedélyezés részletes feltételeit az uniós versenypolitika részét képező állami támogatási szabályozás tartalmazza.

A koronavírus-járvány okozta válság kezdetén a legnagyobb kihívást az jelentette az üzleti szféra számára, hogy a lezárások miatt számos tevékenységet felfüggesztettek, így a vállalkozások bevételei erősen visszaestek vagy gyakorlatilag megszűntek, míg a kiadásaik érdemben nem csökkentek (pl. azért, mert a munkavállalókat nem bocsátották el). Ez általában likviditási problémát okozott sok vállalkozó és vállalkozás számára, amelyet önerőből sokuk nem tudott megoldani, mert nem volt elegendő tartalékuk. Így szükségessé vált az állam beavatkozása.

Az akkor hatályos uniós állami támogatási szabályozás azonban csak nagyon szűk körben, és limitált összegben engedélyezte likviditási segítség nyújtását. Ugyanis a likviditási támogatás működési támogatás, amely főszabály szerint tilos az Európai Unióban, hiszen az a fennálló helyzet megtartását (a vállalkozás életben maradását) segíti, plusz teljesítményre (pl. beruházás, kutatás, innováció) viszont nem ösztönöz. Az életképtelen vállalatok életben tartása rontja az egészséges vállalatok helyzetét, esélyüket a piacon maradásra.

2020 márciusában a Bizottság két forgatókönyv között választhatott: vagy felfüggeszti az állami támogatási szabályok alkalmazását, amire mindeztáig még soha nem került sor, vagy a helyzet megoldását elősegítő támogatásokat engedélyező szabályozást fogad el. A Bizottság az utóbbi mellett döntött.

¹ Hargita Eszter a Miniszterelnökség Támogatásokat Vizsgáló Irodájának (TVI) munkatársa. A cikkben megjelenő vélemény nem tekinthető a TVI hivatalos álláspontjának.

A 2020 márciusában elfogadott ún. átmeneti közlemény² (a továbbiakban: átmeneti közlemény) elsődleges célja a vállalkozások likviditáshoz juttatásának segítése volt. A közlemény alapján eredetileg 2020 végéig lehetett támogatást nyújtani, azonban a járvány további hullámai szükségessé tették a közlemény többszöri meghosszabbítását, és hatályának kiterjesztését újabb és újabb támogatási célokra, más néven támogatási kategóriákra. A cikk írásakor a közlemény alapján 12 különféle célra adható támogatás, de ezek közül tíz esetén csak 2022. június 30-ig lehetséges a támogatás nyújtása. Emellett a Bizottság 2022. május 13-án bejelentette, hogy a közlemény meghosszabbítására a továbbiakban nem kerül sor.³ Az átmeneti közlemény hatálya alatt a Bizottság több mint 1300 határozatot fogadott el 950 tagállami intézkedésről, melyek alapján 3200 milliárd euró támogatásról döntött⁴.

Ugyanakkor nem az átmeneti közlemény volt az egyetlen jogalap, amely alapján a Bizottság engedélyezte vállalkozások megsegítését a járvány alatt. Az EUMSZ közvetlen alkalmazásával is jóváhagyott támogatásokat, többségében kárkompenzációs támogatásokat az EUMSZ 107. cikk (2) bekezdés b) pontja⁵ alapján.

Jelen cikk célja, hogy bemutassa, a tagállamok mennyi állami támogatást nyújtottak a koronavírus járvány hatásainak enyhítése érdekében 2020. március és 2021. június között.⁶ Ennek kapcsán röviden ismertetjük a járvány miatt kialakult válság kapcsán alkalmazott támogatási kategóriákat. Végül külön rész foglalkozik a Magyarország által a koronavírus-járvány miatt adott támogatásokkal a 2020. március és 2021. december közötti időszakban.

A koronavírus járvány elleni védekezés kapcsán alkalmazott támogatási jogcímek az EUMSZ alapján

Az uniós állami támogatási szabályozás logikája, hogy az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdésben foglalt általános támogatásnyújtási tilalom alól a 107. cikk (2) és (3) bekezdéseiben foglalt rendelkezések adhatnak mentességet, amennyiben a támogatás nyújtását a Bizottság engedélyezi.

A koronavírus-válság kapcsán a Szerződés három rendelkezése, a 107. cikk (2) bekezdés b) pontja, valamint a (3) bekezdés b) és c) pontjai szolgáltak jogalappal a Bizottság jóváhagyó határozataihoz.

² „Állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes keret a gazdaságnak a jelenlegi COVID-19-járvánnyal összefüggésben való támogatása céljából” című, 2020. március 19-i 2020/C 91 I/01 számú európai bizottsági közlemény és annak módosításai

³ <https://tvi.kormany.hu/az-europai-bizottsag-bejelentette-az-atmeneti-kozlemeny-kivezeteset>

⁴ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_22_2980

⁵ Az EUMSZ 107. cikk (2) bekezdés b) pontja alapján a rendkívüli események, körülmények okozta károkat a tagállam megtérítheti a vállalkozásoknak.

⁶ A támogatásnyújtásra vonatkozó adatok a Competition State aid Brief (1/2022 – February; ISBN 978-92-76-48573-5, ISSN 2363-3468) kiadványból származnak. A kiadvány elérhetősége: https://ec.europa.eu/competition-policy/publications/competition-policy-briefs_en

Ennél hosszabb időszakot átfogó statisztikát a cikk írásakor még nem publikált a Bizottság.

Az EUMSZ e három bekezdésének alkalmazhatóságát a koronavírus-járvány vonatkozásában az alábbi táblázat foglalja össze.

1. táblázat - A 107. cikk alkalmazhatósága

Jogalap	Támogatható cél az EUMSZ alapján	Bizottsági mérlegelési jogkör	Megjegyzés
107. cikk (2) bekezdés b) pontja	„rendkívüli események által okozott károk helyreállítására”	Nincs (azaz, ha a tagállam teljesíti a jogcím alapvető feltételeit, köteles jóváhagyni az intézkedést)	Kizárólag a rendkívüli eseményeknek (jelen esetben a koronavírus-járványnak, illetve az annak kapcsán bevezetett korlátozó intézkedéseknek) betudható károk kompenzálhatók. ⁷
107. cikk (3) bekezdés b) pontja	„egy tagállam gazdaságában bekövetkezett komoly zavar megszüntetése”	Van	Átmeneti közlemény 3.1-3.12 jogcímei (lásd alább) Olyan támogatások, amelyek többékevésbé megfeleltek az átmeneti közlemény szabályainak, de valamelyik feltételtől eltértek. ⁸
107. cikk (3) bekezdés c) pontja	„egyes gazdasági tevékenységek vagy gazdasági területek fejlődése”	Van	A koronavírus-járványra is visszavezethető megmentési és szerkezetátalakítási támogatás jóváhagyása a vonatkozó iránymutatás ⁹ alapján. ¹⁰

⁷ Magyarországnak egy ilyen programja volt, a 7/2020. (IV. 16.) KKM rendelet 2. § (1) bekezdés b) pontja és III/A. fejezete szerinti kompenzációs támogatási program. Lásd az Európai Bizottság C(2020)4286 final számú, 2020. június 23-i, SA.57375 (2020/N) ügyben hozott határozatát.

⁸ Például Európai Bizottság C(2021) 849 final számú, 2021. február 4-i, SA.60251 (2020/N) számú ügyben hozott határozatának köszönhetően az osztrák utazásszervezők hozzájuthattak a működésükhöz kötelezően előírt biztosítás megkötéséhez szükséges kezességhez, amit a piac az adott helyzetben nem biztosított volna. A kezességvállalás 6 hónapra szólt, mértéke 100% volt. Az átmeneti közlemény azért nem volt alkalmazható, mert a kezességvállalás mértéke meghaladta az átmeneti közlemény 3.2 szakasza szerint engedélyezhető 90%-ot, bár ott a maximális időtartam főszabály szerint 6 év (részletesen lásd 2.4 pontot). Ebből látszik, hogy a Bizottság „megkéri az árát” a közlemény szabályaitól való eltérés engedélyezésének.

⁹ A nehéz helyzetben lévő, nem pénzügyi vállalkozásoknak nyújtott megmentési és szerkezetátalakítási állami támogatásról szóló iránymutatás, HL L 249., 2014.7.31., 1-28. o.

¹⁰ Lásd a Bizottság C(2021) 3234 számú, 2021. április 30-i, SA.58101 (2020/C) és SA.62403 (2021/C) számú ügyben hozott, valamint a Bizottság C(2020) 3989 final számú, 2020. június 10-i, SA.57369 (2020/N) számú ügyben hozott határozatát.

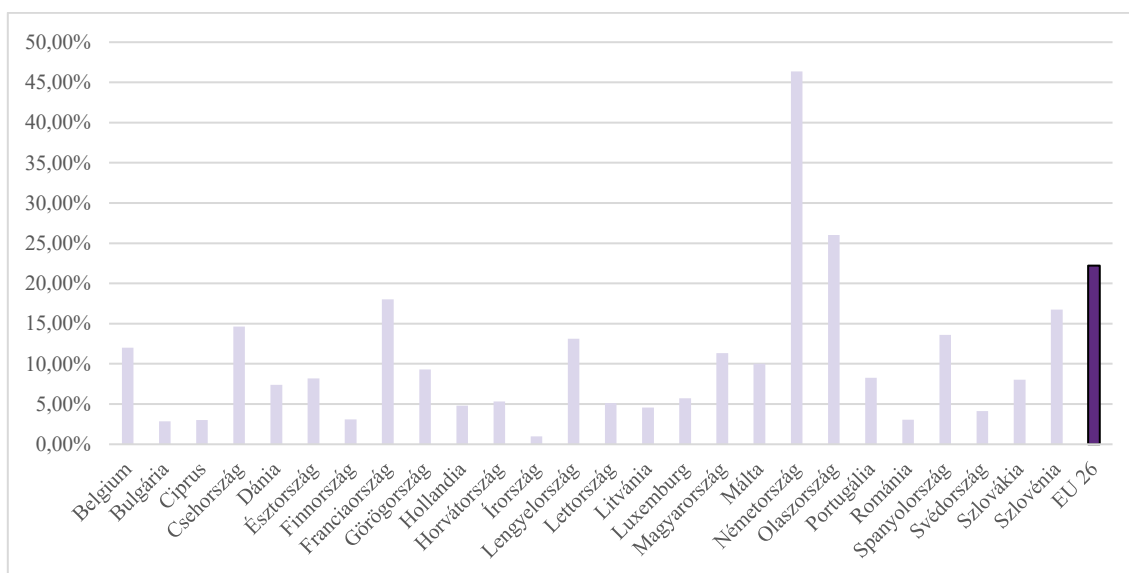
Jogalap	Támogatható cél az EUMSZ alapján	Bizottsági mérlegelési jogkör	Megjegyzés
			Két atipikus ügyben (nehéz helyzetbe került magánszemély-hitelfelvevők segítése és egészségügy koronavírus elleni védőfelszereléssel való ellátása) alkalmazta a Bizottság ezt a jogcímet.¹¹ Átmeneti közlemény 3.13-3.14 jogcímei (lásd alább)

Forrás: szerző saját szerkesztése

A fenti táblázatban szereplő jogcímenek a tagállamok igen jelentős összegeket költöttek a járvány hatásainak enyhítésére és a gazdasági visszaesés elkerülésére.

Az 1. ábra szemlélteti, hogy a tagállamok milyen költségvetéssel engedélyezték támogatási programjaikat a Bizottsággal.

1. ábra - A koronavírus járvány kapcsán 2021. június 30-ig engedélyezett támogatás a tagállami GDP %-ban

Forrás: Competition State aid Brief 1/2022

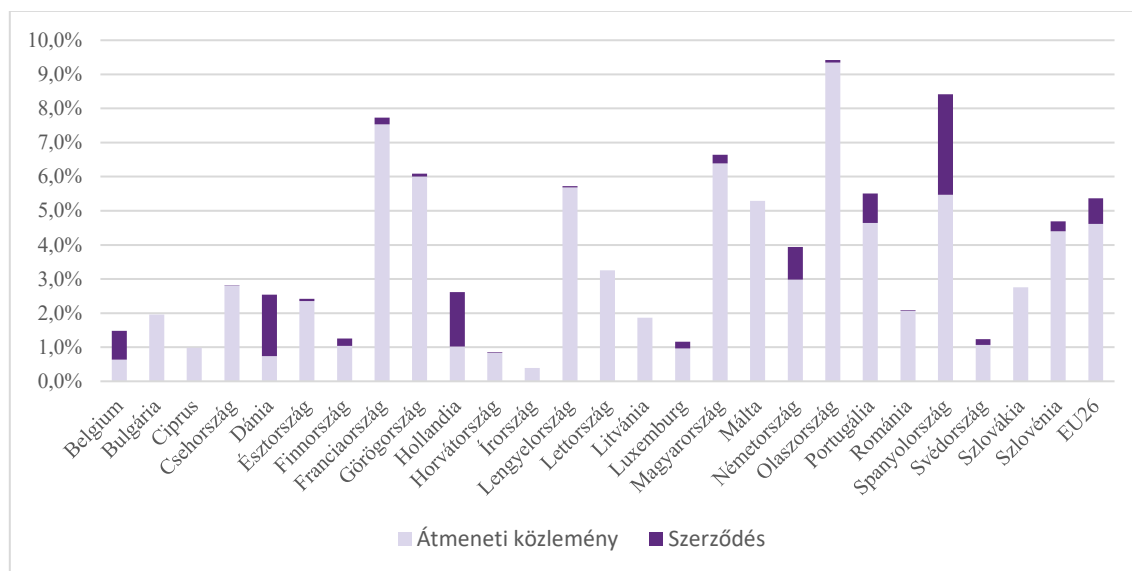
Az 1. ábra rámutat arra, hogy Németország jelentős költségvetési forrásokat csoportosított át a koronavírus-helyzet segítésére, és hatalmas költségvetésű támogatási programokat hirdetett

¹¹ Lásd a Bizottság C(2020) 6458 számú, 2020. szeptember 17-i, SA.58477 (2020/N) számú és a C(2020) 7981 számú, 2020. november 12-i SA:58555 (2020/N) számú ügyben hozott határozatait.

meg. Hasonló megközelítést követett Olaszország is. Az EU 26 tagállamának¹² átlaga alapján az EU GDP-jének 22%-a felett van a jóváhagyott támogatások mértéke azok költségvetését alapul véve. Ugyanakkor – úgy tűnik – egyes tagállamok jelentősen túlbecsülték a szükséges költségvetést, feltehetően részben azért, hogy a bizottsági engedélyezési eljárást, amely a járvány előtt hosszú hónapokig (néha évekig) tartott, ne kelljen újra megindítani.

Ha megnézzük, hogy mennyi támogatásról döntöttek a tagállamok (2. ábra), az EU26 szintjén a döntések „csak” az EU GDP-jének 5,4%-át érik el, és Németország támogatás-nyújtása (4%) bőven az uniós átlag alatt marad. A legtöbb GDP-arányos támogatást Olaszország (9,4%), Spanyolország (8,5%) és Franciaország (7,7%) nyújtotta a vizsgált időszakban, az átmeneti közlemény és/vagy az EUMSZ szabályainak közvetlen alkalmazásával.

2. ábra - A koronavírus járvány kapcsán 2021. június 30-ig odaítélt támogatás a tagállami GDP %-ban

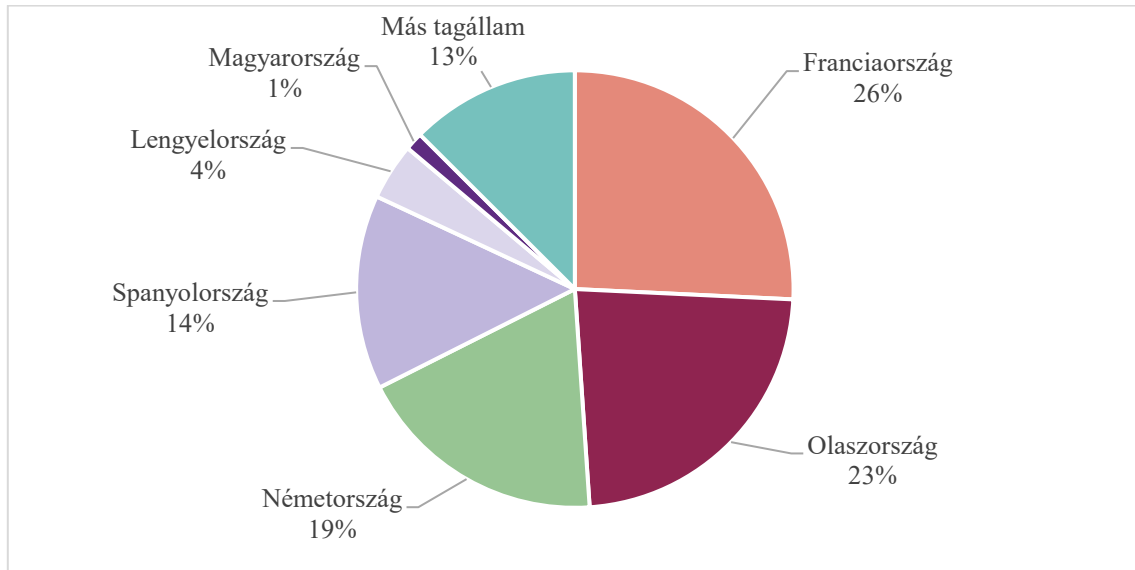

Forrás: Competition State aid Brief 1/2022

Abszolút összegben (3. ábra) az EU 26 által adott majdnem 726 milliárd euró támogatás több mint 25%-át Franciaország adta, míg a sorban Olaszország (23%), Németország (19%) és Spanyolország (14%) következett.

¹² Ausztria nem szolgáltatott adatot a felméréshez.

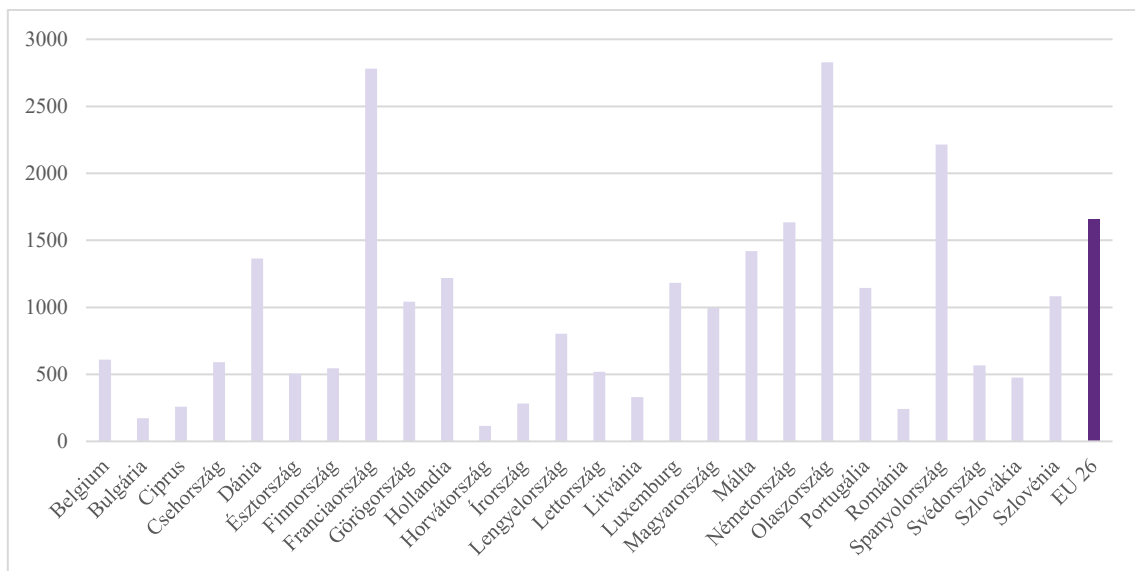
3. ábra - A koronavírus járvány kapcsán 2021. június 30-ig odaítélt támogatás megoszlása a tagállamok között

Forrás: Competition State aid Brief 1/2022

A népességszámra vetített támogatás tekintetében (4. ábra) az eddig megnevezett országok mellett Málta (5. hely 1419 euró/fővel) és Dánia (6. hely 1364 euró/fővel) szerepel az élbolyban.

4. ábra - A koronavírus járvány kapcsán 2021. június 30-ig odaítélt egy főre jutó támogatás euróban

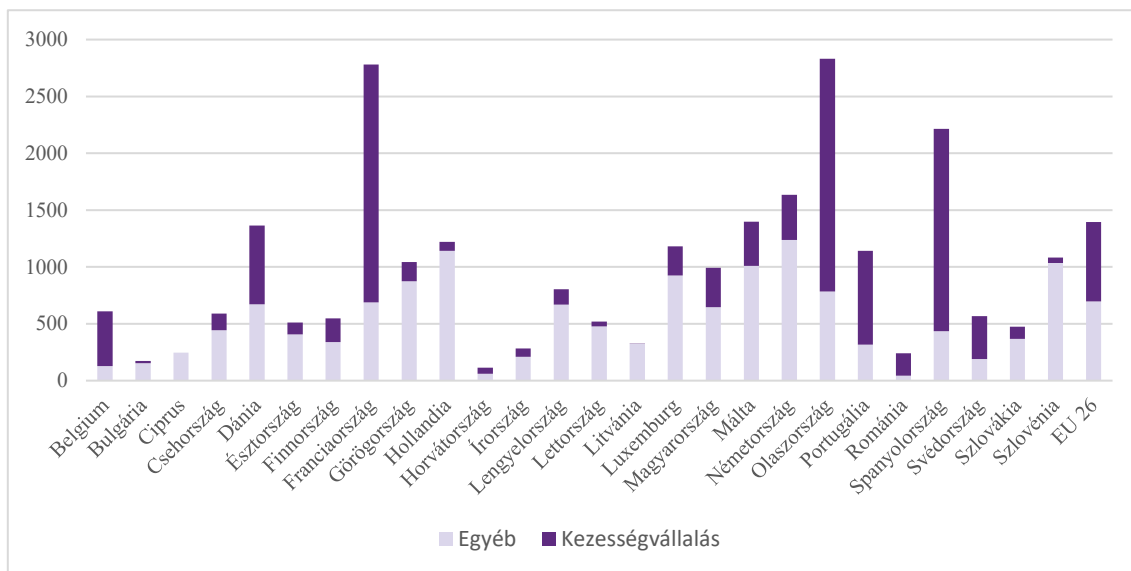

Forrás: Competition State aid Brief 1/2022

Ha a fenti ábrát tovább bontjuk, és különválasztjuk a tagállami kötelezettségvállalásokat azonnali kiadást nem jelentő kezességvállalásra és az egyéb támogatási formákra (5. ábra), megál-

lapítható, hogy a magas támogatási összegeket biztosító tagállamok nagyobb arányban nyújtottak kezességvállalásokat a teljes odaítélt támogatáson belül. Az egyéb támogatási formák (viszsa nem térítendő támogatás, visszatérítendő támogatás, tőke, kedvezményes hitel, adókedvezmény, adóelengedés, stb.) tekintetében Németország (1238 euró/fő) adta egy főre nézve a legmagasabb összeget, őt Hollandia (1142 euró/fő) és Szlovénia követi (1038 euró/fő).

5. ábra - A koronavírus járvány kapcsán 2021. június 30-ig odaítélt egy főre jutó támogatás euróban

Forrás: Competition State aid Brief 1/2022

Mivel a támogatások jelentős részét az átmeneti közlemény alapján nyújtották, ezért az alábbiakban a közlemény támogatási kategóriái szerinti kötelezettségvállalásokat ismertetjük.

Átmeneti közlemény szerinti állami támogatási kategóriák¹³

Az átmeneti közlemény két jogcím kivételével 2022. június 30-ig hatályos; az utolsó változata összesen tizenkét állami támogatási kategóriát tartalmaz. Az alábbiakban ezeket mutatjuk be.

Korlátozott összegű támogatások – az átmeneti közlemény 3.1 szakasza

A vállalkozáscsoportonként eredetileg 800 ezer euró összegű támogatás az átmeneti közlemény alapján legegyszerűbben nyújtható támogatási eszköz. Az eredeti értékhatárt a Bizottság a közlemény módosításaival kétszer megemelte, így a közlemény lejártakor az értékhatár 2,3 millió

¹³ Állami támogatások a gyakorlatban c. könyv (Kézirat) 4., A koronavírus-járvány és az állami támogatási szabályok című fejezetének felhasználásával készült.

euró (az elsődleges mezőgazdasági, továbbá a halászati tevékenységre alacsonyabb felső korlát¹⁴ vonatkozik). Az értékhatár nem jogalanyonként, hanem – az ún. csekély összeg támogatáshoz hasonlóan – cégcsoportonként számítandó, tehát egy vállalkozásnak és a kapcsolt vállalkozásainak tagállamonként összesen van egy 2,3 millió eurós kerete.

A korlátozott összegű támogatásokat vissza nem térítendő támogatás, adóelőny, fizetési kedvezmény, visszafizetendő előleg, kezességvállalás, hitel és tőke formájában lehet nyújtani. A támogatástartalom – eltérően a csekély összegű támogatástól – mindig a támogatás névértéke, azaz a vissza nem térítendő támogatás összege (nem a jelenértéke), a hitel névértéke, a kezességgel fedezett összeg, tőke esetén pedig a juttatott tőke összege. Egy 10 millió forint összegű vissza nem térítendő támogatás támogatástartalma így egyenlő egy 10 millió forintos kamatmentes vagy kedvezményes kamatú hitel, illetve kezességvállalás összegével, amennyiben mind a hármat korlátozott összegű támogatásként nyújtják.

Az egyetlen megkötés e támogatási kategória kapcsán a támogatási összegen túl, hogy abból a 2019. december 31-én nehéz helyzetben levő vállalkozások nem részesülhetnek. E kizárás azonban nem vonatkozik a mikro- és kisvállalkozásokra, kivéve, ha

- (1) a támogatás nyújtásakor a nemzeti joguk szerinti kollektív fizetéseképtelenségi eljárás (azaz a magyar jogban felszámolási vagy csődeljárás) alatt állnak; vagy
- (2) kaptak olyan megmentési támogatást hitel formájában, amelyet még nem fizettek vissza, vagy kezesség formájában, amely még nem járt le; vagy
- (3) a Bizottság által jóváhagyott szerkezetátalakítási terv van végrehajtás alatt esetükben.

Ez utóbbi két kivétel Magyarország esetében nem alkalmazandó, mivel nincsenek olyan vállalkozások, amelyek a (2) és (3) pontok alá tartoznak.

A GDP %-ában mért korlátozott összegű támogatás nyújtása tekintetében Magyarország (2,57%) a 4. helyen áll Görögország (5,02%), Lengyelország (4%) és Szlovénia (3,2%) mögött. Az EU26 átlaga 1,61%. Magyarország e jogcím alapján fogadtatott el a Bizottsággal például beruházási támogatási,¹⁵ kamat- és díjtámogatási,¹⁶ és tőkeprogramot¹⁷ is. Hazánk ezen felül

¹⁴ 2021. január 28-ig mezőgazdasági tevékenységhez 100 ezer euró, halászatihoz 120 ezer euró, ezt követően 225 ezer, illetve 270 ezer euró volt adható. 2021. november 18-tól a mezőgazdasági támogatások felső korlátja 290 ezer, a halászatié 345 ezer euróra nőtt.

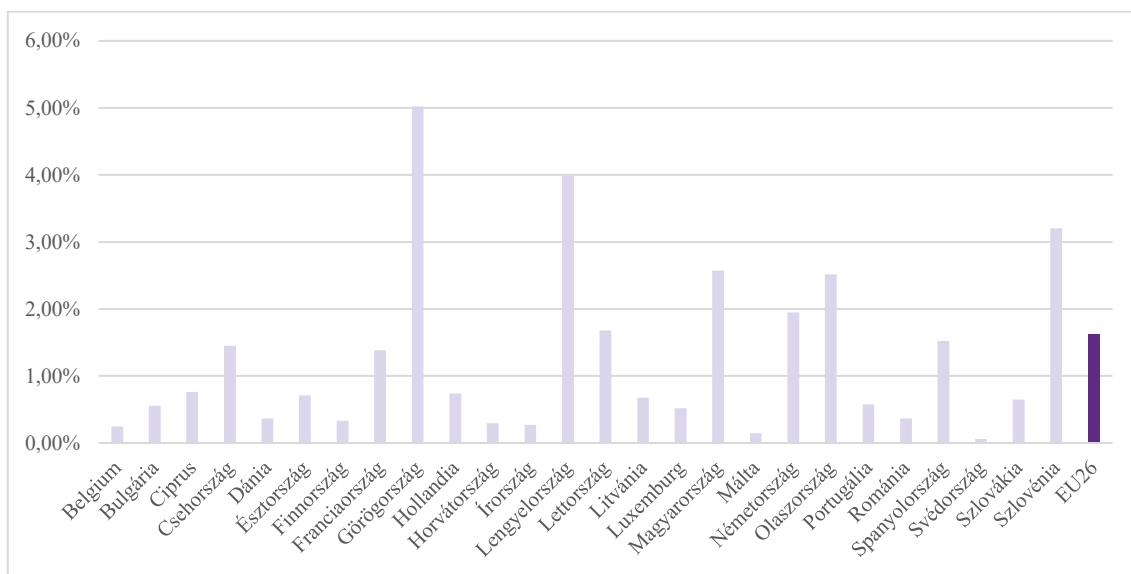
¹⁵ Lásd például az Európai Bizottság C(2020) 2332 final számú, 2020. április 8-i, SA.56926 (2020/N) számú ügyben hozott határozatát (versenyképességi támogatási program).

¹⁶ Lásd az Európai Bizottság C(2020) 3459 final számú, 2020. május 20-i, SA.57285 (2020/N) számú ügyben hozott határozatát (Széchenyi hitelprogramokhoz kapcsolódó díjtámogatás).

¹⁷ Lásd az Európai Bizottság C(2020) 3462 final számú, 2020. május 20-i, SA.57269 (2020/N) számú ügyben hozott határozatát (városi és egyéb tőkealapok).

rendelkezik olyan intézkedéssel is,¹⁸ amelyben hitelt nyújt a támogatást nyújtó korlátozott összegű támogatásként (tehát a hitel teljes összege terheli a támogatási keretet), valamint adóintézkedés¹⁹ esetén is alkalmazza a jogcímet.

6. ábra - Az átmeneti közlemény alapján 2021. június 30-ig nyújtott korlátozott összegű támogatás a tagállami GDP %-ban

Forrás: Competition State aid Brief 1/2022

Kezességvállalás formájában nyújtott támogatás – az átmeneti közlemény 3.2 szakasza

Az átmeneti közlemény 3.2 szakasza alapján a tagállamok hitelekhez nyújthatnak maximum 90%-os²⁰ kezességet a közleményben meghatározott kedvezményes, de a futamidő során fokozatosan növekvő díjazás ellenében. A kezesség és az ahhoz tartozó forgóeszköz vagy beruházási hitel futamideje főszabály szerint maximum hat év lehet, de a Bizottság engedélyezett nyolcéves futamidejű kezességvállalásokat is.²¹ Ez utóbbi esetben a kezességvállalásért jelen-

¹⁸ Lásd például a GINOP 9.1.1.-21. számú hitelterméket: <https://www.palyazat.gov.hu/ginop-911-21-kamatmentes-jraindtsi-gyorsklcsn-hitelprogram>

¹⁹ Lásd az Európai Bizottság C(2021) 589 final számú, 2021. január 29-i, SA.60910 (2020/N) számú ügyben hozott határozatát (iparüzési adókedvezmény KKV-k részére).

²⁰ 90%-os akkor lehet a kezesség, ha a hitelező és az állam arányosan osztoznak a veszteségen. Amennyiben az állami viseli elsődlegesen a veszteséget, akkor a kezesség terjedelme a hitelösszeg maximum 35%-a lehet.

²¹ Ennél hosszabb időtartamra viszont nem engedélyezett a Bizottság kezességvállalást e jogcím alapján, bár ezzel több tagállam, köztük Magyarország is próbálkozott.

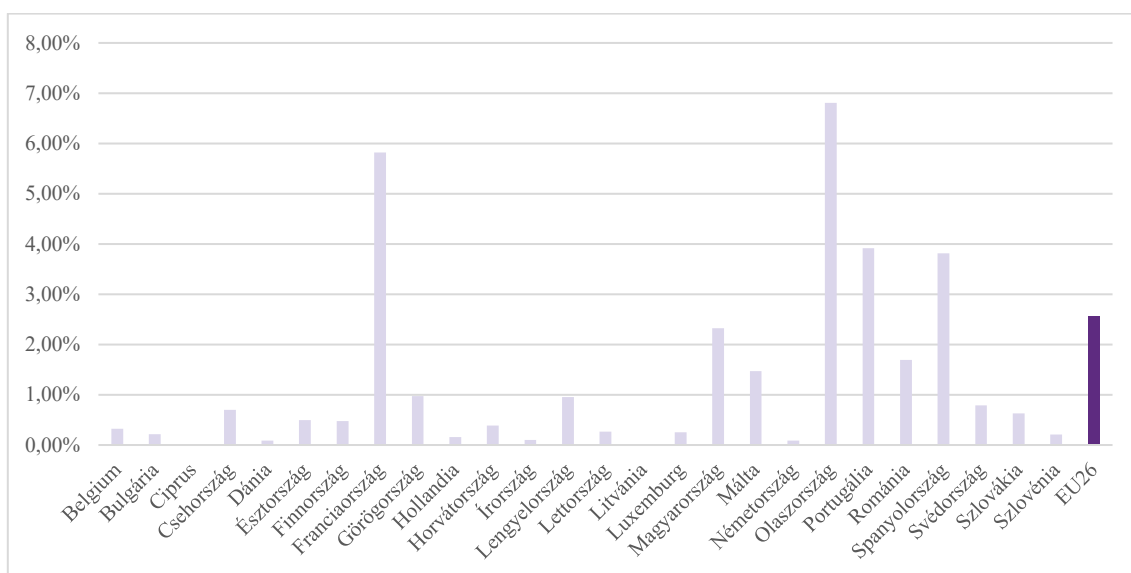
tősen magasabb díjat kell fizetnie a kedvezményezettnek, mint a hatéves hitel esetén. Megengedett a szabályozás alapján a futamidő alatt végig rögzített (nem növekvő) díj alkalmazása is.²²

A kedvezményes kezességvállaláshoz tartozó hitelek maximális névértéke a vállalkozás likviditási igényeihez kapcsolódik: a felső határ a 2019-es bérköltségének kétszerese vagy a 2019-es árbevételének 25%-a. Kivételes esetekben lehetőség van a hitelösszeget a vállalkozás konkrét likviditási igényeihez igazítani.

A nehéz helyzetű vállalkozások kizárásának feltételei megegyeznek a korlátozott összegű támogatásoknál bemutatott szabályokkal.

Olaszország (6,81%), Franciaország (5,82%), Portugália (3,92%) és Spanyolország (3,81%) mellett Magyarország (2,32%) is széles körben élt e támogatási jogcímmel.²³ Az EU26 átlaga 2,56% a GDP %-ában kifejezve.

7. ábra - Az átmeneti közlemény alapján 2021. június 30-ig nyújtott kedvezményes kezességvállalás a tagállami GDP %-ban

Forrás: Competition State aid Brief 1/2022

²² A Bizottság a futamidő növelésére és a díjszintek módosítására vonatkozó joggyakorlata az alábbi linken érhető el: https://ec.europa.eu/competition-policy/system/files/2021-03/summary_of_case_practice_on_modulation_under_point_25%28b%29_of_TF.pdf

²³ Lásd például a Garantiqa Hitelgarancia Zrt., az Eximbank és az AHVGA programjait jóváhagyó határozatokat: az Európai Bizottság C(2020) 2855 final számú, 2020. április 28-i, SA.57121 (2020/N) számú ügyben hozott, a C(2020) 2878 final számú, 2020. április 29-i, SA.57064 (2020/N) számú ügyben hozott és az Európai Bizottság C(2020) 3106 final számú, 2020. május 7-i, SA.57198 (2020/N) számú ügyben hozott határozatait.

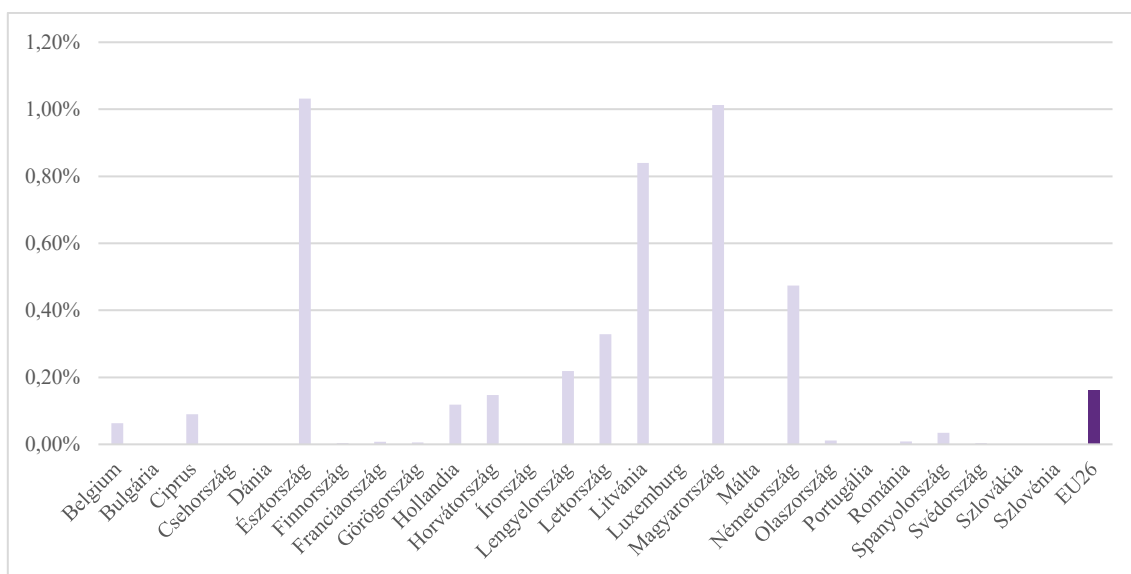
Kedvezményes kamatozású hitelek formájában nyújtott támogatás – az átmeneti közlemény 3.3. szakasza

E kategória feltételei a futamidő, a díjak, a maximális összeg, a célok (működési- és beruházási hitel), a főszabálytól való eltérés és a kizárások tekintetében megegyeznek a kedvezményes kezességvállalás előző pontban bemutatott szabályaival.

A két kategória azonban ugyanarra az ügyletre egyszerre nem alkalmazható, azaz egy kedvezményes kamatozású hitel mögött nem lehet a közlemény szerinti kedvezményes kezességvállalás. A két támogatási kategória szerint összes támogatott hitel maximális összege nem lehet több, mint az átmeneti közleményben meghatározott mérték (amelyet bérköltség, árbevétel vagy likviditási igény alapján kell meghatározni).

E támogatási jogcím tekintetében Magyarország (1,01%) az előkelő második helyet foglalja el Észtország (1,03%) mögött (a GDP arányát alapul véve), köszönhetően az Eximbank²⁴ és a különböző tőkealapok²⁵ programjainak. Az EU átlag 0,16% volt.

8. ábra - Az átmeneti közlemény alapján 2021. június 30-ig nyújtott kedvezményes kamatú hitel a tagállami GDP %-ban

Forrás: Competition State aid Brief 1/2022

²⁴ Lásd az Európai Bizottság C(2020) 2878 final számú, 2020. április 29-i, SA.57064 (2020/N) számú ügyben hozott határozatát.

²⁵ Lásd az Európai Bizottság C(2020) 6879 final számú, 2020. október 1-jei, SA.58390 (2020/N) számú ügyben hozott határozatát.

A koronavírusval kapcsolatos kutatási-fejlesztési és gyártási jogcímek – az átmeneti közlemény 3.6-3.8 szakasza

Az eredeti átmeneti közlemény csak a fenti három jogcímet tartalmazta, de a járványhelyzet miatt az átmeneti közlemény első módosításával 2020 áprilisában a Bizottság három, kifejezetten a járvány elleni védekezést segítő támogatást vezetett be. Az egészségügyi ágazatban a kutatás-fejlesztési támogatás vagy a beruházási támogatás (regionális beruházási támogatásként) „békeidőben” is adható, azonban az átmeneti közlemény a „normál” szabályoknál jóval magasabb támogatási intenzitás és enyhébb feltételek mellett tette lehetővé a járványügyi szempontból fontos kutatások és beruházások állami segítését, finanszírozását.²⁶

Az átmeneti közlemény kutatás-fejlesztési jogcímének alkalmazása esetén a kedvezményezettnek ugyanakkor vállalnia kell, hogy a projekt eredményére nézve piaci feltételekkel hasznosítási engedélyeket ad diszkriminációmentesen minden olyan, az Európai Gazdasági Térségben letelepedett jogalanynak, amely ezt igényli.

A teszteléshez és felskálázáshoz adott támogatás feltétele, hogy a beruházást hat hónapon belül befejezzék, ellenkező esetben a támogatást részben vagy egészben (késelem mértékétől függően) vissza kell fizetni. Ugyanakkor a maximum két hónapos befejezés esetén, vagy abban az esetben, ha a tervezett fejlesztés több tagállam érdekeit is szolgálja, ezért azt több tagállam is támogatja, intenzitásbónusz adható.²⁷

A gyártási támogatás feltételei a tesztelési és felskálázási támogatáshoz hasonlóak, azzal, hogy e jogcím alapján koronavírus-járvánnyal kapcsolatos releváns termékek gyártásához szükséges beruházások támogathatók.²⁸

²⁶ A 3.6 szakasz szerinti kutatás-fejlesztési jogcím alapján oltóanyagokkal, gyógyszerekkel és kezelésekkkel, orvostechikai eszközökkel, valamint kórházi és orvostechikai felszerelésekkel, fertőtlenítőszerrel, védőruházatokkal és védőeszközökkel, valamint ezek hatékony gyártása szempontjából releváns eljárási innovációval kapcsolatos kutatás-fejlesztési projektek (alapkutatás, ipari kutatás és kísérleti fejlesztés) támogathatók, alapkutatás esetén 100%-os, a másik két kategória esetén 80%-os intenzitással. A támogatás vissza nem térítendő támogatás, visszafizetendő előleg vagy adókedvezmény formájában nyújtható; a projekttel kapcsolatos személyzeti, engedélyezési, értékelési és klinikai vizsgálati költségek, valamint eszközök számolhatók el.

A 3.7 szakasz alapján a koronavírus-járvánnyal kapcsolatos releváns termékek teszteléséhez és felskálázásához (azaz az első ipari hasznosításhoz szükséges kapacitás megteremtéséhez) nyújtható beruházási támogatás. A támogatás formája vissza nem térítendő támogatás, visszafizetendő előleg, adókedvezmény vagy veszteségfedezeti kezességvállalás lehet. Elszámolható költség a teszteléshez és felskálázáshoz szükséges infrastruktúra beruházási költsége lehet. Az infrastruktúrához (annak felesleges kapacitásához) diszkriminációmentes hozzáférést kell adni piaci feltételekkel.

²⁶ +15%pont

²⁶ Az alapintenzitás 80%, és a gyártási infrastruktúrához nem kötelező hozzáférést biztosítani harmadik félnek.

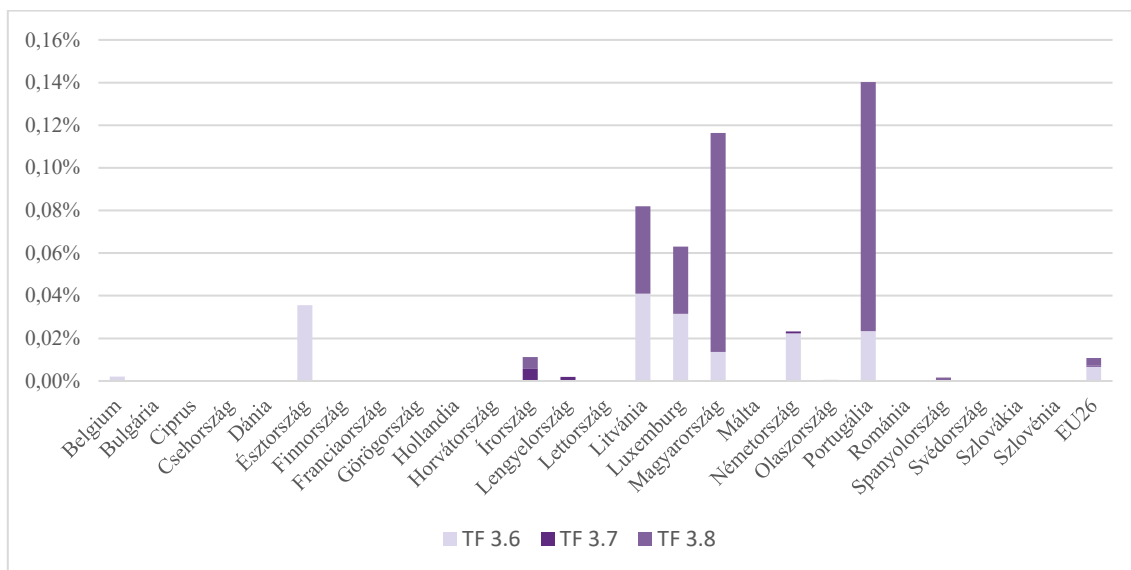
²⁶ Lásd az Európai Bizottság C(2020) 5592 final számú, 2020. augusztus 10-i, SA.58202 (2020/N) számú üggyben hozott határozatát (egészségipari és kutatás-fejlesztési támogatási program).

²⁷ +15%pont

²⁸ Az alapintenzitás 80%, és a gyártási infrastruktúrához nem kötelező hozzáférést biztosítani harmadik félnek.

A 9. ábra jól szemlélteti, hogy a járvány elleni védekezésre szánt támogatási kategóriák nem igazán mozgatták meg a tagállamok többségének fantáziáját. A GDP arányosan legtöbb támogatást adó Portugália is csak GDP-je 0,14%-át költötte erre a célra (Magyarország 0,11%-ot, az EU26 átlaga 0,01%). Tesztelésre támogatást csak négy tagállam, Németország, Franciaország, Írország és Lengyelország adott. Magyarország a kutatás-fejlesztési és gyártási támogatási kategóriákat alkalmazza.²⁹

9. ábra - Az átmeneti közlemény alapján 2021. június 30-ig koronavírussal kapcsolatos kutatási-fejlesztési és gyártási jogcímenek nyújtott támogatás a tagállami GDP %-ban

Forrás: Competition State aid Brief 1/2022

Adó és/vagy társadalombiztosítási járulékok elhalasztása formájában nyújtott támogatás – az átmeneti közlemény 3.9 szakasza

E jogcím alapján az adó- és járulékfizetési kötelezettségek elhalasztásának engedélyezésére volt lehetősége a tagállamoknak. Az egyetlen érdemi feltétel, hogy az elhalasztott adót legkésőbb 2023. június 30-ig meg kell fizetni, és a fizetési könnyítést 2022. június 30-ig oda kell ítélni.³⁰ Szemben az eddig bemutatott támogatási kategóriákkal, az átmeneti közlemény 3.9 szakasza szerinti intézkedések kedvezményezettjei 2019. december 31-én (vagy bármikor) nehéz helyzetben levő vállalkozások is lehetnek.

A 9. ábra rámutat, hogy ezt a jogcímet nem nagyon alkalmazták a tagállamok, vélhetően azért, mert nem feltételezték, hogy a néhány hónapos fizetési halasztást megoldaná a vállalkozások problémáit.

²⁹ Lásd az Európai Bizottság C(2020) 5592 final számú, 2020. augusztus 10-i, SA.58202 (2020/N) számú ügyben hozott határozatát (egészségipari és kutatás-fejlesztési támogatási program).

³⁰ Átmeneti közlemény 41. pont.

A magyar állami támogatási gyakorlatban a kategóriát egy határozat³¹ alkalmazza: egy komplex bértámogatási intézkedés keretében a rehabilitációs hozzájárulással kapcsolatos előlegfizetési kötelezettség elhalasztását hagyta jóvá a Bizottság ezen a jogcímen.

Munkavállalók utáni bértámogatás formájában nyújtott támogatás a Covid19-világjárvány alatti elbocsátások elkerülése érdekében – az átmeneti közlemény 3.10 szakasza

Az átmeneti közlemény 3.10 szakasza szerinti támogatási kategória alapján a tagállamok bértámogatási programokat hozhatnak létre a munkavállalók elbocsátását megelőzendő. A támogatás feltétele annak igazolása, hogy az érintett munkavállalókat támogatás híján elbocsátotta volna a kedvezményezett (az önfoglalkoztató pedig megszüntette volna a tevékenységét). A támogatás intenzitása a bért terhelő adókat és járulékokat is tartalmazó bérköltség 80%-a lehet, és nehéz helyzetben levő vállalkozások is kaphatnak támogatást a jogcímen.

Málta az általa nyújtott támogatások közel 70%-át ezen a jogcímen nyújtotta (GDP-je 3,68%-a). Relatív sok támogatást adott még ezen a jogcímen Szlovákia (1,48%) és Bulgária (1,19%) is. A bértámogatási jogcímet Magyarország (GDP-jének 0,31%-a) több intézkedés esetén is alkalmazta a lezárásokkal érintett ágazatokban; van példa tisztán bértámogatási intézkedésre,³² csak adó- és járulékkedvezményről rendelkező programra,³³ a bértámogatást adó- és járulékkedvezményrel kombináló intézkedésre,³⁴ valamint önfoglalkoztatók támogatására is.³⁵

³¹ Lásd az Európai Bizottság C(2020) 4737 final számú, 2020. július 7-i, SA.57767 (2020/N) számú ügyben hozott határozatát (légiipari vállalkozások közterhek alóli mentesítése).

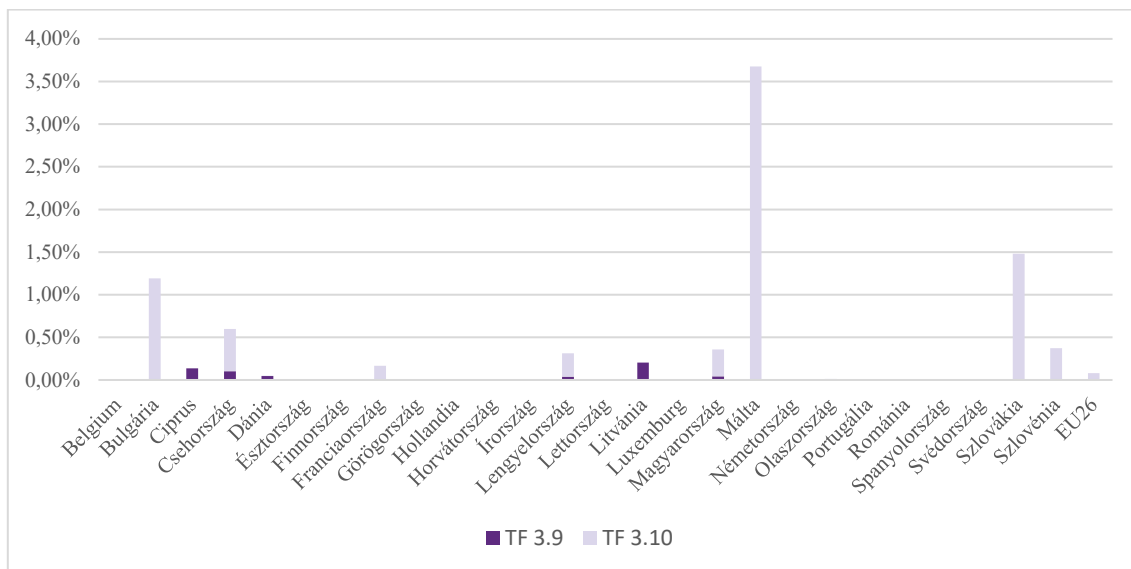
³² Lásd az Európai Bizottság C(2020) 2584 final számú, 2020. április 17-i, SA.57007 (2020/N) számú ügyben hozott határozatát (kutató-fejlesztő munkakörben foglalkoztatottak bértámogatása).

³³ Lásd az Európai Bizottság C(2020) 4737 final számú, 2020. július 7-i, SA.57767 (2020/N) számú ügyben hozott határozatát (légiipari vállalkozások közterhek alóli mentesítése).

³⁴ Lásd az Európai Bizottság C(2020) 9106 final számú, 2020. december 10-i, SA.59477 (2020/N) számú ügyben hozott határozatát (gazdaságvédelmi intézkedések).

³⁵ Lásd az Európai Bizottság C(2021) 3546 final számú, 2021. május 12-i, SA.62913 (2021/N) számú ügyben hozott határozatát (önfoglalkoztatók kompenzációja).

10. ábra - Az átmeneti közlemény alapján 2021. június 30-ig nyújtott, halasztott adó és/vagy TB járulék, illetve bértámogatás formájában nyújtott támogatás a tagállami GDP %-ában

Forrás: Competition State aid Brief 1/2022

Feltőkésítési támogatás – az átmeneti közlemény 3.11 szakasza

Az átmeneti közlemény, a feltőkésítési jogcím kapcsán, részletesen és szigorúan szabályozza a befektetés, a díjazás és a kilépés feltételeit, a vállalatirányításra vonatkozó és a versenytorzító hatást ellensúlyozó megkötéseket. Ezzel biztosítva azt, hogy tényleg csak azok a vállalkozások vegyék ezt a támogatási kategóriát igénybe, amelyek semmilyen más piaci megoldásban nem bízhatnak. A támogatás formája tőke és alárendelt kölcsöntőke is lehet. Összege nem haladhatja meg sem a kedvezményezett vállalkozás életképességének biztosításához minimálisan szükséges mértéket, sem pedig a 2019. december 31-én fennálló tőkeszerkezet helyreállításához szükséges összeget.

Bár a Lufthansa 6 milliárd eurós állami megsegítéséről szóló sajtóhírek³⁶ alapján azt gondolhatnánk, hogy e támogatási kategóriát Németország vezeti, az AirBaltic 250 millió eurós³⁷ és a rigai repülőtér 35 millió eurós feltőkésítésével³⁸ GDP arányosan Lettország (0,99%) adta a legtöbb támogatást. Magyarország egyedi kedvezményezettnek nyújtott feltőkésítést ezen a jogcímen jóváhagyó feltőkésítési határozattal nem, de a Bizottság által elfogadott feltőkésítési programmal rendelkezik, melyből nagyon kevés támogatást (10 millió eurót) nyújtottak.³⁹

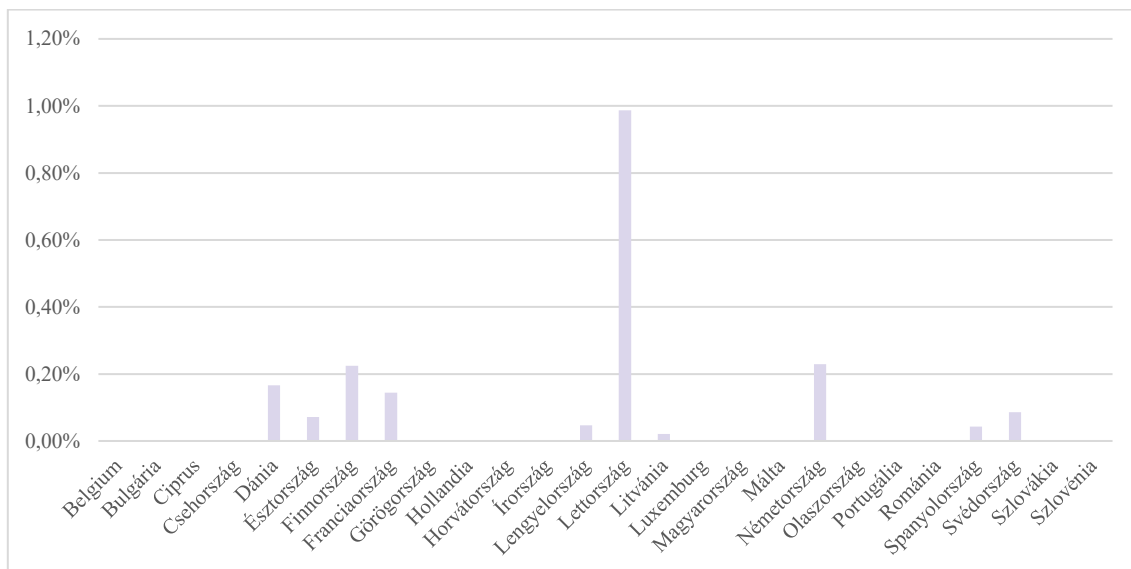
³⁶ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1179

³⁷ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1274

³⁸ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_1013

³⁹ Lásd az Európai Bizottság C(2020) 8290 final számú, 2020. november 20-i, SA.58420 (2020/N) számú ügyben hozott határozatát (a Hiventures Zrt. feltőkésítési alapja).

11. ábra - Az átmeneti közlemény alapján 2021. június 30-ig feltőkésítés formájában nyújtott támogatás a tagállami GDP %-ban

Forrás: Competition State aid Brief 1/2022

Fedezetlen állandó költségekhez nyújtott támogatás – átmeneti közlemény 3.12 szakasza

Ez a támogatási jogcím kompenzáció fizetését teszi lehetővé a vállalkozások 2020. március 1-je és 2022. június 30-a között felmerült veszteségeihez. Csak azok a vállalkozások lehetnek jogosultak a támogatásra, amelyek veszteségesek, és a támogatható időszakban keletkezett árbevételük legalább 30%-kal kisebb 2019 ugyanezen időszakának bevételéhez képest.⁴⁰

Az állam nem fedezheti a teljes veszteséget: a maximális intenzitás 70% (90% mikro- és kisvállalkozások esetén), és a támogatás összege nem haladhatja meg a 12 millió eurót vállalkozásonként. A veszteség mértékét könyvvizsgáló által ellenőrzött éves beszámoló vagy annak híján adóügyi kimutatások alapján kell meghatározni.

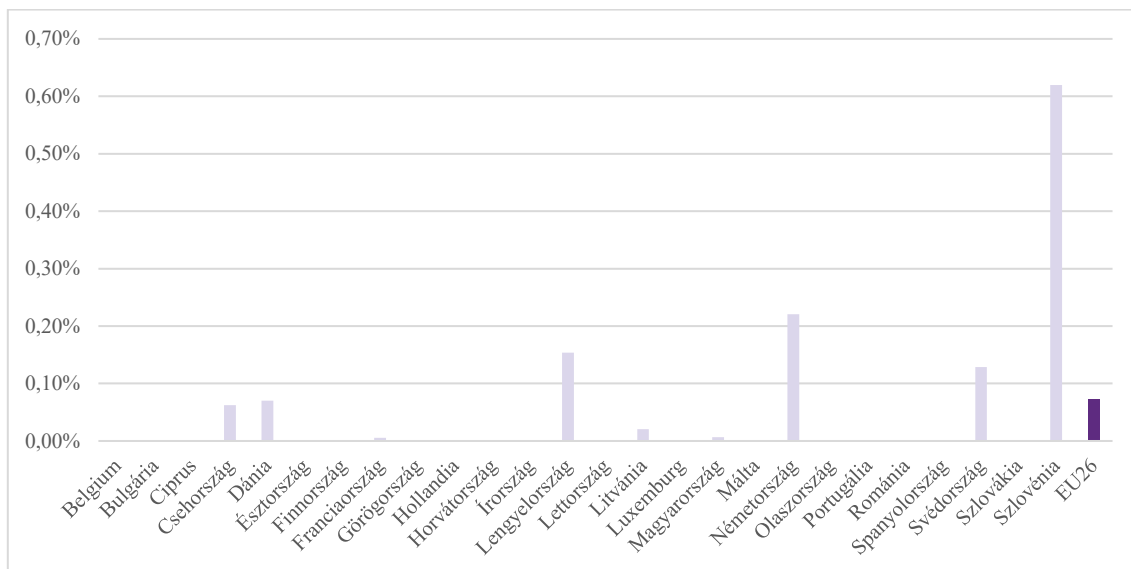
E támogatási jogcím az EUMSZ 107. cikk (2) bekezdés b) pontja (rendkívüli események okozta károk kompenzációja) szerinti támogatások egyszerűbben alkalmazható alternatívája, mivel alkalmazásakor nem kell bizonyítani a járványügyi korlátozások és a kedvezményezett veszteségei közötti ok-okozati összefüggést.

Magyarország a 2020 novemberében elrendelt lezárások miatt a szálláshely-szolgáltatók foglásaiból kiesett bevételek kompenzálására engedélyezett támogatást a Bizottsággal, többek között ezen a jogcímen.⁴¹

⁴⁰ Nem támogathatók továbbá azok a vállalkozások, amelyek 2019. december 31-én nehéz helyzetben voltak (a mikro- és kisvállalkozásokra vonatkozó kivétel itt is él).

⁴¹ Lásd az Európai Bizottság C(2020) 9106 final számú, 2020. december 10-i SA.59477 (2020/N) sz. ügyben hozott határozatát és a veszélyhelyzet ideje alatt egyes gazdaságvédelmi intézkedésekről szóló 485/2020. (XI. 10.) Korm. rendeletet.

12. ábra - Az átmeneti közlemény alapján 2021. június 30-ig fedezetlen állandó költségekhez nyújtott támogatás a tagállami GDP %-ban

Forrás: Competition State aid Brief 1/2022

A fenntartható helyreállításra irányuló beruházási támogatás és fizetőképességi támogatás – átmeneti közlemény 3.13 és 3.14 szakaszai

Az átmeneti közlemény 2021. novemberi módosításával két új jogcímet vezettek be. A 2020. március és 2021. június közötti időszakot lefedő adatszolgáltatásban azonban még nincs adat arról, hogy e két jogcím alapján mennyi támogatást nyújtottak a tagállamok, hiszen e vonatkozásban az első támogatási programok jóváhagyása 2021 végén és 2022 elején történt.

- a. A koronavírus-járvány miatt 2020-ban és 2021-ben számos beruházás elmaradt. A fenntartható helyreállításra irányuló beruházási támogatás jogcím (3.13 szakasz) az elmaradt beruházások megvalósítására ösztönöz az új termelő beruházáshoz nyújtható támogatással. Ennek összege főszabály szerint maximum 10 millió euró (kizárólag hitel és kezesség formájában nyújtott támogatás esetén 15 millió euró a maximum bizonyos további feltételek teljesülése esetén), és egy vállalkozás legfeljebb a program költségvetésének 1%-át kitevő összegben részesülhet.

A maximális támogatási intenzitás 15%, ami KKV-bónusszal (10/20%) növelhető, illetve regionális támogatásra jogosult térségekben a térkép szerinti maximális intenzitás is alkalmazható. A jogcím alapján a 3.1–3.12 szakasz szerinti jogcímekekhez képest fél évvel tovább, 2022. december 31-ig nyújtható támogatás.

- b. A fizetőképességi támogatás (3.14 szakasz) a válság miatt eladósodott vállalkozásoknak adható támogatási forma, aminek célja, hogy az adósságteher ne akadályozza a növekedést és a beruházásokat. A jogcím alapján befektetési alapoknak nyújthat az állam támogatást kezesség formájában annak érdekében, hogy azok növeljék aktivitásukat a kis- és középvállalkozások, illetve a kisebb közepes piaci kapitalizációjú vállalkozások felé.

Ellentétben az átmeneti közlemény többi pontjával, e jogcím alapján egészen 2023. december 31-ig nyújtható támogatás.

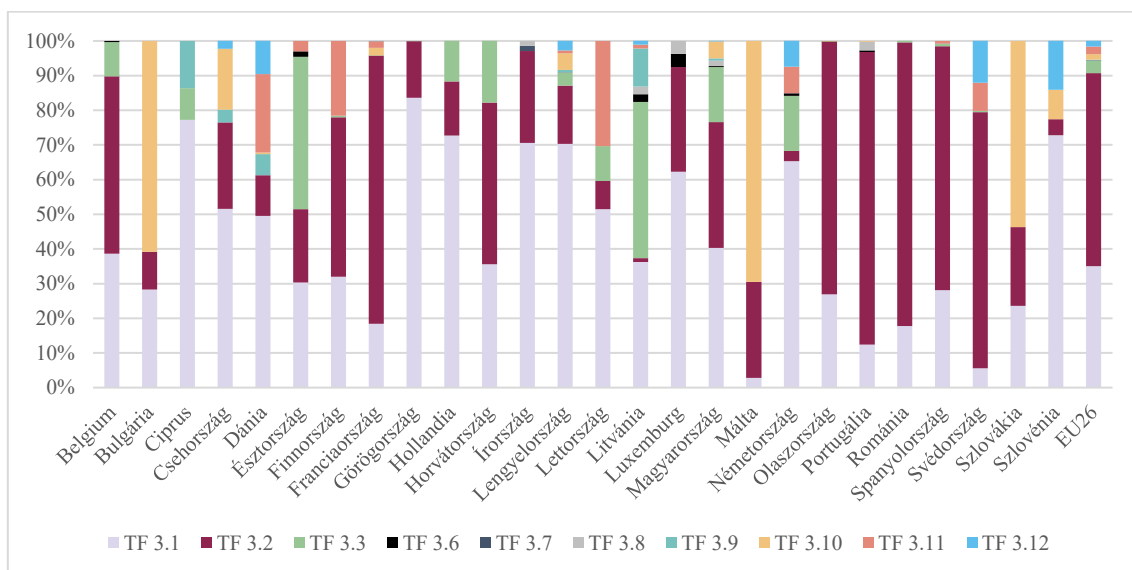
Magyarország esetében az Eximbank⁴² és a Magyar Turisztikai Ügynökség⁴³ hagyatott jóvá támogatási programot a Bizottsággal fenntartható helyreállításra irányuló beruházási támogatás nyújtása érdekében; a 3.14 szakasz szerinti jogcímet Magyarország nem alkalmazta.

Összegzés

Az átmeneti közlemény alapján a tagállamok jelentős forrásokat pumpáltak a gazdaságba annak érdekében, hogy a visszaesés mértékét enyhítsék.

A 11. ábra rámutat arra, hogy a tagállamok korlátozott összegű támogatás és a kedvezményes kezességvállalás formájában adtak leggyakrabban támogatást a koronavírus-járvány hatásainak mérséklésére. Előbbi jogcím népszerűségét az okozhatta, hogy gyors segítséget jelentett az (átmenetileg) bajba került vállalkozások számára, mivel az uniós szabályok csak a támogatás összegére tartalmaztak megkötést, így annak odaítélése után nem volt szükség különösebb ellenőrzésre, ellentétben például a fedezetlen állandó költségekre nyújtható támogatással.

13. ábra - Az átmeneti közlemény alapján 2021. június 30-ig odaítélt támogatás, támogatási kategóriák szerint

Forrás: Competition State aid Brief 1/2022

A másik támogatási forma, amellyel minden tagállam élt, a kedvezményes, akár 90%-os mértékig terjedő kezességvállalás. Népszerűségét feltételezhetően az okozta, hogy e támogatási

⁴² Lásd az Európai Bizottság C(2022) 1407 final számú, 2022. március 2-i, SA.101494 (2022/N) számú ügyben hozott határozatát (Eximbank fellendülést segítő támogatási programja)

⁴³ Lásd az Európai Bizottság C(2022) 2079 final számú, 2022. március 29-i, SA.101821 (2022/N) számú ügyben hozott határozatát (Magyar Turisztikai Ügynökség fellendülést segítő támogatási programja)

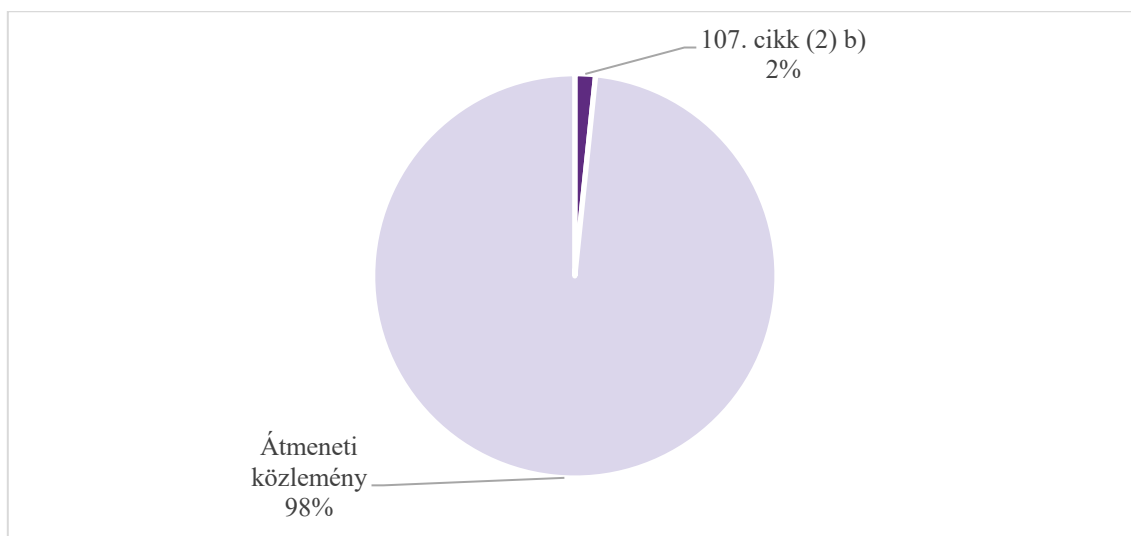
forma nem jelent azonnali kiadást a tagállami költségvetések számára, ugyanakkor lehetővé tette, hogy a kereskedelmi bankok folytassák az átmenetileg minimális bevétellel rendelkező, vagy azzal sem rendelkező vállalkozások hitelezését, életben tartva az ügyfeleik és saját tevékenységüket is.

A többi támogatási kategória kapcsán a számadatok arra utalnak, hogy egyik sem jelentett olyan megoldást, amelyet a tagállamok összessége alkalmazott volna a válsághelyzet mérséklésére, ugyanakkor kellően széles palettát kínáltak arra, hogy mindenki megtalálja a saját gazdaságpolitikájához, költségvetéséhez és vállalkozásaihoz leginkább illeszkedő eszközt vagy eszközrendszert.

A koronavírus járvány kapcsán Magyarország által nyújtott támogatásokról

2021. december végéig Magyarország közel 4500 milliárd forint (több mint 12 milliárd euró) támogatást nyújtott a koronavírus-járvány okozta gazdasági problémák enyhítésére. A támogatás jelentős részét az átmeneti közlemény alapján nyújtották (14. ábra).

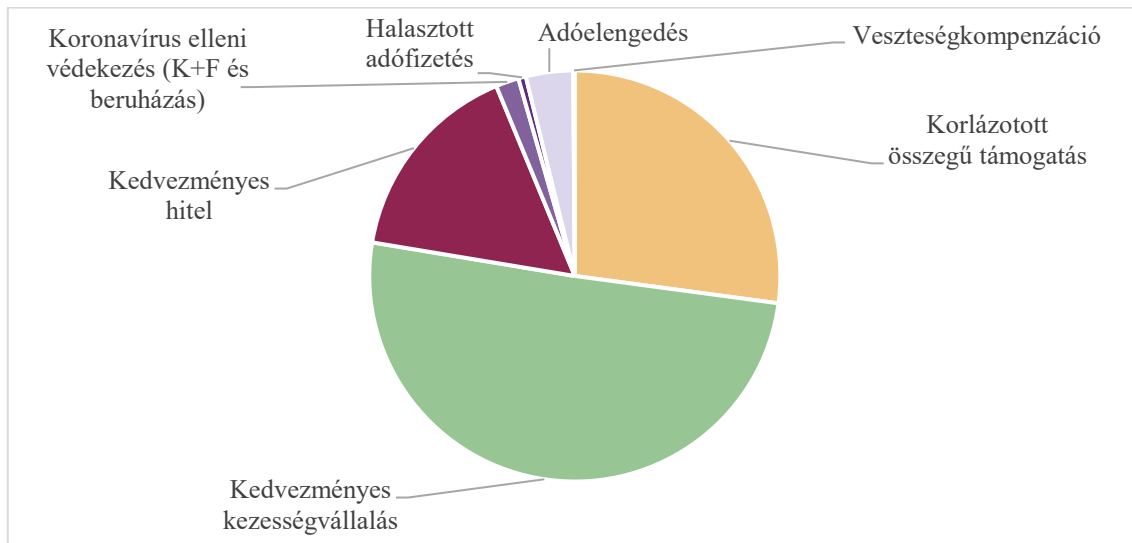
14. ábra - A koronavírus-járvány kapcsán 2021. december 31-ig Magyarországon odaítélt támogatás, jogalap szerint

Forrás: Támogatásokat Vizsgáló Iroda

Az átmeneti közleményen belül a kedvezményes kezességvállalás (50%) és a korlátozott összegű támogatás (27%) játszott kiemelkedő szerepet (15. ábra), sok esetben a két intézkedés kombinálásával (a 3.2 szakasz szerinti minimumdíjakat csökkentették a 3.1 szakasz szerinti díjtámogatással). Ez azt eredményezte, hogy a 90%-os kedvezményes kezességvállalás még olcsóbb volt a vállalkozások számára folyószámla-, forgóeszköz- és beruházási hitelek esetében. Fontos kiemelni, hogy a 13. ábra és a 15. ábra adatai más-más időszakot fednek le, és a támogatási kategóriák közötti jelentős eltérés arra enged következtetni, hogy 2021 második felében a kedvezményes kezességvállalással érintett hitelfelvételek összege nagyon megnőtt.

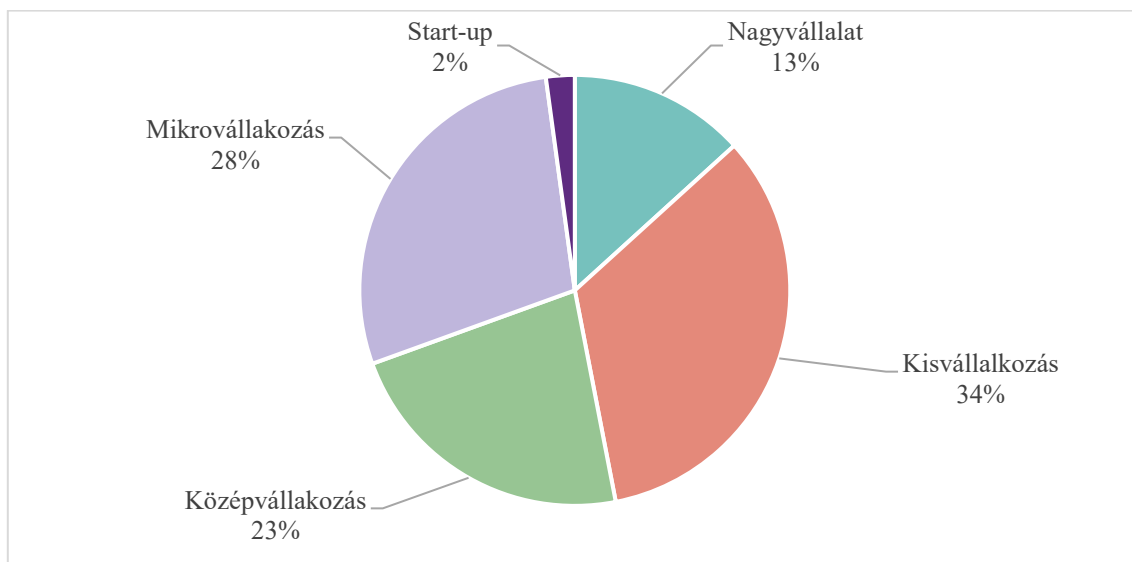
15. ábra - Az átmeneti közlemény alapján 2021. december 31-ig Magyarországon odaítélt támogatás, támogatási kategóriák szerint

Forrás: Támogatásokat Vizsgáló Iroda

Érdekes eredményt mutat, ha megvizsgáljuk, milyen kedvezményezetti kört érintettek a bevezetett intézkedések (16. ábra). A támogatásoknak csak 12%-át vették igénybe nagyvállalatok, és 87%-a a kis- és középvállalkozásokat (beleértve a mikro vállalkozásokat és a kezdő vállalkozásokat) célozta.

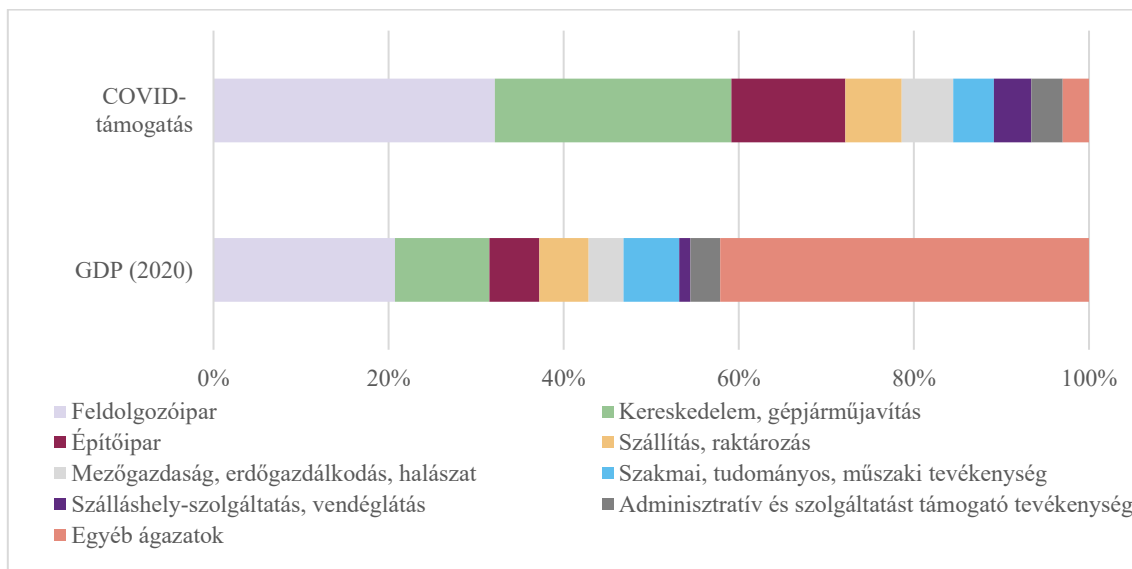
16. ábra - Az átmeneti közlemény alapján 2021. december 31-ig Magyarországon odaítélt támogatás, vállalatméret szerint

Forrás: Támogatásokat Vizsgáló Iroda

Érdekes azt is szemügyre venni, mely ágazatok részesültek a legtöbb támogatásban a koronavírus járvány miatt, illetve azt, hogy ezeknek mekkora a súlya a magyar GDP-ben (17. ábra).

17. ábra - Az átmeneti közlemény alapján 2021. december 31-ig Magyarországon odaítélt támogatás és a GDP (2020) megoszlása, ágazatok szerint

Forrás: Támogatásokat Vizsgáló Iroda

A támogatás abszolút összegét tekintve a koronavírus-járvány miatt odaítélt támogatás egyértelmű „nyertesei” a feldolgozóiparban (29%), a kereskedelmi és gépjármű-javítási ágazatban (27%) és az építőiparban (13%) tevékenykedő vállalkozások. Az adott ágazat GDP-hez való hozzájárulását tekintve a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás ágazat mögött a kereskedelmi és gépjármű-javítási ágazat, valamint az építőipar részesült jóval nagyobb arányban támogatásban ahhoz képest, hogy mekkora a GDP-hez való hozzájárulása. Feltételezhetően azért, mert a lezárások és a kereslet visszaesése ezekben az ágazatokban okozta a legnagyobb problémákat.

Konklúzió

Bár a fenti statisztikák még nem teljesek, hiszen a koronavírus-járvány miatt bevezetett szabályok alapján 2022. június 30-ig lehet támogatást nyújtani, és a rendelkezésre álló adatok az Európai Unió esetében 2021. június 30-ig, Magyarország esetében a 2021. december 31-ig terjedő időszakot fedik le, az már most látszik, hogy a tagállamoknak jelentős forrásokat kellett átcsoportosítaniuk azért, hogy egy mélyebb válság kialakulását megelőzzék.

Várhatóan azonban soha nem fogunk teljes képet kapni arról, hogy a tagállamok mennyi pénzt költöttek el a vállalkozások megsegítésére pusztán a koronavírus-járvány miatt. Ennek magyarázata, hogy a 2022. február 24-én orosz agresszió nyomán kirobbant orosz-ukrán háború újabb kihívások elé állította a tagállamokat és a vállalkozásaikat. A konfliktus kezdete óta meredeken emelkedik a legfontosabb alapanyagok, különösen az energiahordozók világpiaci ára. A közelmúltbeli áremelkedések újabb nyomást gyakorolnak a piacokra,⁴⁴ amelyeken már 2021-ben is

⁴⁴ <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/eu-response-ukraine-invasion/>

minden korábbinál magasabb szintre emelkedtek az energia- és műtrágyaárak, és várható a mezőgazdasági termékek árszintjének jelentős növekedése is.

Az orosz-ukrán konfliktus hatásainak ellensúlyozására a Bizottság egy újabb átmeneti közleményt fogadott el 2022. március 23-án⁴⁵, így jelenleg a két közlemény együtt alkalmazandó, és az általuk lefedett célok keveredhetnek.

⁴⁵ Erről részletesen lásd: Göncz Ildikó-Szalai Soma: Az ukrajnai orosz invázió gazdasági hatásai és az állami támogatások című cikkét ugyanebben a számban.

ÁTTEKINTÉS A SPORTÁGAZAT MEGSEGÍTÉSÉRE A JÁRVÁNYIDŐSZAKBAN BEVEZETETT TAGÁLLAMI VÁLASZINTÉZKEDÉSEKRŐL

AMBRUSZ Ákos¹

Tárgyszavak: koronavírus-járvány, átmeneti közlemény, sportágazat, sporttámogatás, állami támogatás

A sport összetett jelenség, olyan különböző szinten végzett fizikai aktivitásként határozható meg, amely alkalmanként vagy rendszeresen végzett tevékenységként hozzájárul az állóképesség, a mentális jóllét megőrzéséhez és fejlesztéséhez.² A sport fontos szerepet játszik nemcsak az emberek egészségügyi állapotának javításában, hanem szociális funkciója révén a szélesebb társadalom formálásában is. A sport elvitathatatlan társadalmi hasznossága mellett jelentős hatással van a regionális fejlődésre is, mivel a sportágazat összefüggésbe hozható a gazdaságfejlesztés fejlett formáival.

A sport ösztönözheti a korszerű edzési lehetőséget biztosító infrastrukturális beruházások megvalósítását, szinergiák állnak fenn a nagyszabású sportrendezvények szervezése és a turisztikai kínálat bővülése között, tovább növelve ezzel a foglalkoztatási lehetőségeket, és más gazdasági ágazatok teljesítményét. Elmondható, hogy a jól szervezett sportágazat, a sportklubok és a kapcsolódó sportszolgáltatásokat nyújtó helyi vállalkozások jelentős szerepet töltenek be a gazdaságban.

A 2020-ban Európába is begyűrűző Covid19-világjárvány a sportökoszisztémát sem kímélte. Bár a tagállamok eltérő válaszokkal reagáltak az egészségügyi veszélyhelyzet leküzdésére, valamennyi tagállam szigorú korlátozó intézkedéseket vezetett be, ami jelentősen visszavetette a sportolási lehetőségeket is. Nem csak a hivatásos sportbajnokságokat függesztették fel, és számos világeseményt halasztottak el, hanem a kijárási korlátozások következtében a sportolás helyi színtere is beszűkült, és hónapokra megszűnt a szabad testmozgás lehetősége. A tovaryűző hatások eredményeképpen a világjárvány egyaránt érintette a professzionális sportvállalkozásokat, hivatásos sportolókat, helyi (amatőr) sportklubokat, a sportlétesítményeket üzemeltető és sportrendezvényeket szervező vállalkozásokat is.

¹ A szerző a Miniszterelnökség Támogatásokat Vizsgáló Irodájának (TVI) munkatársa. A cikkben megjelenő vélemény nem tekinthető a TVI hivatalos álláspontjának.

² A sportról szóló Fehér Könyv 2. lábjegyzete, COM(2007) 391 final, 11.7.2007.

Ebben a cikkben az Európai Bizottság (a továbbiakban: Bizottság) 2020-ban és 2021-ben hozott határozatai alapján a sportágazat védelmében kidolgozott tagállami támogatási intézkedések kerülnek bemutatásra.

Sport és az uniós állami támogatási szabályozás

A Bizottság idejekorán egyértelművé tette, hogy a tagállami válságintézkedések nem kerülnek ki a versenyjogi szabályok hatálya alól, és azok forrását elsődlegesen a nemzeti költségvetéseknek kell biztosítani.³ A tagállamok többsége célzott módon vissza nem térítendő támogatást nyújtott, valamint a sportágazatban működő vállalkozások adó- és járulékkedvezményben (mentességben) is részesülhettek, de találkozhatunk állami kezességvállalás és kedvezményes kölcsön formájában megvalósuló intézkedésekkel is. A válságintézkedések uniós versenyjogi értékelésére az általános uniós állami támogatási szabályok mentén kerül sor.

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 107. cikk (1) bekezdése alapján a főszabály az, hogy a tagállamok nem vezethetnek be olyan támogatási intézkedést, amely

- i)* gazdasági tevékenységet finanszíroz,
- ii)* az államnak betudható forrásból valósul meg,
- iii)* olyan gazdasági előnyt juttat, amely rendes körülmények között a piacon meg nem szerezhető,
- iv)* csak egyes vállalkozások számára elérhető (szelektív), és
- v)* alkalmas (lehet) a verseny torzítására, valamint érint(het)ji a tagállamok közötti kereskedelmet.

Amennyiben az ily módon meghatározott állami támogatás valamely konjunktív fogalmi eleme nem teljesül, a tervezett intézkedés mentesül az uniós állami támogatási szabályok alkalmazása alól.

A sporttámogatások körében a bizottsági esetjog alapján elmondható, hogy az utánpótlás és szabadidős (amatőr) sporttevékenység nem tekinthető gazdasági tevékenységnek,⁴ azonban a járvány miatt bevezetett intézkedések jellemzően profi sportszervezetek megsegítésére, valamint az elmaradt bevételek és a lemondott sportesemények miatt hirtelen likviditási nehézségekkel szembesülő sportlétesítményeket üzemeltető, illetve rendezvényszervező vállalkozások támogatására irányultak. Ezek a tevékenységek uniós versenyjogi szempontból gazdasági jellegűek, mivel általuk áruk és szolgáltatások nyújtására kerül sor.⁵

³ A Tanács és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében üléselő képviselői által elfogadott következtetések a Covid19-világjárvány hatásáról és a sportágazat talpra állásáról 4. pontja (OJ C 214 I/01, 29.6.2020., 1. o.)

⁴ N/118/2000. számú határozat

⁵ Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. cikkének (1) bekezdésében említett állami támogatás fogalmáról szóló bizottsági közlemény (a továbbiakban: NoA) 12. pontja. (HL C 262/1., 19.7.2016., 1. o.) A bizottsági

Az állami támogatási szabályok alóli mentesülés lehetséges indokaként szolgálhat, ha a támogatásra általános intézkedésként, nem szelektív módon kerül sor.⁶ Tekintve azonban, hogy a válságintézkedések eltérő mértékben érintették az egyes gazdasági ágazatokat, és a támogatások ágazaton belül sem mindenki számára voltak elérhetőek, ezáltal a szelektivitás hiánya csak szűk körben jelenthette az állami támogatási szabályoktól való eltekintés indokát.

Ugyanakkor a versenyjogi szabályozás lényeges eleme, hogy az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdésében foglalt állami támogatás nyújtásának tilalma nem abszolút jellegű, ugyanis a Bizottság felmentést adhat ez alól. A Bizottság felhatalmazással bír⁷ arra, hogy jogszabályban állapíthassa meg azokat a feltételeket, amelyek betartásával valamely intézkedés összeegyeztethetőnek tekinthető a belső piaccal. A Bizottság által alkotott rendeletek közvetlen alkalmazásával a tagállamok saját hatáskörben állami támogatásnak minősülő intézkedéseket vezethetnek be. Továbbá a Bizottság az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdése szerinti előzetes bejelentési eljárásban megállapíthatja a támogatás összeegyeztethetőségét akkor, ha arra a következtetésre jut az értékelés során, hogy az intézkedés pozitív hatásai meghaladják a versenytorzítás mértékét.

A sportágazatba irányuló járványintézkedések jellemzően működési típusú támogatást jelentettek, így a közvetlenül alkalmazható uniós rendeletek alapján a tagállamok részére elsősorban csekély összegű (de minimis) támogatás⁸ nyújtására mutatkozott lehetőség.⁹ Ebből következik, hogy a sportágazat számára is a Bizottságnak a Covid19-világjárvány okán kidolgozott átmeneti közleménye¹⁰ jelentett hatékony megoldást a felmerült problémák kezelésére.

A tagállamok túlnyomó többsége az átmeneti közlemény 3.1 szakasza szerinti támogatási jogcím feltételei mentén dolgozta ki a támogatási programot. Megjegyzendő azonban, hogy a Bizottság által jóváhagyott esetek körében találunk példát arra is, amikor a tagállamok az átmeneti közlemény 3.2, 3.10 és 3.12 szakaszait alkalmazták, illetve esetenként a Bizottság közvetlenül az EUMSZ 107. cikk (2) bekezdésére alapította az intézkedés összeegyeztethetőségét.¹¹ Mivel

gyakorlat szerint a hivatásos sportszervezetek gazdasági tevékenysége abban nyilvánul meg, hogy játékostranszfereket bonyolítanak, belépőjegyeket és bérleteket árúsítanak, közvetítési jogokat értékesítenek, egymással versenyeznek a nemzetközi bajnokságokban való indulási jogokért, melynek bevételeiből részesülnek.

⁶ NoA 118. pont

⁷ A Tanács (EU) 2015/1588 rendelete az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. és 108. cikkének a horizontális állami támogatások bizonyos fajtáira történő alkalmazásáról, (HL L 248/1., 24.9.2015., 1.o.)

⁸ Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. és 108. cikkének a csekély összegű támogatásokra való alkalmazásáról szóló 1407/2013/ EU bizottsági rendelet (HL L 352/1., 24.12.2013., 1.o.) alapján vállalkozásonként 200 000 euró nyújtható a támogatás évének és az azt megelőző két pénzügyi év során, figyelembe véve a kedvezményezettel egy és ugyanazon vállalkozásnak minősülő vállalkozásokat is.

⁹ A Szerződés 107. és 108. cikke alkalmazásában bizonyos támogatási kategóriáknak a belső piaccal összeegyeztethetővé nyilvánításáról szóló 651/2014/EU rendelet (HL L 187/1., 26.6.2014., 1. o., csoportmentességi rendelet) 55. cikke alapján támogatás nyújtható sportlétesítmények üzemeltetéséhez, ez azonban kevésbé hatékony eszköz, mivel csak az infrastruktúrához kapcsolódó költségek számolhatók el.

¹⁰ Az Európai Bizottság közleménye az állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes keret a gazdaságnak a jelenlegi COVID-19-járvánnyal összefüggésben való támogatása céljából [C(2020) 1863]

¹¹ Lásd például a Csehországnál hivatkozott kárkompenzációs támogatást.

a sportcélú tagállami válaszingykedéseket túlnyomó részt az átmeneti közlemény 3.1 szakasza alapján engedélyezte a Bizottság, ebben a pontban csak e támogatási jogcím alapvető szabályait ismertetem röviden, az összeegyeztethetőség kapcsán említett további jogcímekeket az adott eseteknél a szükséges mértékben foglalom össze.

A többször módosított átmeneti közlemény 3.1 szakasza a 2020. márciustól 2022. június végéig tartó időszakban 2 300 000 euró összegű támogatás nyújtását teszi lehetővé úgy, hogy az elszámolható költségek körére, és a maximális támogatási intenzitásra vonatkozó megkötéssel nem találkozunk.¹² A rendelkezésre álló keretösszeg vállalkozáscsoportonként¹³ értendő azzal, hogy főszabályként¹⁴ nem részesülhetnek ezen a jogcímen támogatásban azok a vállalkozások, amelyek a járvány európai megjelenése előtt¹⁵ már nehéz helyzetben lévő vállalkozásnak minősültek. Az átmeneti közlemény 3.1 szakasza szerinti jogcím kedvező szabályaival a Bizottság mintegy „megemelt összegű de minimis támogatás”¹⁶ lehetőségét biztosította a tagállamoknak. Az átmeneti közlemény alkalmazására egy támogatási program előzetes bizottsági jóváhagyását követően kerülhet sor, mivel a járvány miatt bevezetett intézkedések nem kerülnek ki a bejelentési kötelezettség hatálya alól figyelemmel arra, hogy az átmeneti közleményben foglalt támogatási lehetőségek jogalapját az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdésének b) pontja jelenti.

Tagállami intézkedések

A cikk további részében nem kimerítő jelleggel tekintem át a jelentősebb támogatási programokat, melyek segítségével pontosabb képet kaphatunk arról, hogy az adott tagállamban a sportágazat mely szereplőire nehezedtek leginkább a járványidőszak terhei, illetve betekintést nyerhetünk abba is, hogy a tagállamok milyen eltérő gazdasági szempontok és sportszakmai feltételek mentén dolgozták ki a programokat, és mekkora forrás állt rendelkezésre az ágazat megsegítésére.

Az átmeneti közlemény 3.1 szakaszára fókuszáló sportcélú intézkedések kapcsán elmondható, hogy bár ez a jogcím nem rendelkezik sem a támogatási intenzitás mértékéről, sem pedig arról, hogy mekkora kárt (veszteséget) elszenvedő vállalkozások lehetnek a támogatásra jogosultak, az Európai Bizottság ezekben az esetekben is a *szükségesség–megfelelőség–arányosság teszt* lefolytatásával jut arra a következtetésre, hogy a bejelentett intézkedések összeegyeztethetők-e a belső piaccal. A tagállamoknak azt kell igazolni, hogy a tervezett program a szükséges, a

¹² Az átmeneti közlemény 2020 márciusában elfogadott első változatában a 3.1 szakasz szerinti értékhatár 800 ezer euró volt, ezt emelték meg először 1,8 millió (2021. január), majd 2,3 millió euróra (2021. november).

¹³ Ez a gyakorlatban a kapcsolt vállalkozás fogalmának felel meg.

¹⁴ A mikro-, kis-, és középvállalkozásokra kedvezőbb szabályok érvényesülnek az átmeneti közlemény 22. pontjának c) alpontja értelmében.

¹⁵ 2019. december 31-i állapot szerint

¹⁶ Ugyanakkor ezt a rendkívüli keretösszeget nem csökkentik a korábban már igénybe vett de minimis támogatások, és a későbbi de minimis támogatások lehetséges összegét sem érinti, mivel két különböző támogatási jogcímről van szó. Az általános támogatáshalmazási szabályokra azonban azonos elszámolható költségek esetén figyelemmel kell lenni.

leginkább megfelelő és arányos eszköz ahhoz, hogy orvosolja az érintett tagállam gazdaságának – annak valamely ágazatának – súlyos zavarát.

A vizsgált határozatokban megfigyelhető, hogy a kompatibilitást megállapító részek szinte „*check-list*” jellegűek, az átmeneti közleményben előírt releváns feltételek megismétlésére szorítkoznak. Lényegében az összegegyeztetetőségi vizsgálatot a Bizottság már az átmeneti közlemény megalkotása során megkezdte azzal, hogy a Covid19-világjárványt a tagállami gazdaságokban bekövetkezett komoly zavarnak tekintette, és az átmeneti közlemény 3.1 szakasza szerinti jogcímre vonatkozó feltételek teljesítésével az intézkedés szükséges, megfelelő, és arányos eszköznek tekinthető. Ehhez a tagállamoknak a Bizottság felé történő bejelentés során tulajdonképpen elegendő volt tájékoztatást nyújtani a kormányzatok által bevezetett korlátozó-sokról, a járvány aktuális alakulásáról és adatot szolgáltatni a gazdasági következményekről (például az érintett ágazat GDP arányos részesedése, foglalkoztatási mutatói, illetve ezekben mért visszaesés). A jóváhagyó határozatok felépítését tekintve elmondható, hogy a Bizottság csupán a közlemény releváns pontjaira hivatkozik, és megállapítja, hogy a kidolgozott program ezeknek megfelel. A 3.1. szakasz szerinti jogcím szempontjából ezek a következők:

- a támogatás formája (vissza nem térítendő támogatás, visszatérítendő előleg, garancia, kölcsön, tőke, vagy adóintézkedés)
- a maximális keretösszeg megtartása, mely az arányosságot igazolja (a közlemény megalkotásakor 800 000 euró, majd ez az összeg 2021 novemberében 2,3 millió euróra nőtt¹⁷)
- a kedvezményezett körre vonatkozó egyedüli feltételként annak kizárása, hogy nehéz helyzetben lévő vállalkozások nem támogathatók,
- programalkotási kötelezettség, és a közlemény időbeli hatályának betartása.

Látható, hogy az összegegyeztetetőséget igazoló bizottsági teszt feltételei igen megengedők, és azzal, hogy a szabályozás nem egyedi támogatások jóváhagyását kívánja meg, a Bizottság azt is mérlegelte, hogy az ezen a jogcímen kidolgozott tagállami intézkedések minél előbb, széles körben mentőövet nyújthassanak. A cikkben bemutatott támogatási programok kapcsán elmondható, hogy a jóváhagyó határozat elfogadására átlagosan a tagállami notifikációt követő két hét alatt sor került.¹⁸

Belgium

2021 tavaszán Belgium egy hivatásos sportkluboknak szóló támogatási programot¹⁹ (SA. 62466) jelentett be, több mint 2,5 millió euró összegű költségvetéssel. A támogatás a Flamand területen működő olyan sportszervezeteknek szólt, amelyek

¹⁷ A mezőgazdasági és halászati ágazatra alacsonyabb keretösszegek vonatkoztak, de ezen ágazatok a jelen cikk témája szempontjából nem relevánsak.

¹⁸ A járványidőszakon kívüli hazai tapasztalatok azt mutatják, hogy a bejelentési eljárás 6-12 hónapot is igénybe vehet egy kevésbé bonyolult esetben.

¹⁹ https://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_62466

- a lezárások során a nézőközönség nélküli időszakban is folytatták sporttevékenységüket a bajnokságban,
- a járvány előtti referencia időszakban²⁰ 100 000 és 500 000 euró közötti összesített bevételt értek el, és
- a járvány miatti bevételkiesés elérte a referencia időszak szerinti bevétel 60%-át.²¹

A belga állam a támogatás mértékét illetően igen szűkmarkúnak bizonyult, a támogatás maximális összegét a referencia időszak bevételeinek 10%-ában, de maximum 150 ezer euróban határozták meg.²²

A fenti intézkedés mellett a sportágazatban tevékeny vállalkozások is mentesültek a társadalombiztosítási hozzájárulás megfizetése alól.²³ Ez a támogatás az *átmeneti közlemény 3.10 szakaszán* alapult, amely jogcím az elbocsátások elkerülése érdekében bértámogatást tesz lehetővé, a havi munkabér 80%-áig terjedő mértékben.²⁴ A 2020 őszén a Bizottságnak bejelentett belga bértámogatási programban kizárólag a társadalombiztosítási hozzájárulás beszedésétől tekintett el az állam, amelynek mértéke 21-32% között alakul,²⁵ így ez a feltétel teljesült. A támogatásra azok a munkáltatók voltak jogosultak, akik legalább 65%-os bevételesökkenést szenvedtek el 2020 második és negyedik negyedében az előző év azonos időszakához képest. Az átmeneti közlemény 43. pont c) alpontjával összhangban az igénybevétel további feltételeként a belga hatóságok előírták, hogy a támogatással érintett munkavállalókat további három hónapig foglalkoztatni kell.

Csehország

A cseh állam több intézkedésből álló támogatási csomagot vezetett be a sportágazat megsegítésére, összesen közel 97 millió euró költségvetéssel. Az SA.59340 és az SA. 59353 számú támogatási programokról a Bizottság egy határozatot hozott²⁶, tekintettel arra, hogy azokat azonos szempontok szerint vezették be.

- A „*COVID Sport IP*” elnevezésű program (SA.59340) a 2020. március-július hónapban törölt vagy elhalasztott sporteseményeket szervező vállalkozások, és öt csapatsportágban versenyző, profitorientált hivatásos sportszervezetek számára biztosított támogatást, míg

²⁰ Ez a 2019-2020-as sportszezon kilenc hónapját jelentette.

²¹ SA.62466 számú határozat (17) és (18) pont

²² A bevételt nettó értéken és a szponzorációs díjak nélkül számították.

²³ A kedvezményt biztosító támogatási programot a Bizottság az SA.59297 (2020/N) számú határozattal hagyta jóvá. (https://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_59297)

²⁴ Átmeneti közlemény 43. pont d) alpontja

²⁵ SA.59297 számú határozat (23) pontja

²⁶ https://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_59340

- a „*Sporttámogatási program*” (SA.59353) keretében ugyanazon öt sportág bajnokságaiban szereplő non-profit formában működő profi sportszervezetek juthattak támogatáshoz.²⁷

A kedvezményezettek a működési költségek 50%-áig igényelhetek támogatást, melynek terhére a 2020. márciustól decemberig felmerült, a versenyeztetéssel (ideértve a nemzetközi bajnokságokban való szereplést is) összefüggő személyi, dologi kiadások, és szolgáltatások számolhatók el. A támogatás maximális mértéke sportáganként eltérően, nagyságrendileg ~28 500 és ~477 000 euró között alakult.²⁸ A törölt vagy elhalasztott sporteseményekhez nyújtott támogatás esetében a 2019-2020 évben felmerült szervezési költségeket térítették meg, minimum ~38 000 euró, maximum ~380 000 euró összegben.²⁹

A fenti programokon túl az *átmeneti közlemény 3.1 szakasza* alapján Csehország bejelentett egy sípályákat üzemeltető vállalkozások részére szóló, 38,5 millió euró költségvetésű támogatási programot is (SA.61808).³⁰ A cseh kormány a 2020/2021. évi téli síszezonban – 2020. december 27-től 2021. április 8-ig – elrendelte a sikhelyek lezárását, a programban ez a több mint száz napos kényszerszünet jelentette a támogatási időszakot. A vissza nem térítendő támogatás mértékét a szállítórendszerek típusa,³¹ kapacitása (ülésszáma), valamint a vállalkozás utolsó két lezárt üzleti évének átlagos üzemeltetési költsége határozta meg. A maximálisan igényelhető támogatás így az üzemeltetett eszközök típusa szerint ülőhelyenként és naponként 8 – 20 eurót jelentett, azonban a teljes összeg nem haladhatta meg a két lezárt üzleti év szerint számított átlagos napi működési költség felét.³²

Kiemelést érdemel, hogy a Bizottság közvetlenül az *EUMSZ 107. cikk (2) bekezdés b) pontja* alapján hagyta jóvá a cseh sportágazat kárkompenzációs támogatását (SA.57614).³³ Ez utóbbi esetben a támogatás akkor egyeztethető össze a belső piaccal, ha az intézkedés valamilyen rendkívüli esemény által okozott kár helyreállítására irányul, ok-okozati összefüggés áll fenn az okozott kár és rendkívüli esemény, azaz a koronavírus-járvány között, valamint a támogatás szükséges és arányos.

A kárkompenzációs támogatás főbb elemei a következők:

- Az „*A*” *alprogram* a nonprofit sportszervezetek tulajdonában és/vagy üzemeltetésében álló sportlétesítmények 2020. március-május közötti időszakban felmerült üzemeltetési veszteségeinek mérséklését szolgálja, mivel a működtetés számos olyan fix költséggel jár, melyek a használat mértékétől függetlenül terhelik az üzemeltetőket, miközben a

²⁷ SA.59340 és SA.59353 számú határozat (13) és (14) pontja

²⁸ A sportági bontást lásd az egy dokumentumba foglalt SA.59340 és SA.59353 számú határozat (19) pont a) alpontjában és (20) pontjában.

²⁹ SA.59340 és SA.59353 számú határozat (19) pont b) alpont

³⁰ https://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_61808

³¹ Felszíni húzóliftek, ülőliftek, felvonók.

³² SA.61808 számú határozat (18) pont

³³ https://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_57614

korlátozások miatt szinte teljes bevételkieséssel szembesültek. A támogatás keretében a sportlétesítmények szinten tartó működését biztosító bérleti, rezsi és biztosítási költségek, valamint a csökkentett üzemeltetéshez szükséges alkalmazottak után számított személyi költségek 50%-át kompenzálták.

- A „B” alprogram a törölt vagy elhalasztott sportrendezvények olyan szervezési költségeihez biztosít támogatást, amelyek más, későbbi sportesemények során nem használhatók fel, mint például a marketing és promóciós kiadások, bérleti, utazási, és szállásköltségek, valamint a szervezésben közreműködő személyek költségei (legfeljebb havi 50 ezer korona személyenként). A maximális támogatási intenzitás ebben az esetben is 50%, a marketingköltségek kivételével (ez utóbbiak 25%-a támogatható).
- A „C” alprogram célja a bérleti díjak kompenzálása olyan sportklubok részére, melyek 2020. január 1-től fennálló, rendszeres sporttevékenységre szóló bérleti szerződéssel rendelkeznek. A támogatás a bérleti költségek 50%-át fedezte három hónapon át.

Észtország

Az észt állam a járvány második hulláma után 2021 májusában jelentette be a kulturális, szabadidős és sportágazatra vonatkozó támogatási programját szintén az átmeneti közlemény 3.1. szakasza alapján (SA.63164).³⁴ A támogatott időszak 2021. márciustól év végéig szólt, a program rendelkezésére álló költségvetés 6,5 millió euró volt. A vissza nem térítendő támogatás azokat a szabadidős és sportágazatban tevékeny vállalkozásokat³⁵ segítette, amelyek az ismételt lezárások következtében kénytelenek voltak korlátozni vagy megszüntetni tevékenységüket, és az érintett vállalkozások tevékenységeinek átalakítását ösztönözte.³⁶ Minden olyan költség elszámolható, amely közvetlenül kapcsolódik a kedvezményezett szolgáltatásának, termékének, üzleti folyamatának vagy üzleti modelljének átalakításához, ha azok a támogatott időszakban merültek fel.³⁷ Az egy kedvezményezettre jutó támogatás összege nem haladhatja meg a bevételek és a kérelemben bemutatott költségvetés kiadásainak különbözetét, de legfeljebb az átmeneti közlemény 3.1 szakasza szerinti értékhatárt.

Horvátország

2020 karácsonya előtt a horvát állam három alintézkedésből álló programot dolgozott ki a turizmus és a sportágazat megsegítésére 202 millió euró tervezett költségvetéssel (SA. 60265).³⁸ Az „A” és a „B” alprogram az *átmeneti közlemény 3.1 szakaszán* alapult, azonban a támogatás

³⁴ https://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_63164

³⁵ A program előírta, hogy a 2019. év során bevételtermelő tevékenység támogatható, melynek megállapítása során figyelmen kívül kell hagyni az esetleges korábbi támogatásokat.

³⁶ SA.63164 számú határozat (23) pont és 10. lábjegyzet

³⁷ SA.63164 számú határozat (27) pont

³⁸ https://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_60265

az előbbinél állami kezességvállalás, az utóbbinál kedvezményes kamatozású kölcsön formájában valósult meg. Ennek kapcsán kiemelendő az, hogy ha az átmeneti közlemény 3.1 szakasza szerinti támogatást a piaci feltételektől eltérő hitelek vagy állami kezességvállalás formájában nyújtják, az alapul szolgáló ügylet teljes névértéke (azaz a teljes garantált összeg vagy a kölcsön egész névértéke) minősül az intézkedés támogatástartalmának, így ez az összeg terheli a rendelkezésre álló keretösszeget. A „C” alprogram a 800 000 eurós keretösszeget – az átmeneti közlemény 3.1 szakaszhoz tartozó, az akkori maximális értékhatárt – meghaladó hitelekhez kapcsolódott, és az *átmeneti közlemény 3.2 szakasza* alapján dolgozták ki.

A támogatásokat a horvát fejlesztési bank – kis- és középvállalkozások esetében a fejlesztési ügynökség –, vagy kereskedelmi bankok nyújtották, ezért a Bizottság állami támogatási szempontú vizsgálata a hitelintézetek, mint lehetséges közvetett kedvezményezettekre is kiterjedt. Erre az esetre vonatkozóan az átmeneti közlemény 3.4 szakasza alapján az intézkedést olyan módon kell kidolgozni, hogy a bankok a lehető legnagyobb mértékben továbbadják az állami kezességvállalásból és a kedvezményes kamatlábú hitelekből eredő előnyöket a végső kedvezményezettek részére.³⁹ Ezt a Bizottság a horvát program kapcsán teljesítettnek találta azáltal, hogy a program lebonyolításában való részvétel valamennyi kereskedelmi bank számára nyitott volt, és a partnerként szerződő pénzügyintézeteknek vállalniuk kellett a piacitól kedvezőbb feltételek alkalmazását. A Bizottság következtetése szerint a bankok közötti verseny kizárta, hogy közvetett módon a hitelintézetek is előnyben részesüljenek.⁴⁰

Az „A” és „B” alprogram keretében elérhető kamattámogatott és állami kezességvállalással fedezett hitelekre vonatkozó feltételek:

- mindkét eszköz csak újonnan kihelyezett kölcsönhöz kapcsolódhat,
- a kezességvállalási díj 25 bázispont, míg a hitelekre vonatkozó kedvezményes kamatmértéket a minisztérium, illetve a fejlesztési bank és a fejlesztési ügynökség jogosult meghatározni,
- a kezességvállalás és a hitelek futamideje 1-5 év, a hitel esetén egyéves törlesztési moratórium lehetőségét biztosítva.

A „C” alprogram azzal a lehetőséggel élt, hogy az *átmeneti közlemény 3.2 szakasza alapján* az uniós szabályokkal összeegyeztethetőnek tekinthetők a korlátozott időtartamú és összegű állami kezességvállalások. A Bizottság előre rögzítette a megfelelést eredményező feltételeket, melyekről elmondható, hogy a közlemény a csökkentett (ezáltal állami támogatást tartalmazó) minimális díjszintet határozta meg a vállalkozás mérete és a kezességvállalás időtartama alapján.

³⁹ Átmeneti közlemény 31. pont

⁴⁰ SA.60265 számú határozat (15) pont f) alpont és (36) pont 5. alpont

1. táblázat - A minimális díjszint mértéke

<i>A kedvezményezett típusa</i>	<i>Az 1. évre</i>	<i>A 2-3. évre</i>	<i>A 4-6. évre</i>
<i>KKV-k</i>	<i>25 bázispont</i>	<i>50 bázispont</i>	<i>100 bázispont</i>
<i>Nagyvállalkozások</i>	<i>50 bázispont</i>	<i>100 bázispont</i>	<i>200 bázispont</i>

Forrás: Átmeneti közlemény 25. pont

A „C” alprogram alatt a horvát intézkedés legfeljebb 5 évre szóló kezességvállalást tartalmazott, és az érintett hitelek vállalkozásonkénti összege az átmeneti közlemény 25. pont d) alpontjával összhangban legfeljebb a kedvezményezett 2019. évi teljes bérköltségének kétszerese, vagy a teljes árbevételének negyede lehetett. Horvátország kihasználta továbbá azt a lehetőséget, hogy az említett két módszer alapján meghatározott összeget meghaladó hitelhez is nyújtható kedvezményes kezességvállalás formájában támogatás, a következő 18 – nagyvállalat esetén 12 – hónap likviditási igényre.⁴¹ Ennek feltétele likviditási terv készítése, és az így támogatott hitel beruházási és forgótőke (azaz működési) hitel is lehet. A programban elérhető állami kezességvállalás mértéke követte a közlemény adta maximális szinteket, azaz

- 90%, ha a bank és az állam a veszteséget arányosan és azonos feltételekkel viselik,
- 35%, ha az állam az elsődleges veszteségviselő.⁴²

Lettország

A Bizottság által 2021 májusában engedélyezett lett támogatási program 8 millió eurót irányzott elő a sportcentrumok lecsökkent használatából eredő bevételkiesés kompenzálására (SA.62917).⁴³ Támogatásban azok a sportlétesítmények részesülhettek, melyek alapterülete meghaladja az 500 négyzetmétert.⁴⁴ A támogatást azok a sportlétesítményeket fenntartó vállalkozások⁴⁵ vehették igénybe, amelyek legalább 60%-os bevételkiesést szenvedtek el 2020. december és 2021. március közötti időszakban az egy évvel korábbi azonos időszakhoz képest.⁴⁶ A támogatás négyzetméterenként 25 euró összegben határozták meg, de legfeljebb az érintett időszakra vonatkozóan kimutatott bevételkiesésig terjedhetett (figyelemmel a közlemény 3.1

⁴¹ Átmeneti közlemény 25. pont d) alpont iii. pont

⁴² SA.60265 számú határozat (17) pont d) alpont

⁴³ https://ec.europa.eu/competition/eojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_62917

⁴⁴ SA.62917 számú határozat (14) pont

⁴⁵ Nem részesülhettek támogatásban a kizárólagos vagy többségi állami tulajdonban álló vállalkozások.

⁴⁶ SA.62917 számú határozat (16) pont

szakasza szerinti értékhatárra is).⁴⁷ A kedvezményezett körre sajátos szabályok is érvényesültek, így az 1000 eurót meghaladó adótartozással rendelkező vállalkozások mellett a programból kizárták az offshore államokban bejegyzett vállalkozásokat, valamint a litván székhelyű, de legalább 25%-ban offshore illetőségű tulajdonban lévő vállalkozásokat is.⁴⁸

A program deklarált célja, hogy a sportlétesítmények fenntartásához szükséges működési költségek fedezetét 2021. december 31-ig biztosítsa, így a támogatás terhére a sportlétesítmények rezsiköltsége, bérleti díja, a biztosítási és hiteldíjak voltak elszámolhatók.⁴⁹

Magyarország

A sportágazat vonatkozásában hazánk első lépésként egyes foglalkoztatással összefüggő fizetési kötelezettségek felfüggesztésével igyekezett mérsékelni a sportvállalkozások és sportklubok terheit. A támogatási intézkedés a belga programhoz hasonlóan az *átmeneti közlemény 3.10 szakasza* szerinti bértámogatásként valósult meg.⁵⁰ A program keretében azok a vállalkozások mentesültek a szociális hozzájárulási adó, a szakképzési hozzájárulás, a rehabilitációs hozzájárulás, és a kisvállalati adófizetési kötelezettség alól,⁵¹ amelyek tényleges főtevékenységként⁵² végzik a következő tevékenységeket:

- sport és szabadidős képzés,
- sportlétesítmény működtetése,
- sportegyesületi tevékenység,
- testedzési szolgáltatás,
- egyéb sporttevékenység.⁵³

Az érintett kedvezményezett kör részére a program további 50%-os munkabértámogatást biztosított a fenntartott munkahelyek után. Az adóintézkedésekkel kapcsolatos támogatás mértéke nem haladhatta meg a havi munkabér 20,25%-át (kisadózók esetében a 15,75%-át), így ha valamely kedvezményezett mindkét támogatásban részesült, a kumulált támogatási intenzitás sem haladta meg az átmeneti közlemény 3.10 szakasz esetében előírt 80%-ot.⁵⁴ A támogatási programnak az adóintézkedésekre és bértámogatásra eső költségvetése – a sportszektoron kívül érintett egyéb ágazatokkal együtt – elérte a 90 millió eurót (32,5 milliárd forintot). A finanszírozás

⁴⁷ SA.62917 számú határozat (17) és (22) pont

⁴⁸ SA.62917 számú határozat (20) pont a)-b) alpont

⁴⁹ SA.62917 számú határozat (18) pont

⁵⁰ Az Európai Bizottság az SA.59477 számú határozatával hagyta jóvá a programot, amelyet több alkalommal módosítottak (SA.60367, SA.61842, SA.62268)

https://ec.europa.eu/competition/ejojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_59477

⁵¹ 485/2020. (XI.10.) Korm. rendelet 1-4/A. §-ok

⁵² Tényleges főtevékenység az a tevékenység, amelyből a kormányrendelet hatályba lépését megelőző 6 hónapban a vállalkozásnak a legtöbb bevétele, de legalább a bevételének 30%-a származott.

⁵³ 485/2020. (XI.10.) Korm. rendelet 5. § (1) bekezdés 6., és 12-15. pontjai

⁵⁴ SA.59477 számú határozat 59. és 65. pontjai

sajátos jellemzőjeként említhető, hogy a program lebonyolítása uniós forrásbevonással történt, mivel a fedezetet a REACT-EU⁵⁵ biztosította.

További támogatási intézkedésként 2021 júniusában az ún. „minisztériumi ernyőprogram” kibővült a sportpolitikáért felelős miniszter irányítása alá tartozó állami sportcélú támogatásokkal is (SA.63175).⁵⁶ A program hazai jogalapja az állami sportcélú támogatások felhasználásáról és elosztásáról szóló 474/2016. (XII. 27.) Korm. rendelet, mely alapján a járványhelyzetre tekintettel a sportszövetségek és sportszervezetek részesülhettek támogatásban a szakmai feladatok ellátásához és a működési költségek fedezéséhez. A támogatás az *átmeneti közlemény 3.1 szakasza* szerint eredetileg 1,8 millió euró, majd később 2,3 millió euró összeghatárig nyújtható. A 2020. március 1-től elszámolható költségek körét a támogatást nyújtó igen széleskörűen határozta meg az alábbiak szerint:

- a) hazai és külföldi versenyeken, edzőtáborokban, más szakmai programokon való részvétel, továbbá a felkészülés szakmai költségei,
- b) versenyrendezés és más szakmai programok rendezésének költségei,
- c) sportdiplomáciai feladatokkal összefüggő költségek,
- d) sportegészségügyi ellátással, egészségvédelemmel (különösen a koronavírus járvány elleni védekezéssel) összefüggő költségek,
- e) doppingellenes tevékenységgel összefüggő költségek,
- f) sportfelszerelés, sporteszközök, sportágspecifikus technikai és digitális, informatikai eszközök, a sporttevékenységhez közvetlenül kapcsolódó sportruházat biztosításával kapcsolatos költségek,
- g) sportszövetség, sportszervezet tulajdonában, vagyonkezelésében lévő vagy az általa bérelt, a felkészülésre vagy edzőtáborozásra szolgáló sportlétesítmény vagyonkezelési, bérleti díja, fenntartásával, működtetésével, üzemeltetésével összefüggő költségek,
- h) munkaviszonyban, valamint munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban foglalkoztatott, a sportolók és a sportolók felkészítésében közvetlenül közreműködő sportszakemberek, továbbá egyéb munkakörben foglalkoztatott munkavállalók bérköltsége, bérrrel kapcsolatos munkaadót terhelő járulékaik és megbízási díja,
- i) sportszakmai kiadványok elkészítésének, megjelentetésének, beszerzésének költségei,
- j) sportszakemberek képzésének és továbbképzésének költségei,
- k) nemzeti és a nemzetközi szervezetek tagdíjai, a regisztrációs és licenccdíjak,
- l) sportszervezet, sportszövetség irodájának működésével kapcsolatos költségek,
- m) sporttevékenységgel közvetlenül összefüggő szakmai, kommunikációs és marketingkiadványok megjelentetésének, beszerzésének költségei,

⁵⁵ A REACT-EU (Recovery Assistance for Cohesion and the Territories of Europe) egy kiegészítő támogatás, melyet a COVID-19 világiárvány okozta válságot ellensúlyozó intézkedésekhez nyújt az Európai Unió. A REACT-EU forrást a Strukturális alapokból finanszírozott 2014-20-as operatív programok keretén belül kell felhasználni, vagy a már létező operatív programok kiegészítésével, vagy egy új program létrehozásával. A REACT-EU források régiókatégtől függetlenül, így Pest megyében és Budapesten is 100%-os társfinanszírozással, 2023 végéig használhatóak fel a 2020. február 1. után felmerült elszámolható költségek vonatkozásában.

⁵⁶ https://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_63175

- n) online kapcsolattartást, kommunikációt, adatszolgáltatást segítő rendszerek, eszközök beszerzése, fejlesztése,
- o) pénzügyi tevékenységgel és könyveléssel kapcsolatos költségek, szakértői díjak,
- p) sportszervezet, sportszövetség sporttevékenységével kapcsolatos bel- és külföldi utazási költségek,
- q) sportszakmai működéssel összefüggő egyéb költségek.⁵⁷

Az állami célú sporttámogatási programban – az előzetesen felmért igények alapján – közel 20 milliárd forint áll a szakpolitika rendelkezésére, amelyből 2021. év során közel 1,1 milliárd forintot ítéltek oda a fenti célokra.⁵⁸

Végezetül a hazai válaszingyintézkedések körében említést érdemel az is, hogy a társasági adórendszer keretében működtetett látványcsapat-sporttámogatási adókedvezmény felhasználásával támogatható célok köre kiegészült egy speciálisan a járványhelyzet kezelésével összefüggő esettel. A Tao. törvény 22/C. § új (1a) bekezdése ugyanis megteremtette annak lehetőségét, hogy az adózó támogatást nyújthat a veszélyhelyzettel, az egészségügyi válsághelyzettel, továbbá a járvány elleni védekezéssel közvetlen összefüggésben előírt biztonsági intézkedésekkel kapcsolatban felmerülő költségek⁵⁹ támogatására. Uniós állami támogatási szempontból hangsúlyozandó, hogy ez az intézkedés nem igényelte valamely összeegyeztethetőségi jogcím alkalmazását, mivel a támogatás csak olyan közegészségügyi célokat szolgált, amely a sportszolgáltatásokat igénybe vevők védelme érdekében merült fel. A közhatalmi előírások teljesítése a hivatásos sportszervezetek, és a sportlétesítményt üzemeltetők tekintetében sem minősül uniós versenyjogi értelemben vett gazdasági tevékenységnek.

Németország

A német állam nagyvolumenű szövetségi programok keretében kérte a Bizottság jóváhagyását az ún. „*Bundesregelung Kleinbeihilfen 2020*” (kisösszegű támogatások szövetségi keretrendszer – SA.56790),⁶⁰ és a „*Bundesregelung Fixkostenhilfe 2020*” (fedezetlen állandó költségek támogatásának keretrendszer – SA.59289)⁶¹ elnevezésű támogatási intézkedésekre. A kisösszegű támogatási program az *átmeneti közlemény 3.1 szakaszán*, a fedezetlen fix költségek elmentételezését célzó program pedig az *átmeneti közlemény 3.12 szakaszán* alapul. Mindkét prog-

⁵⁷ 474/2016. (XII. 29). Korm. rendelet 50/A. § (2) bekezdés

⁵⁸ A program keretében odaítélt támogatásokról a támogatást nyújtó fél évente szolgáltat adatot az állami támogatások versenyszempontú vizsgálatáért felelős szervezet részére.

⁵⁹ Példálózó jelleggel a támogatás irányulhat lázmérő, maszk, gumikesztyű, fertőtlenítő szerek és eszközök, egészségügyi védőruházat beszerzésére, koronavírus teszt és annak szolgáltatásként történő megvásárlására, valamint egészségügyi vizsgálatok igénybevételére.

⁶⁰ https://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_56790

Módosította az SA.56794 (2020/N) számú határozat: https://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_56794

⁶¹ https://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_59289

ram valamennyi gazdasági ágazatra kiterjed, és a Bizottság értékelése a szövetségi szinten megállapított általános keretszabályokra irányult, mivel az egyes támogatási intézkedések részletes kidolgozására szövetségi szinten vagy decentralizált módon (tartományi és helyi szinteken) került sor.⁶²

A kisösszegű támogatási program részeként 200 millió euró keretösszeg⁶³ nyílt meg a hivatásos sport számára („*Coronahilfen Profisport*” elnevezéssel), amely első intézkedésként a 2020. április-december közötti bevételkiesés mérséklésére irányult. A program a jegyárbevétel csökkenést veszi alapul, részletes feltételeit szövetségi szinten állapították meg⁶⁴ többek között az alábbiak szerint:

- Azok a német adóilletőségű sportszervezetek és a német sportszövetségek jogosultak az igénylésre, amelyek 2020. április-december között nem, vagy csak részben tudtak a bajnokságokban (kupasorozatokban) részt venni, illetve azokat megszervezni, vagy megtartani. A program hatálya a német férfi labdarúgó bajnokságra (Bundesliga) nem terjed ki.⁶⁵
- A sportszervezetnek legalább egy csapata a német első-, másod-, és harmadosztályban kellett szerepeljen, és a foglalkoztatottak száma legfeljebb 249 fő lehetett. Azonos foglalkoztatási limit mellett a szövetségeknek legalább egy csapattal kellett rendelkezniük, vagy legalább egy eseményt kellett rendezniük az olimpiai, nem olimpiai, vagy paralimpiai sportágakban.
- A korlátozó intézkedések miatt a jegybevétel elmaradásából származó veszteség eléri a 2500 eurót (ideértve a vásárlóknak visszatérített jegyek árát is).
- A támogatás alapja a 2019. április-december és a 2020. április-december közötti időszak tényleges jegybevétel különbözete, a támogatás maximális mértéke a különbözet (veszteség) 80%-áig terjedhet, figyelemmel az átmeneti közlemény 3.1 szakasza szerinti keretösszegre.
- A támogatottak vállalják, hogy 2020. december 31-ig munkaerő elbocsátásokra nem kerül sor.

A járványhelyzet elhúzódásával a jegyárbevétel kiesést kompenzáló támogatás követte az átmeneti közlemény 3.1 szakaszát érintő módosításokat, és 2022. március 31-ig hosszabbították

⁶² SA.56790 számú határozat (14) pont, és SA.59289 számú határozat (8) pont

⁶³ A közzétett adatok alapján a keretösszeg terhére több mint 165 millió eurót fizettek ki. https://www.bva.bund.de/SharedDocs/Downloads/DE/Unternehmen-Verbaende/Compliance-Recht/Coronahilfe_Profisport/uebersicht_coronahilfen.html;jsessionid=521F616356D20E2FF37366948BDBB369.intranet251

⁶⁴ Lásd részletesen: *Richtlinie des Bundesministeriums des Innern, für Bau und Heimat über die Gewährung von Billigkeitsleistungen für Sportvereine, Unternehmen und Verbände im professionellen und semiprofessionellen Wettbewerb in der Bundesrepublik Deutschland zur Überbrückung von Einnahmeausfällen im Zusammenhang mit dem Ausbruch von COVID-19* („*Coronahilfen Profisport*“) 3.1, 3.2, és 4. pontjai.

⁶⁵ „*Coronahilfen Profisport*” 4. pont (2) bekezdés

meg (*Coronahilfen Profisport 2021, 2022*), valamint az igénybevétel feltételei is némiképp változtak: a maximális támogatási intenzitás 90%-ra emelkedett,⁶⁶ és a 2022. január-márciusi támogatás időszakban a jegybevétel kiesés elvárt mértéke 2500 euróról 1250 euróra csökkent.⁶⁷

A német sporttámogatási program a Bizottság SA.59289 számú jóváhagyó határozata alapján kiegészült a fedezetlen fix költségekhez nyújtott támogatás lehetőségével, melynek keretében előbb a 2021. január-június, majd a 2022. január-március hónapokra eső időszakban felmerült, máshonnan meg nem térülő⁶⁸ veszteségeket térítették meg. Az átmeneti közlemény 3.12 szakasz b) pontjával összhangban az igénylőknek legalább a 2019-es referencia időszakhoz képest 30%-os teljes árbevétel csökkenést kellett elszenvedni (melynek legalább el kellett érnie a 2021-es támogatási időszakban a 2500 eurót, a 2022-es időszakban az 1250 eurót). A fedezetlen fix költségekhez nyújtott támogatás maximális intenzitását 70%-ban rögzítette a program.⁶⁹ A 3.12 szakasz alapján igénybe vett támogatás összege más intézkedésekkel együtt nem haladhatja meg a 12 millió eurót.

Olaszország

Olaszországban 2020 februárjától négy hónapra felfüggesztették a sportbajnokságokat, és bezárták a sportlétesítményeket, aminek következtében az ágazat komoly veszteségeket szenvedett el.⁷⁰ Az elsőként bevezetett olasz program (SA.58208)⁷¹ amatőr sportszervezetek és sportszövetségek – ideértve a sport és fitneszlétesítmények üzemeltetőit is – számára biztosított kamattámogatott hiteleket ingyenes állami kezességvállalás mellett, mivel az érintettek a működőképességüket piaci feltételek mellett nem tudták volna megőrizni. A támogatási program becsült költségvetése 1,6 millió euró. A támogatással érintett kölcsönösszeg a megelőző lezárt üzleti év szerinti bevétel 25%-a, de legfeljebb 25 ezer euró volt.⁷² A kölcsön futamideje legfeljebb 72 hónap, és a tőketörlesztést két évre felfüggesztették. A kamattámogatás mértéke 1,12%.⁷³

A program végrehajtása során a horvát intézkedésekhez hasonlóan – az uniós állami támogatási szabályoknak való megfelelés szempontjából – a teljes garantált összeget, és a kölcsön teljes névértékét kell figyelembe venni. Az olasz program végrehajtására is jellemző, hogy a 3.1 szakasz szerinti támogatást kereskedelmi bankokon keresztül biztosították, így ebben az esetben is vizsgálta a Bizottság, hogy a közreműködő hitelintézetek nem részesülnek-e közvetett előnyben. A horvát programmal megegyezően a Bizottság külön értékelte azt, hogy a bankok az

⁶⁶ „Coronahilfen Profisport 2021” és „Coronahilfen Profisport 2022” 3.3. pont (2) bekezdések

⁶⁷ „Coronahilfen Profisport 2022” 3.2. pont (1) bekezdés b) pont

⁶⁸ Például biztosítási jogviszony keretében, vagy a kisösszegű támogatás és egyéb támogatás révén.

⁶⁹ Az átmeneti közlemény 3.12 szakasz c) pontjával összhangban. A szabályozás a kis- és középvállalkozások esetében a támogatási intenzitás 90%-ig való emelését is lehetővé tette, de ezt a német program nem alkalmazta.

⁷⁰ A Bizottságnak bemutatott adatokat lásd részletesen az SA.58208 számú határozat 3. lábjegyzetében.

⁷¹ https://ec.europa.eu/competition/eojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_58208

⁷² SA.58208 számú határozat (18) pont

⁷³ SA.58208 számú határozat (19) pont

állami garanciavállalásból és a támogatott hitelekéből eredő előnyöket minél nagyobb mértékben továbbadják-e a célcsoport részére, valamint azt, hogy a hitelintézetek közötti verseny indokolatlan torzulása korlátozott keretek között maradt-e. Az olasz program erre vonatkozó biztosítékait a Bizottság megalapozottnak tartotta, mivel a támogatás csak az újonnan kihelyezett kölcsönökre vonatkozott, legfeljebb az 1,12%-ig terjedő kamatlábakra terjedt ki, és az Olaszországban működési engedéllyel rendelkező valamennyi kereskedelmi bankon keresztül történhetett a támogatott hitelek folyósítása.⁷⁴ Ezek révén a Bizottság igazoltnak látta, hogy a sport-szervezetek és a sportszövetségek szabadon összehasonlíthatják a különböző pénzügyintézetek ajánlatait, és kiválaszthatják a számukra legelőnyösebbet, így a bankok közötti verseny kizárja a közvetett támogatás meglétét a hitelintézetek szintjén.

A másik olasz intézkedés (SA.61841)⁷⁵ is az *átmeneti közlemény 3.1 szakaszán* alapult, ez esetben vissza nem térítendő formában nyújtott támogatásra került sor mindössze egy millió euró költségvetéssel. Az intézkedés kedvezményezettjei a nemzetközi sportrendezvények szervezői voltak. A program érdekessége, hogy nem a bevételkiesés, vagy a fedezetlen fix költségek kompenzálására irányult, hanem csupán egy 10 napos időszak során a nézők biztonságos jelenlétének érdekében felmerült költségek megtérítését szolgálta. A 2020. október 24-én elfogadott olasz rendelet alapján ugyanis 2020. november 6-tól nézők nélkül kellett megtartani az érintett sportrendezvényeket. A támogatási program a rendelet elfogadása és hatálya lépése között (10 nap) megtartott rendezvényeken a járvány elleni védekezés miatt felmerült költségekhez nyújtott támogatást. Az olasz hatóságok szerint ez a rövid támogatási időszak is elegendő ahhoz, hogy a szervezők alkalmazkodjanak a zártkapus sportrendezvényekhez, mivel ezt követően nézők nem vehettek részt a rendezvényeken, ezért a jövőben már ilyen többletköltségekkel nem kell számolniuk.⁷⁶ A program nagyságrendileg húsz kedvezményezettet irányzott elő, amelyek között – a felmerült költségek alapján – arányosan kerül elosztásra a rendelkezésre álló forrás.

Románia

Romániában a sepsiszentgyörgyi önkormányzat hozott létre támogatási programot az *átmeneti közlemény 3.1 szakasza* alapján (SA. 64591).⁷⁷ Azok a sportklubok részesülhettek támogatásban, melyek legalább 2018. január 1-je óta működtek a településen, így a program szűk hatókörű volt, legfeljebb tíz sportszervezet részére kínált megoldást a korlátozó intézkedések okozta likviditási problémák helyreállítására. A programban valamivel több mint 808 000 euró állt rendelkezésre, és egy sportszervezet maximum 606 ezer euró összegű támogatásban részesülhetett.⁷⁸ Jogosultsági feltételként a 2019 évre vonatkozó bevétel alapulvételével volt szükséges bemutatni a veszteséget, és a ki nem egyenlített számlák listáját is be kellett nyújtani. Bár a

⁷⁴ SA.58208 számú határozat (38) pont 5. albekezdés

⁷⁵ https://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_61841

⁷⁶ SA.61841 számú határozat (12) pont

⁷⁷ https://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_64591

⁷⁸ SA.64591 számú határozat (10) és (20) pont

Bizottság deklarált célja volt, hogy a tagállamok átfogó programokat jelentsenek be az átmeneti közlemény alkalmazása során, látható, hogy kisebb volumenű intézkedéseket is elfogadott a Bizottság, ha azokat támogatási program jelleggel alakították ki.

Szlovákia

A szlovák hatóságok öt csapatsportág⁷⁹ tizenegy topligájában érdekelt hivatásos sportszervezetek megsegítésére hoztak létre összesen 28 millió euró költségvetésű programot, amely – az időközben többször módosított átmeneti közlemény hatályának megfelelően – 2020 március 1. – 2022. június 30. közötti támogatási időszak során keletkezett veszteségek fedezéséhez nyújtott, nyújt támogatást (SA.60212).⁸⁰ A sportklubok a támogatott időszak során keletkezett bevételek és az alábbi kiadások különbözeteként számított támogatás iránt nyújthattak be kérelmet:

- a) a sportolók bérkölsége, fejenként havi 1100 euró összegig (ez az összeg később 1650 euróra emelkedett⁸¹),
- b) a sportolók számára nyújtott sportszolgáltatások költsége szintén 1100 euró/hó/fő (2021-től 1650 euró/hó/fő),
- c) szakmai személyzet bérkölsége és sportszakértői szolgáltatások költségei egységesen 1100 euró/hó/fő (2021-től 1650 euró/hó/fő),
- d) sportlétesítmények üzemeltetési költségei (energiadíjak, takarítási és őrzési költségek),
- e) bérleti díjak és egyéb működési költségek (internet és telefonszolgáltatás, könyvelési és ügyvédi díjak, járványkezeléssel összefüggő egészségügyi költségek, stb.),
- f) utaztatási és szállásköltségek, marketing költségek.⁸²

A támogatás maximális mértékét sportáganként és bajnokságonként eltérő összegben rögzítették, a 2020-as támogatott időszak esetében vállalkozáscsoportonként 75 000 – 500 000 euró, a 2021-2022-es támogatási időszakra vonatkozóan vállalkozáscsoportonként 60 000 – 500 000 euró összegben.⁸³

⁷⁹ Jégkorong, labdarúgás, kézilabda, röplabda és kosárlabda.

⁸⁰ https://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_60212

⁸¹ SA.64148 – https://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_64148 és annak meghosszabbítása SA.100962 – https://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases1/202202/SA_100962_F030E67D-0000-C16A-B6F9-3D4EC7D54274_55_1.pdf

⁸² Az SA.64148 számú bizottsági határozattal 2021-től érvényesülő feltételek alapján a d)-f) pontban említett költségek már kikerültek az elszámolható költségek köréből.

⁸³ SA.60212 számú bizottsági határozat 21., és SA.64148 számú bizottsági határozat 23. pont

Norvégia

Norvégia nem tagja az Európai Uniónak, a norvég válságkezelési intézkedések versenyjogi értékelése az Európai Gazdasági Térségről (EGT) szóló megállapodáson alapul. Az EGT megállapodás 61. cikke az EUMSZ 107. cikkével azonos módon szabályozza az állami támogatások kontrollját, így az állami támogatás fogalmi elemeinek megfelelő támogatási intézkedéseket előzetesen be kellett jelenteni az EFTA-Felügyeleti Hatóságnak (EFTA Surveillance Authority, ESA).

A két norvég sportprogram (033/20/COL⁸⁴ ⁸⁵, és 022/21/COL⁸⁶ számú döntések) érdekességét az adja, hogy bár lényegében azonos szabályok mentén működtek, az összeegyeztethetőségi jogalapot tekintve az ESA előbb – *a cseh kárkompenzációs támogatáshoz hasonlóan* – közvetlenül az EGT megállapodás 61. cikk (3) bekezdés b) pontja alapján adott ki jóváhagyó határozatot,⁸⁷ majd a második programról hozott döntésnél az ESA az átmeneti közlemény 3.1 szakaszának szabályait alkalmazta az értékelésnél.⁸⁸ A két döntés között alig 5 hónap telt el, de ezalatt megváltozott a bizottsági gyakorlat.

Mindkét program a törölt vagy elhalasztott sport- és „önkéntes” eseményeket szervezők veszteségeinek (felmerült többletköltségeinek) ellentételezésére irányult, előbb a 2020. március 5.-december 31. közötti időszak, majd a 2021. január 1-2021. június 30. közötti időszak során. Az első program csak azokra a szervezőkre terjedt ki, amelyek esetében a veszteség (többletköltség) mértéke meghaladta a 2225 eurót, és a 2019-ben elért bevételük kevesebb, mint 60%-a származott állami forrásból. Ezekkel a szűkítő feltételekkel már nem találkozunk a második programban. Ez vélhetően azzal is indokolható, hogy a program működése során a támogatási intenzitás csökkenését figyelhetjük meg: a program bevezetésekor még 100%, majd különbséget téve a részben megtartott, és a teljesen törölt események között 70%-ra és 50%-ra mérséklődött. A két támogatási program becsült költségvetése összesen 209 millió euró.

Összegzés

Kétségtelen, hogy a járvány az egész sportvilágot érintette. A leginkább veszélyeztetettek között az alulról szerveződő amatőr sportklubok és szövetségek állnak, amelyek non-profit jellegük miatt komoly likviditáshiánnyal és a megszűnés tényleges veszélyével szembesültek, mivel

⁸⁴ <https://www.eftasurv.int/cms/sites/default/files/documents/gopro/5324-College%20Decision%20033%2020%20COL%20-%20State%20aid%20-%20Norway%20-%20Compensation%20scheme%20for%20the%20cancellation%20or%20postponement%20of%20spor.pdf>

⁸⁵ A jóváhagyott programot módosította a 092/20/COL, 117/20/COL számú döntések.

⁸⁶ <https://www.eftasurv.int/cms/sites/default/files/documents/gopro/College%20Decision%20022%2021%20COL%20-%20State%20Aid%20-%20Norway%20-%20COVID-19%20NOR%20Sports%20Events.pdf>

⁸⁷ Az értékelés szempontjai: 1) a COVID-19 járvány rendkívüli eseménynek minősül, 2) az intézkedés a járvány által okozott károk helyreállítására irányul, 3) ok-okoztai összefüggés áll fenn az okozott kár és rendkívüli esemény között, 4) az intézkedést szükséges és arányos módon alakították ki.

⁸⁸ Ez a gyakorlat az EGT megállapodás 1. cikk (1) bekezdésében található „homogenitási klauzulán” alapszik.

a bevételeik teljesen megszűntek a lezárások alatt. Míg a nagyobb sportágak (például profi labdarúgás) tehetősebb klubjainak valószínű, hogy megvannak a pénzügyi forrásai, tartalékai ahhoz, hogy megbirkózzanak egy időszakos bevételkieséssel még akkor is, ha kiadásaik is nagyobbak, ez nem feltételezhető az alacsonyabb szintű bajnokságokban, vagy a kevésbé népszerű sportágakban szereplőkre, melyek jellemzően önkéntes alapon, tagdíjából finanszírozottak. A sportágazatot kiszolgáló vállalkozások működőképessége is veszélybe került a sporttevékenységet érintő korlátozások elhúzódásával.

A fent bemutatott esetek alapján elmondható, hogy a járványidőszak alatt a tagállamok azon fáradoztak, hogy lehetőségeikhez mérten mérsékeljék a világjárvány gazdasági hatását átfogó intézkedések és/vagy célzott támogatások révén ebben az ágazatban is. A tagállami lépések eredményességének növelése érdekében az Európai Bizottság sem késlekedett, időlegesen lehetővé tette a versenyjogi szabályoktól való eltérést az átmeneti közleményben kidolgozott támogatási eszközök igénybevételével. A szabályozás felpuhítása az átmeneti közlemény alkalmazásával nem csak a sportágazatban, hanem a gazdaság egészében felmerülő eltérő igények kezelésére is rugalmas és hatékony eszköznek bizonyult. A Versenypolitikai Főigazgatóság 2022. május 12-i sajtóközleménye⁸⁹ alapján a Bizottság több mint 1300 határozatot fogadott el, és közel 950 tagállami intézkedést hagyott jóvá.

A bemutatott támogatási programok kapcsán elmondható, hogy azok többsége teljes mértékben kihasználta az átmeneti közlemény adta kereteket, mind a maximális támogatási intenzitás, mind a minimálisan szükséges feltételek alkalmazásával. Jellemzően a nagyobb, erősebb gazdasággal bíró tagállamok esetében találunk olyan intézkedést, amely többletfeltételeket írt elő (például a 3.1 szakasz szerinti jogcím esetén továbbfoglalkoztatási kötelezettség), vagy ahol az igényelhető támogatás összege és intenzitása mélyen a közlemény adta lehetőségek alatt maradt, esetenként pedig a támogatási időszak csupán a járványhelyzet kezdeti hullámaira korlátozódott. Az áttekintett programok a rendelkezésre álló források kapcsán nagy szórást mutatnak, ugyanakkor megállapítható, hogy valamennyi intézkedés elsősorban a hosszan tartó likviditási problémák megelőzéséhez és a munkahelyek megőrzéséhez járult hozzá a tagállami költségvetési keretek között.

⁸⁹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/statement_22_2980

AZ UKRAJNAI OROSZ INVÁZIÓ GAZDASÁGI HATÁSAI ÉS AZ ÁLLAMI TÁMOGATÁSOK

GÖNCZ Ildikó – SZALAI Soma¹

Tárgyszavak: orosz-ukrán háború, ideiglenes válságkezelési keret, koronavírus járvány, válságközlemények, átmeneti támogatás

A 2014-ben kezdődő orosz-ukrán háború 2022. február 24-én új szakaszba lépett: Oroszország lerohanta Ukrajnát. A 2014-ben induló első felvonás, ami először a Krím félsziget megszállását és törvénytelen annexióját, majd Kelet-Ukrajna Donbasz régiójában két szeparatista entitás létrejöttét eredményezte, mind intenzitásban, mind területileg egy korlátozott háború volt².

2022. február 22-én Oroszország független államokként ismerte el Ukrajna nem kormányzati ellenőrzés alatt álló donyecki és luhanszki régióit, majd február 24-én provokáció nélküli és a nemzetközi jogot sértő támadást indított. Ez új szintet jelentett a két ország közötti konfliktus eszkalációja szempontjából: a korlátozott háború szakasza véget ért³.

Az Európai Unió azonnal reagált Ukrajna területi integritásának, szuverenitásának és függetlenségének megsértésére, és szankciókat vezetett be Oroszország ellen. A háború harmadik hónapjára már öt különböző szankciócsomagot fogadtak el, és e cikk zárásakor tárgyalások folynak egy hatodikról is⁴.

A kivetett szankciók fajtái és várható hatásai

Az Unió 2014 óta alkalmaz szankciókat Oroszországgal szemben, válaszul a Krím félsziget törvénytelen annexiójára és a korlátozott háború atrocitásaira. Ahogy a konfliktus intenzitása szintet lépett 2022 februárjában, úgy fokozódott ezeknek az intézkedéseknek az ereje és volumene is.

Az EU elsődleges célja a kivetett szankciókkal az, hogy gyengítse a Kreml háború finanszírozási képességét, valamint súlyos gazdasági és politikai hátrányt okozzon az invázióért felelős

¹ A szerzők a Miniszterelnökség Támogatásokat Vizsgáló Irodájának (TVI) munkatársai. A cikkben megjelenő vélemény nem tekinthető a TVI hivatalos álláspontjának. A cikk az abban hivatkozott szabályok 2022. május 16-i állapota alapján készült.

² Fredman, Lawrence (2014): Ukraine and the Art of Limited War. *Global Politics and Strategy*, 56(6) pp. 7-38.

³ Rác, András (2022): A világ nem lesz már ugyanolyan – az orosz-ukrán háború első tanulságai. *Válasz Online*, <https://www.valaszonline.hu/2022/02/28/oroszszag-ukrajna-haboru-racz-andras-elemzes/>

⁴ <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/>

orosz politikai elitnek. Ezen intézkedések közé tartoznak az egyéni szankciók, gazdasági szankciók, médiakorlátozások, diplomáciai szankciók és a donbaszi régióval fennálló gazdasági kapcsolatok megszüntetése⁵.

A szankciócsomagok részeként az EU számos import- és exportkorlátozást vezetett be Oroszországgal szemben. A tiltott termékek körét úgy alakították ki, hogy az intézkedéseknek az orosz gazdaságra gyakorolt negatív hatását maximalizálják, ugyanakkor minimalizálják az uniós vállalkozásokat és polgárokat érintő hátrányokat. A lista többek között kiterjed a csúcstechnológiára, az energiaipari berendezésekre, a légiközlekedési technológiára, katonai célokra is használható termékekre (például drónok) és luxuscikkekre. Az importkorlátozások miatt Oroszországból tilos a szén és egyéb szilárd fosszilis tüzelőanyagok, az acél és vas, a fa, cement és bizonyos műtrágyák, valamint a tengeri ételek és alkohol behozatala⁶.

Fontos kiemelni, hogy az export- és importkorlátozások nem terjednek ki az elsősorban lakossági fogyasztásra szánt egészségügyi, gyógyszeripari, élelmiszeripari és mezőgazdasági termékekre annak érdekében, hogy ne okozzanak kárt az orosz lakosságnak.

A hatékonyabb fellépés érdekében az EU összehangolja szankcióit nemzetközi partnereivel, többek között az Egyesült Államokkal. Az intézkedések elfogadását az uniós tagállamok közötti politikai megállapodás előzi meg, majd az Európai Külügyi Szolgálat és/vagy az Európai Bizottság előkészíti a szükséges jogi aktusokat, amelyeket elfogadásra a Tanács elé terjesztenek⁷.

A felsoroltakon kívül az EU a nemzetközi partnereivel együttműködve nyilatkozatot fogadott el, amelyben fenntartja magának a jogot, hogy Oroszország esetében ne érvényesüljön a „legnagyobb kedvezmény elve”⁸ a WTO⁹ keretein belül. Az EU és partnerei emellett felfüggesztették Fehéroroszország WTO-csatlakozásával kapcsolatos valamennyi tevékenységüket.

A szankciók pontos hatásairól és eredményéről majd hosszútávon érdemes következtetéseket levonni. Kétségtelen azonban, hogy az intézkedések – az orosz válaszlépésekkel együtt – hátrányosan hatnak az Unió gazdaságára, amelynek működésében a háború közvetett hatásai is zavarokat okoznak.

2022 februárjáig Oroszország az EU egyik fő kereskedelmi partnere volt. Részesedése az Unió harmadik országokkal folytatott teljes áruforgalomból tavaly 5,8% volt, amivel a partnerek

⁵ Ibid.

⁶ <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/sanctions-against-russia-explained/>

⁷ <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/>

⁸ Elv, amelynek értelmében a kereskedelmi kapcsolatban levő országok megadnak egymásnak minden olyan kedvezményt, előnyt, amelyet már megadtak egy másik országnak.

⁹ World Trade Organization/Kereskedelmi Világszervezet

rangsorában az 5. helyet foglalta el¹⁰. A 2021-es adatok alapján az európai export 4,2%-a¹¹ irányult Oroszországba, míg az import 7,1%-a¹² érkezett onnan.

Habár a szankciók főképp Oroszországot sújtják, és hatásuk korlátozott az uniós vállalkozásokra, ezek nagyon is érezhetőek lehetnek akár közvetlen, akár közvetett módon. Az Európai Bizottság ezeket a hatásokat a következőképpen foglalja össze¹³:

- Csökkenhet a kereslet, zavarok keletkezhetnek az ellátási láncokban, projektek állhatnak le és szerződéseket mondhatnak fel, ami mind hozzájárulhat a bevételkieséshez.
- Az uniós energiapiacra erőteljesen kihatott a villamos energia és a földgáz árának emelkedése. Az Ukrajna elleni orosz katonai agresszió lehetősége már jóval a támadás megindítása előtt hatással volt erre a folyamatra. A magas energiaárak számos – köztük a Covid19-világjárvány által különösen sújtott – gazdasági ágazatot is érintenek, például a közlekedési és az idegenforgalmi ágazatot.
- A hatás a pénzügyi piacokon is érezhető, különös tekintettel a likviditási helyzettel és az árukereskedelem piaci volatilitásával kapcsolatos aggodalmakra.
- A háború miatt soha nem látott mértékű menekültválság van kialakulóban, ami jelentős humanitárius és gazdasági következményekkel jár.
- Komoly problémát jelent az Ukrajnából és Oroszországból származó gabona behozatalának esetleges kiesése, ami globális élelmezési válsághoz is vezethet.
- További negatív gazdasági hatást jelent számos európai vállalatnak az ukrán, orosz és fehérorosz piacok kiesése.

Az Európai Unió tagállamainak 2022-ben magasabb inflációs rátákkal és ellátási zavarokkal kell szembenéznük az ukrajnai orosz invázió okán. Mivel Szaúd-Arábia jelenleg megtagadja, hogy növelje olajkitermelését, ami az orosz forrást pótolhatná, az olajár elmúlt időszakban tapasztalt növekedési trendje töretlen marad¹⁴.

Várhatóan a háború visszaveti az EU gazdasági növekedési kilátásait is az emelkedő energiaárak és a csökkenő befektetési bizalom révén. Christina Lagarde, az Európai Központi Bank vezetője szerint¹⁵ az energiaárak és a bizonytalanság hatása lesz a legfontosabb tényező, az EU-orosz árukereskedelem érintettsége másodlagos fontosságú. A tartós bizonytalanság valószínű-

¹⁰ https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/russia_en

¹¹ <https://tradingeconomics.com/european-union/exports-by-country>

¹² <https://tradingeconomics.com/european-union/imports-by-country>

¹³ A Bizottság közleménye – Állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes válságkezelési keret a gazdaságnak Oroszország Ukrajna elleni agresszióját követő támogatása céljából (HL CI 131/1, 2022.3.24.)

¹⁴ Lanktree, Graham (2022): Businesses in Britain, EU brace for impact of Ukraine conflict. *Politico*, <https://www.politico.eu/article/businesses-in-britain-and-europe-brace-for-impact-of-ukraine-conflict/>

¹⁵ Strupczewski, Jan és Thomas Leigh: Ukraine crisis will hit economy but EU is ready, officials say. *Reuters*, <https://www.reuters.com/markets/europe/eu-ready-take-economic-pain-imposing-sanctions-russia-2022-02-25/>

leg visszafogja a fogyasztást és a beruházásokat, illetve gátolja a növekedést. Az Európai Bizottság által negyedévente készített gazdasági előrejelzés¹⁶ szerint az eurózóna 2022-es növekedése 4% lesz, ami a 2021 novemberi becslés (4,3%) alatt van. Mivel ez az előrejelzés még az orosz invázió előtt készült, a 0,3%-os különbség főként a Covid19-világjárvány hatásainak és az energiaár-növekedésnek tudható be. A háború okozta bizonytalanság miatt 4% alatti GDP növekedés sem zárható ki.

Összességében tehát az ukrajnai orosz invázió gazdasági hatásai nem csak jelentősek, de meglehetősen sokrétűek is: nincs olyan gazdasági ágazat, amelyet valamilyen szinten ne érintenének. A szabadpiaci mechanizmusok alkalmatlanok a kibontakozó gazdasági válság teljes körű kezelésére, ezért az állami beavatkozás elkerülhetetlen. Erre tekintettel az Európai Bizottság az egységes piac egyenlő versenyfeltételeinek fenntartása mellett lazított az állami támogatási szabályokon. A konfliktus gazdasági hatásainak kezelésére irányuló állami támogatások összeegyeztethetőségi jogalapja az EUMSZ¹⁷ 107. cikkének (3) bekezdésének b) pontja, amely alapján a Bizottság válságkezelési célú állami támogatásokat hagyhat jóvá az Európai Unió tagállamainak „gazdaságában bekövetkezett komoly zavar megszüntetésére”.

Ideiglenes válságkezelési keret (Temporary Crisis Framework, TCF)

Az Európai Bizottság 2022. március 23-án új állami támogatási közleményt¹⁸ fogadott el „*állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes válságkezelési keret a gazdaságnak Oroszország Ukrajna elleni agresszióját követő támogatása céljából*” címmel.

A közleménnyel a Bizottság olyan állami támogatási intézkedéseket kíván a tagállamok számára lehetővé tenni, amelyek enyhíthetik az orosz katonai agresszió és az uniós válaszlépések (személyi szankciók, pénzügyi piaci intézkedések, az orosz illetőségű repülők kizárása az európai légtérből, kereskedelmi korlátozások stb.) európai gazdaságot érintő negatív következményeit.

A közlemény alapján nem nyújtható támogatás a szankciók hatálya alatt álló jogalanyoknak, a szankciók sújtotta személyek irányítása alatt lévő vállalkozásoknak, illetve az uniós szankciók által sújtott ágazatokban tevékenykedő vállalkozásoknak, ha a támogatással a szankciók célja megghiúsulna.¹⁹

¹⁶ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/economy-finance/ip169_en.pdf

¹⁷ Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata 2012/C (HL C 326, 2012.10.26)

¹⁸ <https://tvi.kormany.hu/az-europai-bizottsag-ujabb-valsagkozlemenyt-fogadott-el>

¹⁹ A közlemény 33. pontja.

A közlemény az alábbi támogatási kategóriákat tartalmazza:

Az **első támogatási kategória** (a közlemény 2.1 szakasza) a koronavírus-járvány kapcsán elfogadott, 2022. június 30-án lejáró ún. átmeneti közlemény²⁰ (Temporary Framework, TF) 3.1 szakaszához hasonló rugalmas támogatási kategóriának felel meg. A jogcím alapján 2022. december 31-ig vállalkozásonként összesen 400 ezer euró (mezőgazdasági és halászati tevékenységhez összesen maximum 35 ezer euró) támogatás ítélt oda rugalmas formában (vissza nem térítendő támogatás, visszatérítendő támogatás, hitel, kezesség, tőke, adóintézkedés) azoknak a vállalkozásoknak, amelyeket az orosz agresszió okozta gazdasági válság érint.

Az átmeneti közleményhez hasonlóan a beavatkozás formájától függetlenül ennél a jogcímnél is az intézkedés névértéke terheli a keretet, azaz 10 ezer euró vissza nem térítendő támogatás ugyanannyival csökkenti a 400 ezer eurós keretet, mint egy 10 ezer eurós hitel, kezességvállalás vagy adóintézkedés. A támogatást kizárólag támogatási program alapján lehet nyújtani. A visszatérítendő támogatások 2023. június 30-ig vissza nem térítendővé alakíthatók.

A **második támogatási kategória** (2.2 szakasz) szerint a közlemény lehetővé teszi kedvezményes (de a futamidő alatt fokozatosan növekvő) díjú, főszabály szerint maximum 90%-os mértékű és legfeljebb 6 évre szóló állami kezességvállalás nyújtását likviditási célú hitelekhez (az átmeneti közlemény 3.2 szakasza szerinti intézkedés mintájára).

A hitelösszeg nem haladhatja meg a vállalkozásnak az elmúlt három év pénzügyi adatai alapján számított átlagos éves nettó árbevételének 15%-át, a támogatási kérelem benyújtását megelőző 12 hónap energiaköltségének 50%-át, vagy bizonyos, a válság miatt különösen érintett (pl. az orosz vagy az ukrán piacnak különösen kitett) vállalkozások esetén a vállalkozás rövid távú likviditási szükségletét. A kezességvállalás 2022. december 31-ig adható (addig kell megkötni a kezességvállalási szerződést). A közlemény nem engedélyezi ezen támogatási kategória és a koronavírus járvány kapcsán bevezetett átmeneti közlemény hasonló támogatási kategóriájának együttes alkalmazását ugyanannak a hitelnek a biztosítására.

A **harmadik támogatási kategória** (2.3 szakasz) alapján a közlemény engedélyezi a tagállamoknak kedvezményes likviditási hitelek nyújtását is az előző kategóriánál ismertetett maximális hitelösszegekben, kedvezményes, de fokozatosan növekvő kamatozás mellett, főszabály szerint maximum hat éves futamidőre (ez a támogatási jogcím az átmeneti közlemény 3.3 szakasza szerinti kategóriához hasonlít). A kamatmérték a 2022. február 1-jei referencia-alapkamattól és egy felár összege. A felárat a futamidő határozza meg (a főszabály szerinti nő a futamidő alatt). A hitelszerződést 2022. december 31-ig meg kell kötni. A hitelhez nem vehető igénybe a 2.2 szakasz szerinti kezesség.

²⁰ Az „Állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes keret a gazdaságnak a jelenlegi COVID-19-járvánnyal összefüggésben való támogatása céljából” című, 2020. március 19-i, C(2020) 1863 final számú európai bizottsági közlemény. Módosította a C(2020) 2215 számú, 2020. április 15-i, a C(2020) 3156 számú, 2020. május 8-i, a C(2020) 4509 számú, 2020. június 29-i, a C(2020) 7127 számú, 2020. október 13-i, a C(2021) 564 számú 2021. január 28-i és a C(2021) 8442 számú 2021. november 18-i bizottsági közlemény.

A közlemény **negyedik támogatási kategóriája** (2.4 szakasz) az átmeneti közleményhez képest nóvum, ugyanis az aktuális válság sajátosságára reagál: a gáz- és áramárak extrém növekedésére tekintettel lehetővé teszi a tagállamok számára működési támogatás nyújtását. Az intézkedés formája vissza nem térítendő támogatás, hitel, kezesség, adóintézkedés és tőke is lehet. A támogatást 2022. december 31-ig oda kell ítélni azzal a feltétellel, hogy a visszafizetendő támogatások (pl. a hitelek) vissza nem térítendővé alakíthatók 2023. június 30-ig.

A szintén csak támogatási program keretében alkalmazható támogatási kategóriának három al-kategóriája van a közleményben:

1. Az elszámolható költség a 2022. február 1. és 2022. december 31. közötti időszakban (támogatható időszak) beszerzett energia (gáz és villamos energia) költsége, csökkentve a 2021-es ugyanezen időszak (referenciaidőszak) átlagos árszintjének kétszeresével. A támogatás összege nem haladhatja meg a 2 millió eurót és maximum az elszámolható költségek (a referenciaárhoz képest 100%-ot meghaladó áremelkedés) 30%-át fedezheti. A tagállamok kötelesek visszakövetelési mechanizmust alkalmazni arra az esetre, ha a támogatást előzetes becslések alapján ítélték oda, de utólag kevesebb támogatásra lett volna jogosult a kedvezményezett.
2. Az ún. energiaintenzív ágazatokban az elszámolható költségek (a 100% feletti áremelkedés) 50%-áig is nyújtható támogatás, ha a vállalkozásnál működési veszteség keletkezik az orosz agressziót követő időszakban, és a működési veszteség legalább felerészt a megemelkedett energiaárak eredménye. A támogatás további feltétele, hogy az nem haladhatja meg a működési veszteség 80%-át. Az előző al-kategóriától eltérően az energiaintenzív vállalkozások esetén a támogatás maximális összege 25 millió euró. Energiaintenzív vállalkozásnak minősül *az energiatermékek és a villamos energia közösségi adóztatási keretének átszervezéséről szóló 2003/96/EK tanácsi irányelv* 17. cikk (1) bekezdés a) pontja alapján az a vállalkozás, amelynél vagy az energiatermék és a villamos energia beszerzési értéke eléri legalább a termelési érték 3,0%-át, vagy a fizetendő nemzeti energiaadó eléri legalább a hozzáadott érték 0,5%-át.
3. A közlemény mellékletében felsorolt tevékenységek²¹ esetén az intenzitás 70%, a támogatási összeg pedig akár 50 millió euró lehet (de legfeljebb a működési veszteség 80%-

²¹ Bórruházat gyártása; alumíniumgyártás; szervetlen vegyi alapanyag gyártása; ólom, cink, ón gyártása; papíripari rostanyag gyártása; színesfém érc bányászata; papírgyártás; vas-, acél-, vasötvözet-alapanyag gyártása; szintetikus kaucsuk alapanyag gyártása; vasöntés; vegyi szál gyártása; kőolaj-feldolgozás; rézgyártás; műanyag-alapanyag gyártása; textilszálak fonása; egyéb nem vas fém gyártása; kerámiaacsempe, -lap gyártása; nem szőtt textil és termék gyártása (kivéve: ruházat); üvegszálgyártás; műtrágya, nitrogénvegyület gyártása; falemezgyártás; síkűveg gyártás; öblösűveggyártás; az ipari gáz gyártása ágazat következő alágazatai: hidrogén; nemfémek szervetlen oxigénvegyületei; a szerves vegyi alapanyag gyártása ágazat következő alágazatai: ciklohexán; benzol; toluol; orto-xilol; para-xilol; meta-xilol és xilolizomerek keveréke; sztirol; etil-benzol; kumol; más ciklikus szénhidrogének; etilén-glikol (etándiol); 2,2-oxidietanol (dietilén-glikol, digol); etilén-oxid (oxirán); benzol, toluol és xilol; naftalin és más aromás szénhidrogén-keverékek (a benzol, toluol és xilol kivételével); a m.n.s. egyéb nemfém alapanyag

a), mivel ezeket a tevékenységeket a Bizottság értékelése szerint különösen hátrányosan érinti az energiahordozók árnövekedése.

1. táblázat - Támogatási kategóriák

	Energiaárak emelkedése miatt érintett vállalkozások (általános)	Energiaintenzív vállalkozások	Különösen érintett szektorokban tevékenykedő vállalkozások
Támogatás határideje	2022. december 31-ig nyújtható.		
Támogatás formája	Az intézkedés formája vissza nem térítendő támogatás, hitel, kezesség, adóintézkedés és tőke is lehet. A támogatást 2022. december 31-ig oda kell ítélni, és a visszafizetendő támogatások vissza nem térítendővé alakíthatók 2023. június 30-ig.		
Támogatható vállalatok köre	Bármely vállalkozás jogosult lehet, de ágazatokra korlátozható. Ezeket a korlátozásokat azonban „tágra kell megszabni, és azok nem vezethetnek a potenciális kedvezményezettek körének mesterséges szűkítéséhez”.	Energiaintenzív vállalkozások (energiatermék és a villamos energia beszerzési értéke eléri legalább a termelési érték 3,0%-át, vagy a fizetendő nemzeti energiaadó eléri legalább a hozzáadott érték 0,5%-át), és működésük veszteséges, úgy, hogy a működési veszteség legalább 50%-a az energiaárakra vezethető vissza.	Energiaintenzív vállalkozások a közlemény mellékletében felsorolt szektorokban.
Elszámolható költségek számolása	Az elszámolható költség a 2021-es (referenciaidőszak) energiahordozó-átlagárának és a 2022. február 1. és 2022. december 31. közötti (támogatható időszak) fogyasztás árának különbsége akkor, ha a támogatható időszak átlagára 100%-kal meghaladja a referenciaidőszak árszintjét.		
Támogatás maximális értéke	Elszámolható költségek 30%-a, maximum 2 millió euró.	Elszámolható költségek 50%-a, ami a működési veszteség maximum	Elszámolható költségek 70%-a, ami a működési veszteség maximum

gyártása ágazat következő alágazatai: salakgyapot, kőzetgyapot és hasonló ásványi gyapotféle, valamint ezek keveréke, ömlesztve, lap vagy tekercs alakban.

	Energiaárak emelkedése miatt érintett vállalkozások (általános)	Energiaintenzív vállalkozások	Különösen érintett szektorokban tevékenykedő vállalkozások
		80%-a, maximum 25 millió euró.	80%-a, maximum 50 millió euró.
Kumuláció	Ugyanazokhoz az elszámolható költségekhez 2 millió euróig más támogatással halmozható.	Ugyanazokhoz az elszámolható költségekhez 25 millió euróig más támogatással halmozható.	Ugyanazokhoz az elszámolható költségekhez 50 millió euróig a támogatás halmozható; ha az adott energiaintenzív vállalkozás több szektorban aktív, akkor a támogatás halmozását is ágazatonként kell ellenőrizni (25/50 millió euró plafonnal).
Előleg	Előleg nyújtható a költségek felmerülése (a támogatható időszak) előtt becslés alapján, a maximális támogatási intenzitás és összeg figyelembevételével. A támogatható időszak után legfeljebb hat hónappal meg kell vizsgálni, hogy ténylegesen felmerültek-e a költségek, és az esetleges túltámogatást vissza kell téríteni.		

Forrás: szerző saját szerkesztése

A közlemény alapján nyújtható támogatások feltételül szabhatja a tagállam különböző fogyasztás-, kibocsátás-csökkentési, energiahatékonysági és más környezetvédelmi feltételek, intézkedések vállalását (az intézkedés előírása nem kötelező, nem összeegyeztethetőségi feltétel, tehát ez a tagállam döntése).²²

A támogatási kategóriák alkalmazásához – a koronavírus járvány kapcsán bevezetett átmeneti közlemény szabályaihoz hasonlóan – minden esetben az Európai Bizottság előzetes jóváhagyása szükséges. A közlemény alapján 2022. december 31-ig lehet majd támogatást nyújtani, de a koronavírussal kapcsolatban elfogadott átmeneti közleményhez hasonlóan a Bizottság fenntartja a jogot a közlemény módosítására és meghosszabbítására is a gazdasági helyzet függvényében.

²² Lásd a közlemény 22. pontját.

A 100 ezer euró (mezőgazdasági és halászati ágazat esetén a 10 ezer euró) feletti támogatásokat az odaítéléstől számított 1 éven belül közzé kell tenni a Bizottság közzétételi adatbázisában²³. Ezek a támogatások éves jelentéstételi kötelezettség alá tartoznak. A Bizottság ezen felül bár-mikor kérhet összesített adatokat a tagállamoktól a közlemény alkalmazásáról.²⁴

Az Európai Bizottság és a válságközlemények

Nem az ukrajnai orosz invázió kapcsán kiadott ideiglenes válságkezelési keret volt az első alkalom, amikor a Bizottság egy átmeneti közleménnyel lazított az állami támogatási szabályokon. Ez egy bevett válságkezelési módszer, amelynek bizottsági gyakorlata az elmúlt évtizedek során alakult ki. E fejezetben a korábbi válságközleményeket mutatjuk be röviden.

2008-ban egy olyan pénzügyi válság rázta meg a világot, amelynek hatása az 1929-ben kirobbant „nagy gazdasági világválsághoz” mérhető.

A válság az Egyesült Államokból, a jelzáloghitel piac és bankszektori szabályozás anomáliáiból indult ki, majd tovagyűrűző hatása Európát és az egész világot elérte. Alapvetően az amerikai ingatlanpiacon tapasztalt gyorsuló áremelkedés, a jelzálogpiac növekedése és a finanszírozó bankok túlzott, sokszor fedezetlen hitelkihelyezése okozta a pénzpiacok rendkívül gyors, dominóelv alapján működő, kivédhetetlen összeomlását. A válság során nagy múltú, több évtizedes működésre visszatekintő bankok és az általuk finanszírozott nagyvállalatok mentek csődbe. A folyamat különösen érzékenyen érintette a kis- és középvállalkozói szektort is, aminek hatása az egész világgazdaságban megmutatkozott²⁵.

A kirobbant pénzügyi válság kezelésére az Európai Unió gyorsan reagált. 2008 októberében az Európai Bizottság rekordgyorsasággal adta ki azt az első átmeneti közleményt²⁶, amely a negatív hatások enyhítése és a versenytorzító támogatások megelőzése céljából a pénzügyi intézményeknek nyújtható állami támogatások szabályait rögzítette. Ezt további, elsősorban a pénzügyi szektor jövőbeni szabályozását érintő, valamint a reálgazdaság szereplői likviditási helyzetének, forráshoz jutásának könnyítését célzó bizottsági közlemények²⁷ követték.

²³ Transparency Award Module <https://webgate.ec.europa.eu/competition/transparency/public?lang=en>

²⁴ Lásd a közlemény 3. szakaszát.

²⁵ Hardi, Zsuzsanna és Szapáry, György: Két válság, eltérő sokkhatások: miben más a koronavírus? *Portfolio*, <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20200417/ket-valsag-eltero-sokkhatasok-miben-mas-a-koronavirus-426672>

²⁶ Az állami támogatásokról szóló szabályoknak a pénzügyi intézmények vonatkozásában a jelenlegi pénzügyi világválsággal összefüggésben teendő intézkedésekre történő alkalmazásáról szóló közlemény (HL C 270, 2008.10.25.)

²⁷ A hitelintézetek feltőkésítése a jelenlegi pénzügyi válságban: a támogatás szükséges minimális szintre történő korlátozása és az indokolatlan versenytorzulás kiküszöbölését célzó biztosítékok című közlemény, HL C 10., 2009. 01. 15., 2–10. o. és Az értékvesztett eszközök közösségi bankszektorban történő kezeléséről szóló közlemény, HL C 72., 2009. 03. 26., 1–22. o. A pénzügyi szektor életképességének helyreállítása és a jelenlegi válságban hozott szerkezetátalakítási intézkedések értékelése az állami támogatási szabályok alapján című bizottsági közlemény, HL C 195., 2009. 08. 19., 9. o.

Az állami támogatási tilalom alóli mentesítés jogcíme minden esetben az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés b) pontja volt, amely kimondja, hogy a közös piaccal összeegyeztethető lehet „egy tagállam gazdaságában bekövetkezett komoly zavar megszüntetésére” nyújtott támogatás.

A 2008-as nagy pénzügyi válság után újabb globális gazdasági krízist okozott 2020-tól a Covid19-világjárvány. Legalább olyan gyorsan, mint a 2008-as válság idején, a pandémia kapcsán is szükségessé vált az állami támogatásokra vonatkozó uniós jogszabályok rugalmas kezelése és a gyorsított intézkedések meghozatala.

Az Európai Bizottság 2020. március 19-án kiadta az „*Állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes keret a gazdaságnak a jelenlegi Covid19-világjárvánnyal összefüggésben való támogatása céljából*” című közleményt²⁸ (átmeneti közlemény vagy TF). Ez számos intézkedést tesz lehetővé a tagállamoknak, hogy a járvány hatásai következtében érintett vállalatok működtetése és sokszor életben tartása érdekében sürgős állami támogatást nyújtsanak. Az állami támogatás nyújtásának jogalapja ebben az esetben is az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés b) pontja volt.

Jól mutatja a Bizottság gyakorlati megközelítésében bekövetkezett fejlődést, hogy az átmeneti közlemény rendkívül rugalmas és a folyamatosan változó aktuális pénzügyi–gazdasági körülményekhez adaptívan alkalmazkodó állami támogatási formákat tesz lehetővé a bajba jutott vállalkozások megsegítésére. A közleményt a járvány 2020-as kirobbanását követően, a tagállami tapasztalatokat értékelve a Bizottság hat alkalommal, legutoljára 2021. november 18-án módosította²⁹ és új támogatási kategóriákkal bővítette. A Bizottság 2022. május 12-én jelentette be az átmeneti közlemény fokozatos kivezetését, melynek legtöbb jogcíme 2022. június 30-án jár le³⁰.

Az átmeneti közlemény (TF) és a jelenlegi ideiglenes válságkezelési keret (TCF) meglehetősen hasonló mintára készült. A következőkben a két közlemény hasonló rendeltetésű (rugalmas támogatási lehetőséget biztosító, illetve a likviditási problémákat kezelő) jogcímeit vetjük össze.

²⁸ A Bizottság 2020. március 19-i közleménye, C(2020) 1863 (HL C 091I., 2020.3.20.)

²⁹ Módosítások: 2020. április 3-i, C(2020) 2215, május 8-i C(2020) 3156, június 29-i C(2020) 4509, október 13-i C(2020) 7127, valamint a 2021. január 28-i C(2021) 564, 2021. november 18-i C(2021) 473 számú bizottsági közlemény

³⁰ <https://tvi.kormany.hu/az-europai-bizottsag-bejelentette-az-atmeneti-kozlemeny-kivezeteset>

2. táblázat - Korlátozott összegű támogatások

TF ³¹ vs. TCF ³²	TF 3.1. ³³	TCF 2.1. ³⁴
Elszámolható költségek	Nincs megkötés.	
Támogatható vállalatok köre	A Covid19-világjárvány következtében pénzügyi nehézségekkel küzdő életképes vállalatok (a TF gyakorlata során a nehéz helyzetre vonatkozó korlátozásnak megfelelő bármely vállalkozás ilyenek volt tekinthető, nem kellett külön bizonyítani az érintettséget)	A háború és szankciók gazdasági hatásai által érintett vállalatok (azt, hogy az érintettséget mennyire kell bizonyítani, még kérdéses, de az eddigi bizottsági határozatok a TF szerinti megengedő joggyakorlat felé mutatnak, azaz valószínűleg nem lesz összeegyeztethetőségi feltétel a közvetlen érintettség).
Támogatás maximális értéke	2,3 millió EUR ³⁵ vállalkozásonként (345 ezer EUR a halászati szektor, 290 ezer EUR a mezőgazdasági szektor esetén).	400 ezer EUR vállalkozásonként (35 ezer EUR a halászati és mezőgazdasági szektor esetén).
Támogatás feltételei	Feltétel, hogy a kedvezményezett vállalkozás 2019. december 31-én nem volt nehéz gazdasági helyzetben (bizonyos kisvállalkozásoknak ebben az esetben is nyújtható).	Nyújtható nehéz helyzetben lévő vállalkozásnak is.
Támogatás határideje	2022. június 30.	2022. december 31.
Támogatás lehetséges formája	Vissza nem térítendő támogatás, visszafizetendő előlegek vagy adókedvezmények, garanciák, kölcsönök (változtatni lehet a formán, ha az átalakítás 2023. június 30-ig megtörténik).	
Kumuláció	Az általános szabályok szerint halmozható, vagyis azonos elszámolható költségek esetén a csoportmentességi rendeletek, illetve a bizottsági határozat szerinti maximális intenzitásig vagy összegig.	

Forrás: szerző saját szerkesztése

³¹ TF = Temporary Framework = covid átmeneti közlemény

³² TCF = Temporary Crisis Framework = ideiglenes válságkezelési keret

³³ A közvetlen támogatások, visszafizetendő előlegek vagy adókedvezmények formájában nyújtott támogatás

³⁴ Korlátozott összegű támogatások

³⁵ Az eredeti, 2020. március 19-i átmeneti közlemény szerint 800 ezer euró volt az általános keret, ez a meghosszabbításokkal időarányosan nőtt.

3. táblázat - Garanciák formájában nyújtott támogatások

TF vs. TCF	TF 3.2. ³⁶	TCF 2.2. ³⁷
Elszámolható költségek	Nincs megkötés (beruházási, működési hitel is nyújtható).	
Támogatható vállalatok köre	A Covid19-világjárvány következtében pénzügyi nehézségekkel küzdő életképes vállalatok (a TF gyakorlata során a nehéz helyzetre vonatkozó korlátozásnak megfelelő bármely vállalkozás ilyennek volt tekinthető, nem kellett külön bizonyítani az érintettséget).	A háború és szankciók gazdasági hatásai által érintett vállalatok.
Támogatás (a kezességgel fedezett hitel) maximális összege	Nem haladhatja meg: (i) a kedvezményezett 2019. évi vagy az utolsó rendelkezésre álló éves bértömeg dupláját; vagy (ii) a kedvezményezett teljes forgalmának 25%-át 2019-ben; vagy (iii) megfelelő indoklás esetén a kölcsön összege megemelhető a likviditási igények fedezésére az odaítélés pillanatától kezdve a következő 18 hónapra KKV-k esetében, illetve a következő 12 hónapra nagyvállalkozások esetében	Nem haladhatja meg: (i) a kedvezményezett átlagos éves teljes forgalmának 15%-át az utolsó három lezárt pénzügyi időszakban (ii) az energiaköltségek 50%-át a támogatási kérelem benyújtásának hónapját megelőző 12 hónapban; vagy (iii) megfelelő indoklás esetén a kölcsön összege a folyósítás időpontjától kezdődően a likviditási igények fedezésére KKV-k esetében 12 hónapra, nagyvállalkozások esetében 6 hónapra növelhető
Támogatás feltételei	Egyforma a kezesség díja, amely a kezesség időtartama során alapesetben fokozatosan növekszik. A kezesség a beruházási és működőtőke-hitelekre is vonatkozhat. Mindkettő hat évre szól, de az állami kezességvállalás fedezete nem haladhatja meg: (i) a hitel tőkeösszegének 90 %-át, ha a veszteségeket a hitelintézet és az állam arányosan és azonos feltételekkel viseli; vagy (ii) a hitel tőkeösszegének 35 %-át, ha a veszteségeket először az állam viseli, és csak utána a hitelintézetek (vagyis az első veszteségre nyújtott garancia esetében); valamint	

³⁶ „Hitelgaranciák formájában nyújtott támogatás”³⁷ „Garanciák formájában nyújtott likviditási támogatás”

TF vs. TCF	TF 3.2. ³⁶	TCF 2.2. ³⁷
	(iii) mindkét fenti esetben, amikor a hitel vagy a pénzügyi kötelezettség összege idővel csökken – például a hiteltörlesztés megkezdésével –, a garantált összegnek arányosan csökkennie kell. A kezesség időtartama és a felárak „modulálhatók”, azaz lehetőség van pl. egységes felár alkalmazására vagy hat évnél hosszabb futamidőre, ha a Bizottság ezt jóváhagyja.	
Támogatás határideje	2022. június 30.	2022. december 31.
Támogatás lehetséges formája	Állami kezességvállalás kölcsönökre (korlátozott időtartamra és hitelösszegre), állami kezességvállalás bizonyos faktoring termékekre, visszkereseti garanciák és fordított faktoring.	Állami kezességvállalás kölcsönökre (korlátozott időtartamra és hitelösszegre).
Kumuláció	Nem halmozható ugyanazon mögöttes hiteltőkére nyújtott támogatással és fordítva. A 3.2 és 3.3 szakasz szerint nyújtott támogatás különböző kölcsönökhöz halmozható, feltéve, hogy az egy kedvezményezettre jutó kölcsönök teljes összege nem haladja meg a maximális értéket. Egy kedvezményezett párhuzamosan több, a 3.2 szakasz szerinti intézkedésből is részesülhet feltéve, hogy a kölcsönök teljes összege kedvezményezettenként nem haladja meg a meghatározott felső határt.	Ugyanazon mögöttes hitel tőkeösszegére nem halmozható a jelen közlemény 2.3 szakasza alapján nyújtott támogatással és fordítva, illetve a TF 3.2 vagy 3.3 szakasza alapján nyújtott támogatással. A garanciák halmozhatóak, feltéve, hogy a garantált hitelek teljes összege nem haladja meg a jogcím szerinti maximális összeget. A TF alapján már fedezett likviditási szükségletek nem fedezhetők az e közlemény alapján elfogadott intézkedésekkel.

Forrás: szerző saját szerkesztése

4. táblázat - Kedvezményes hitelkamatlábak és hitelek formájában nyújtott támogatások

TF vs. TCF	TF 3.3. ³⁸	TCF 2.3. ³⁹
Elszámolható költségek	Nincs megkötés (beruházási, működési hitel is nyújtható).	
Támogatható vállalatok köre	A Covid19-világjárvány következtében pénzügyi nehézségekkel küzdő életképes vállalatok (a TF gyakorlata során a nehéz helyzetre vonatkozó korlátozásnak megfelelő bármely vállalkozás ilyennek volt tekinthető, nem kellett külön bizonyítani az érintettséget).	A háború és szankciók gazdasági hatásai által érintett vállalatok (azt, hogy az érintettséget mennyire kell bizonyítani, még kérdéses, de az eddigi bizottsági határozatok a TF szerinti megengedő joggyakorlat felé mutatnak, azaz valószínűleg nem lesz összeegyeztethetőségi feltétel a közvetlen érintettség).
Támogatás maximális értéke	Nem haladhatja meg: (i) a kedvezményezett 2019. évi vagy az utolsó rendelkezésre álló éves bértömeg dupláját; vagy (ii) a kedvezményezett teljes forgalmának 25%-át 2019-ben; vagy (iii) megfelelő indoklás esetén a kölcsön összege megemelhető a likviditási igények fedezésére az odaítélés pillanatától kezdve a következő 18 hónapra KKV-k esetében, illetve a következő 12 hónapra nagyvállalkozások esetében.	Nem haladhatja meg: (i) a kedvezményezett átlagos éves teljes forgalmának 15%-át az utolsó három lezárt elszámolási időszakban (ii) az energiaköltségek 50%-át a támogatási kérelem benyújtásának hónapját megelőző 12 hónapban; vagy (iii) megfelelő indoklás esetén a kölcsön összege a folyósítás időpontjától kezdődően a likviditási igények fedezésére KKV-k esetében 12 hónapra, nagyvállalkozások esetében 6 hónapra növelhető (de TF alapján már fedezett likviditási szükségletek nem fedezhetők).
Támogatás feltételei	Egyforma a kamatfelár, amely a futamidő során alapesetben nő; a hitel beruházási és működőtőke-szükségletekhez is kapcsolódhat. Eltérő alapkamatláb (TF-nél: 2020.01.01-jei referencia-alapkamat, TCF-nél a 2022.02.01-jei referencia-alapkamat). A futamidő hat év lehet. A futamidő és a kamatfelárak „modulálhatók”, azaz lehetőség van pl. egységes felár alkalmazására vagy hat évnél hosszabb futamidőre, ha a Bizottság ezt jóváhagyja.	
Támogatás határideje	2022. június 30.	2022. december 31.

³⁸ „Kedvezményes hitelkamatlábak formájában nyújtott támogatások”³⁹ „Kedvezményes hitelek formájában nyújtott likviditási támogatás”

TF vs. TCF	TF 3.3. ³⁸	TCF 2.3. ³⁹
Támogatás lehetséges formája	Kedvezményes hitelkamatlábak formájában nyújtott támogatások (korlátozott időtartamra és hitelösszegre).	
Kumuláció	Nem halmozható a 3.2 pont szerint ugyanazon mögöttes hiteltőkére nyújtott támogatással és fordítva. A 3.2 és 3.3 szakasz szerint nyújtott támogatás különböző kölcsönökhöz halmozható, feltéve, hogy az egy kedvezményezettre jutó kölcsönök teljes összege nem haladja meg a maximális értéket. Egy kedvezményezett párhuzamosan több, a 3.3 szakasz szerinti intézkedésből is részesülhet feltéve, hogy a kölcsönök teljes összege kedvezményezettenként nem haladja meg a meghatározott felső határt.	Ugyanazon mögöttes hitel tőkeösszegére nem halmozható a jelen közlemény 2.2 szakasza alapján nyújtott támogatással és fordítva. Eltérő hitelcélokhoz nyújtott kölcsönök és garanciák halmozhatóak, feltéve, hogy a hitelek teljes összege nem haladja meg a küszöbértékeket. TF által már fedezett likviditási szükségletek nem fedezhetők az e közlemény alapján elfogadott intézkedésekkel.

Forrás: szerző saját szerkesztése

Konklúzió

Az orosz-ukrán háború és a szankciók gazdasági hatása világszerte érezhető. Az Európai Unió gazdaságára ez fokozottan igaz: a beszállítói láncokban fennakadások érezhetők, a piacokon bizonytalanság uralkodik, az infláció nő⁴⁰. Ezekre a jelenségekre reagálva az Európai Bizottság lazított a meglehetősen szigorú és az uniós jogban központi szerepet betöltő állami támogatási szabályokon, ahogy azt korábban, a Covid19-világjárvány kapcsán is megtette. A körülményekhez képest az EU gazdasága viszonylag jól teljesít, legalábbis nincs kibontakozóban egy 2008-as szintű válság.

Egyes vélemények szerint azonban ez a relatív siker elsősorban annak köszönhető, hogy az EU megkerüli a saját szabályait: átmeneti válságközleményekkel 2020 márciusa óta eltekint az állami támogatási szabályok szigorú alkalmazásától⁴¹. A teljes kép érdekében megjegyzendő, hogy a rugalmasan kezelt állami támogatási szabályok sem lépnek ki az EUMSZ-ben rögzített

⁴⁰ Mbah, Ruth Endam és Wasum, Divine Forcha (2022): Russian-Ukraine 2022 War: A Review of the Economic Impact of Russian-Ukraine Crisis on the USA, UK, Canada, and Europe. *Advances in Social Sciences Research Journal*, 9(3) pp. 144-153.

⁴¹ Ammann, János (2022): The EU works – when it ignores its rules. *Euractiv*, <https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/the-eu-works-when-it-ignores-its-rules/>

jogi keretek közül. Alapesetben az állami támogatási szabályozás célja a belső piac versenytorzulás-mentes működésének biztosítása, ami fontos európai érdek, de válság idején a sztenderd szabályozás akadályozhatja a gyors beavatkozást.

Másrésről, bár a fellazított állami támogatási szabályok rugalmasak, mégis egy egységes keretet biztosítanak: a tagállamok ugyanazon feltételek mellett tudnak állami forrásokat biztosítani a gazdasági szereplőknek. Az állami támogatások növelhetik a befektetői bizalmat, ami válságos időkben kényes kérdés, hiszen a bizalom csökkenése gazdasági visszaeséssel járhat.

A Bizottság eddigi joggyakorlata alapján az új közlemény valóban rugalmas válságkezelést tesz lehetővé: a háború gazdasági hatásait általánosnak veszi és így ágazati megkötés, valamint a direkt vagy indirekt gazdasági érintettség részletes bizonyítása nélkül engedélyez támogatási programokat⁴². A koronavírus járvány okozta válságra válaszul adott átmeneti közlemény a jövő tekintetében jó kiindulási alap lehet; azt az adott helyzet tükrében a Bizottság többször (összesen hatszor) módosította, illetve hosszabbította meg. A jelenlegi, ideiglenes válságkezelési keret esetében is ez a gyakorlat várható, bár remélhetőleg meghosszabbítására nem lesz szükség.

⁴² lásd: <https://tvi.kormany.hu/az-europai-bizottsag-11-milliard-euros-nemet-tamogatasi-keretprogramot-hagyott-jova-az-ukran-orosz-haboru-miatt-bevezetett-ideiglenes-valsagkezelesi-keret-alapjan> vagy <https://tvi.kormany.hu/az-europai-bizottsag-155-milliard-euros-francia-likviditas-tamogatasi-programot-hagyott-jova-az-uj-valsagkozlemeny-alapjan>

TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEN, VÉDETT ÁLLATOK ÁLTAL OKOZOTT KÁROK MEGTÉRÍTÉSÉNEK ÁLLAMI TÁMOGATÁSI MEGÍTÉLÉSE

STAVICZKY Péter¹

Tárgyszavak: állami támogatás fogalma, előny fogalma, előzetes döntéshozatal, védett állatok által okozott kár, szokásos működési költség

Az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés (EUMSZ) 107. cikkének (1) bekezdése határozza meg az állami támogatás fogalmát, amelynek konjunktív eleme az állam által nyújtott előny. Ez az előny bizonyos esetekben egyértelmű, például amikor az állam vissza nem térítendő támogatást vagy adókedvezményt nyújt. Ugyanakkor összetettebb feladat az előny fennállásának és mértékének megállapítása pénzügyi konstrukciók esetén. Ilyenkor a piaci viszonyokhoz és árhoz kell hasonlítani az állami konstrukciók feltételrendszerét és árazását. Ugyanígy összetett kérdés lehet az előny megítélése különböző többletköltségek és károk állami kompenzálása esetén.

Az Európai Bíróság 2022 januárjában egy előzetes döntéshozatali eljárásban foglalt állást az állam által nyújtott kárkompenzáció állami támogatási jellegét illetően és értelmezte ebből a szempontból az Európai Unió Alapjogi Chartáját (Charta) is. A lett Legfelsőbb Bíróság által kezdeményezett eljárás jelentőségét az mutatja, hogy abban beavatkozóként Írország és Hollandia is részt vett, az Európai Bizottság pedig az Európai Bíróság hatáskörének hiányára hivatkozással lépett fel, mivel álláspontja szerint a vizsgált esetben a kártalanítási kötelezettség nem az uniós jogon, hanem nemzeti jogszabályon alapul. A C-238/20. sz. Sātiņi-S ügyben hozott ítélet egyértelmű iránymutatást ad az állam által jogszabályok által előírt korlátozások miatt felmerült károk állami kompenzálásának uniós állami támogatási szempontú értékelését illetően.

Az ügy háttere

A lett Sātiņi-S vállalat 2002-ben 687 hektár területet vásárolt, amiből 600 hektárnyi védett természetmegőrzési területen található tó volt. Ezt a területet 2005-ben Natura 2000 területté nyilvánították. A cég 2017-ben kérelmet nyújtott be a környezetvédelmi hatósághoz a madarak és más védett állatok által az akvakultúrában okozott károk megtérítése iránt. A hatóság elutasí-

¹ A szerző Magyarország brüsszeli Állandó Képviselőtétének munkatársa. A cikkben megjelenő vélemény nem tekinthető az Állandó Képviselő hivatalos álláspontjának.

totta a kérelmet azzal az indokkal, hogy a vállalkozás már elérte a 717/2004/EU rendelet (halászati de minimis rendelet) alapján maximális halászati és akvakultúra ágazatban nyújtható de minimis támogatás 30 000 eurós felső határát, így további támogatásra nem jogosult.

A Sātiņi-S képviselői nem fogadták el a környezetvédelmi hatóság döntését és bírósághoz fordultak arra hivatkozva, hogy „a védett állatok által az akvakultúrában okozott károk megtérítése – a kompenzációs jellegére tekintettel – nem minősül állami támogatásnak.”² Kérelmüket a lett bíróságok első- és másodfokon is elutasították. Ezt követően a Sātiņi-S felülvizsgálati kérelmet terjesztett a lett Legfelsőbb Bíróság elé a kártalanítás érdekében. A testület az uniós jog értelmezése során viszont nem tudott egyértelműen állást foglalni azon kérdést illetően, hogy a vállalat által kért kártalanítás állami támogatásnak minősül-e, ezért előzetes döntéshozatali eljárásban az Európai Bírósághoz fordult az alábbi kérdésekkel:³

„1) Lehetővé teszi-e [a Charta] 17. cikke által biztosított, a tulajdonhoz való jog korlátozása miatt járó méltányos összegű kártalanításhoz való jog, hogy [a madárvédelmi irányelv] alapján védett madarak által a Natura 2000 hálózat területén az akvakultúra tekintetében okozott veszteségek miatt valamely állam által nyújtott kártalanítás jelentősen alacsonyabb legyen a ténylegesen elszenvedett veszteségeknél?

2) A [madárvédelmi irányelv] alapján védett madarak által a Natura 2000 hálózat területén az akvakultúrában okozott veszteségek miatt valamely állam által nyújtott kártalanítás az EUMSZ 107. és EUMSZ 108. cikk értelmében vett állami támogatásnak minősül-e?

3) A második kérdésre adandó igenlő válasz esetén, alkalmazható-e [a 717/2014 rendelet] 3. cikkének (2) bekezdésében a csekély összegű támogatásra vonatkozóan meghatározott 30 000 euró összegű értékhatár az alapjogvitában tárgyalthoz hasonló kártalanítás esetében?”⁴

Az Európai Bíróság ítélete

Az első kérdésre adott válasz

Az első kérdés tartalmát az Európai Bíróság az alábbiak szerint foglalta össze: „A Charta 17. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes az, ha annak a kártalanításnak az összege, amelyet a tagállam egy gazdasági szereplő által egy Natura 2000 hálózathoz tartozó területen a madárvédelmi irányelv alapján alkalmazott védelmi intézkedések miatt elszenvedett veszteségek címén nyújt, jelentősen alacsonyabb az e gazdasági szereplőt ténylegesen ért károk összegénél?”⁵

² Az ítélet 17. pontja.

³ A vállalat a természetvédelmi területek hasznosításával kapcsolatosan egy másik előzetes döntéshozatali eljárásban is érintett volt (A C-234/20. sz. „Sātiņi-S” SIA ügyben hozott ítélet, ECLI:EU:C:2022:56), amiről az Európai Bíróság a jelen ügygel egy napon hozott döntést. Azonban ennek az eljárásnak nem volt állami támogatási jogi relevanciája.

⁴ Az ítélet 19. pontja.

⁵ Az ítélet 20. pontja.

Miután az Európai Bíróság megállapította, hogy – ellentétben az Európai Bizottság által állítottakkal – hatáskörrel rendelkezik a kérdés eldöntésére,⁶ azt is levezette, hogy a Charta 17. cikke⁷ kizárólag a tulajdonról való megfosztás (például kisajátítás) esetén biztosít kifejezetten kártalanításhoz való jogot. E cikk tehát a jelen ügyben nyilvánvalóan nem releváns, mivel a Natura 2000 hálózathoz tartozó terület tulajdonosainak az akvakultúra védett, vadon élő madarakkal szembeni védelmét szolgáló intézkedések megválasztásával és végrehajtásával kapcsolatos szabadságát korlátozó jogszabályi kötelezettségek nem az e terület tulajdonjogától való megfosztást, hanem a használatának korlátozását képezik. Az Európai Bíróság rámutatott arra is, hogy a tulajdonhoz való jog nem abszolút, annak gyakorlását az Európai Unió közérdekű célkitűzései korlátozhatják.⁸ A környezetvédelem ilyen közérdekű célkitűzésnek minősül, ami alapján igazolható a tulajdonhoz való jog korlátozása.⁹ Emellett az Európai Bíróság szerint a lett jogban az uniós irányelvek alapján elfogadott korlátozások nem akadályozzák meg az akvakultúra-gazdálkodást az érintett területeken, hanem csupán meghatározzák az említett tevékenység gyakorlásának keretet adó feltételeket. Azonban e korlátozások nem tűnnek az érintett tulajdonosok kártalanításának hiányában aránytalan és megengedhetetlen beavatkozásnak, amely sértené a tulajdonhoz való jog lényegét. Az Európai Bíróság emellett elismerte, hogy a tagállamok – az uniós jog tiszteletben tartása mellett – adhatnak kártalanítást az érintett tulajdonosoknak, ez azonban az uniós szabályok alapján nem kötelezettségük.

A fenti gondolatmenet alapján a testület az első kérdésre azt a választ adta, hogy „a Charta 17. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes az, ha annak a kártalanításnak az összege, amelyet a tagállam egy gazdasági szereplő által egy Natura 2000 hálózathoz tartozó területen a madárvédelmi irányelv alapján alkalmazott védelmi intézkedések miatt elszenvedett veszteségek címén nyújt, jelentősen alacsonyabb az e gazdasági szereplőt ténylegesen ért károk összegénél.”¹⁰

A második kérdésre adott válasz

Megválaszolója előtt az Európai Bíróság a második kérdést az alábbiak szerint foglalta össze: „Az EUMSZ 107. cikket úgy kell-e értelmezni, hogy az állam által az olyan veszteségek címén

⁶ A Bíróság szerint függetlenül attól, hogy a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről szóló, 1992. május 21-i 92/43/EGK tanácsi irányelv (HL 1992. L 206., 7. o.) és a vadon élő madarak védelméről szóló, 2009. november 30-i 2009/147/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2010. L 20., 7. o) nem tartalmaz kártalanítási rendszert, vagy hogy nem kötelezik a tagállamokat ilyen kártalanítási rendszer alkalmazására, ez a tény nem értelmezhető úgy, hogy a Charta 17. cikke ne lenne alkalmazható.

⁷ A Charta 17. cikke a tulajdonhoz való védelem elvét rögzíti: „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogszerűen szerzett tulajdonát birtokolja, használja, azzal rendelkezzen és azt örökül hagyja. Tulajdonától senkit sem lehet megfosztani, kivéve, ha ez közérdekből, a törvényben meghatározott esetekben és feltételekkel, valamint az ezáltal elszenvedett veszteségekért kellő időben fizetett méltányos összegű kártalanítás mellett történik. A tulajdon használatát, az általános érdek által szükségessé tett mértékben, törvénnyel lehet szabályozni.”

⁸ A C-8/15 P-C-10/15 P. sz. Ledra Advertising és társai kontra Bizottság és EKB ítélet, EU:C:2016:701, 69. pontja.

⁹ A C-416/10. sz. Križan és társai ítélet, EU:C:2013:8, 114. pontja.

¹⁰ Az ítélet 37. pontja.

nyújtott kártalanítás, amelyeket egy gazdasági szereplő a Natura 2000 hálózathoz tartozó területen a madárvédelmi irányelv alapján alkalmazandó védelmi intézkedések miatt szenvedett el, az említett rendelkezés értelmében vett „állami támogatásnak” minősül-e.”¹¹

A kérdés megválaszolásának megalapozásaként az Európai Bíróság megismételte az állandó joggyakorlat megállapítását, miszerint azok az intézkedések minősülnek állami támogatásnak az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése szerint, amelyek mindegyik abban található feltételt teljesítik.¹² Ezt követően a testület leszögezte, hogy az uniós jog állami támogatás-fogalma nem tesz különbséget az állami beavatkozás okai vagy célkitűzései szerint, hanem azt annak hatásai alapján határozza meg.¹³

Ezen gondolatok előre bocsátását követően az Európai Bíróság rámutatott arra, hogy a lett Legfelsőbb Bíróság kérdése tulajdonképpen annak megállapítására irányul, hogy a védett állatok által az akvakultúrában okozott károk az állami forrásból nyújtott kártalanításként való megtérítése „állítólagos kompenzációs jellegére figyelemmel” az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése értelmében vett *előnyt biztosít-e* a kedvezményezettje számára.

A testület kiemelte, hogy az állandó joggyakorlat alapján¹⁴ minden, a piacon meg nem szerezhető előny alkalmas az állami támogatás megvalósulásához. Emellett a joggyakorlat egyértelmű a tekintetben is, hogy az előny fogalmát szélesen kell értelmezni, így nem csak a vissza nem térítendő forrásokat, állami kölcsönöket vagy „a vállalkozás tőkéjében való részesedéshez hasonló pozitív juttatásokat foglalhatják magukban, hanem azokat a juttatásokat is, amelyek különböző formában enyhítik a vállalkozás költségvetésének általános terheit, és amelyek ezáltal, anélkül hogy a szó szoros értelmében támogatások lennének, azokkal azonos természetűek és hatásúak.”¹⁵ Továbbá „a vállalkozás költségvetésére általában nehezedő teher” fogalma magában foglalja többek között azokat a többletköltségeket, amelyeket a vállalkozásoknak olyan, a gazdasági tevékenységre vonatkozó kötelezettségek miatt kell viselniük, amelyek valamely törvényből, rendeletből vagy megállapodásból erednek.¹⁶

¹¹ Az ítélet 38. pontja.

¹² Az ítélet 39. pontja szerint „Először is állami beavatkozásról vagy állami forrásból történő beavatkozásról kell, hogy szó legyen. Másodsor, e beavatkozásnak alkalmasnak kell lennie arra, hogy érintse a tagállamok közötti kereskedelmet. Harmadszor, a kedvezményezettje számára szelektív előnyt kell biztosítania. Negyedszer, torzítania kell a versenyt, vagy azzal kell fenyegetnie”.

¹³ A C-124/10 P. sz. Bizottság kontra EDF ítélet, EU:C:2012:318, 77. pontja, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

¹⁴ A C-362/19 P. sz. Bizottság kontra Fútbol Club Barcelona ítélet, EU:C:2021:169, 58. pontja, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

¹⁵ Az ítélet 42. pontja.

¹⁶ A C-270/15 P. sz. Belgium kontra Bizottság ítélet, EU:C:2016:489, 35. és 36. pontjai.

Így az Európai Bíróság – egyetértve a főtanácsnok álláspontjával¹⁷ – kiemelte, hogy az állami intézkedés útján nyújtott előny létét nem kérdőjelezi meg az ilyen intézkedés állítólagos „kompensációs” jellege azon az alapon, hogy ezen intézkedés a gazdasági szereplő által az uniós szabályozásból fakadó kötelezettség végrehajtása miatt elszenvedett veszteségek megtérítésére, vagy az ilyen gazdasági szereplő kártalanítására irányul a gazdasági tevékenységének rendes gyakorlása keretében bekövetkezett természeti események nyomán a vállalkozásának okozott károk címén.¹⁸ A joggyakorlat tehát a környezetvédelmi előírások betartásának és a vadon élő, védett állatok által okozott károk helyrehozásának költségét a vállalkozások általános vagy rendes működési költségeinek tekinti, amelyeket az adott vállalkozásnak kell viselnie.

Ugyanakkor az Európai Bíróság szerint a kérdés egy további aspektussal is bír, miszerint az állam által nyújtott kártalanítás esetén az előny és ezzel a támogatásként való minősítés kizárható-e arra hivatkozással, hogy az érintett vállalkozások által teljesítendő olyan „közérdekű kötelezettségek miatt elszenvedett kár ellentételezésére irányulnak, amelyeket a székhelyük szerinti tagállam az uniós jog környezetvédelmi szabályainak, jelen esetben a madárvédelmi irányelvnek a végrehajtása keretében írt elő.”¹⁹ Vagyis a vállalkozásnak nincsen választási lehetősége a közérdekű cél teljesítése tekintetében, ez viszont többletköltségekkel jár számára.

A kérdés ezen aspektusára a testület azt a választ adta, hogy az uniós jog szerinti közszolgáltatási kötelezettséggel²⁰ megbízott vállalkozások esetében az Altmark Trans ítéletben²¹ meghatározott négy feltétel²² teljesülése esetén nem beszélhetünk az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése szerinti előny fennállásáról. Ugyanakkor az Európai Bíróság szerint a környezetvédelmi kötelezettségek teljesítése nem tekinthető közszolgáltatási kötelezettségnek, ami lehetővé teszi,

¹⁷ A főtanácsnoki vélemény 40. pontja

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=245763&pageIndex=0&doclang=hu&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2653349>

¹⁸ Az ítélet 43. pontja.

¹⁹ Az ítélet 45. pontja.

²⁰ Az uniós terminológia szerint általános gazdasági érdekű szolgáltatás ellátásával megbízott vállalkozás.

²¹ A C-280/00. sz. Altmark Trans és Regierungspräsidium Magdeburg ítélet, EU:C:2003:415.

²² 1.) A kedvezményezett vállalkozást ténylegesen közszolgáltatási kötelezettségnek kell terhelnie, és e kötelezettségnek egyértelműen meghatározottnak kell lennie. 2.) Az ellentételezés vagy a kártalanítás kiszámításának alapjául szolgáló feltételeket tárgyilagos és átlátható módon előzetesen kell megállapítani. 3.) Az ellentételezés vagy a kártalanítás nem haladhatja meg a közszolgáltatási kötelezettségek végrehajtása során felmerülő költségek fedezéséhez szükséges mértéket, figyelemmel a vonatkozó bevételekre és az e kötelezettségek teljesítéséből származó méltányos nyereségre. 4.) Amennyiben a közszolgáltatási kötelezettséggel terhelt vállalkozás kiválasztására nem közbeszerzési eljárás keretében kerül sor, az ellentételezés vagy a szükséges kártalanítás mértékét azon költségek elemzése alapján kell megállapítani, amelyek egy átlagos, jól vezetett és az előírt közszolgáltatási követelmények kielégítésére szolgáló eszközökkel megfelelően felszerelt vállalkozásnál e kötelezettségek végrehajtásakor felmerülnének, figyelemmel a vonatkozó bevételekre és az e kötelezettségek teljesítéséből származó tisztességes nyereségre.

hogy – adott feltételek teljesülése esetén – az állam által a feladat ellátásáért nyújtott kompenzáció közszolgáltatási kötelezettség ellentételezéseként ne minősüljön az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése szerinti előnynek.²³

A testület nem fogadta el Írország érvelését sem, miszerint a jelen ügyben a károk kompenzálása az Asteris ítélet²⁴ alapján nem minősül állami támogatásnak. Ezen ítéletben az Európai Bíróság megállapította, hogy az előny léte kizárt, amennyiben a nemzeti hatóságok kötelesek megtéríteni az általuk bizonyos vállalkozásoknak okozott károkat. Az Európai Bíróság viszont kiemelte, hogy az Asteris ítélet szerinti – szerződésen kívül okozott károkért való – állami felelősség esete elválasztandó a jelen ügytől, ahol vállalkozások által a gazdasági tevékenységük során viselt, szabályozási kötelezettségekből vagy természeti eseményekből eredő költségek állami megtérítésének állami támogatási aspektusa a releváns kérdés. Ugyan mindkettő ügy károk megtérítéséhez kapcsolódik, azonban az Asteris ügy alapján, mivel az állam felelőssége polgári jogi kötelezettség megsértésén alapul,²⁵ az állami támogatás és az előny létezését illetően nem azonos a helyzet a jogszabályok által előírt – közszolgáltatásnak nem minősülő – kötelezettségekből származó többletköltségek megtérítésével. Tehát a Sātiņi-S ügyben nem az állam vagy szervei által okozott károk megtérítésére irányuló kártalanítás az állami támogatás gyanúját felvető intézkedés, így az Asteris-ítélet nem releváns. Emellett az Európai Bíróság azt is tisztázta, hogy a Sātiņi-S ügy nem hasonlítható a jogellenesen beszedett adók visszatérítésének esetéhez sem, amikor az állam szintén nem nyújt előnyt, hiszen csak azt adja vissza az adófizetőnek, amit nem is kellett volna beszélnie. Hasonlóképpen nem minősül állami támogatásnak a kisajátítás ellentételezéseként nyújtott kártalanítás,²⁶ de a Sātiņi-S ügy esetében nem beszélhetünk kisajátításról sem.

Az Európai Bíróság tehát a második kérdésre adott válaszával megállapította, hogy a tagállam által az olyan veszteségek címén nyújtott kártalanítás, amelyeket egy gazdasági szereplő a Natura 2000 hálózathoz tartozó területen a madárvédelmi irányelv alapján alkalmazandó védelmi intézkedések miatt szenvedett el, az érintett számára olyan előnyt biztosít, amely az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése értelmében vett állami támogatásnak minősülhet, amennyiben a 107. cikk (1) bekezdésének többi fogalmi eleme is teljesül. Az állami támogatás többi feltétele teljesülésének vizsgálata az adott ügyben az előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményező lett Legfelsőbb Bíróságra hárul.

²³ Az ítélet 48. pontja.

²⁴ A 106/87–120/87. sz. Asteris és társai ügyben hozott ítélet, EU:C:1988:457.

²⁵ Az uniós jog tényleges érvényesülésének elve (*effet utile*) miatt a tagállamok természetesen nem adhatnak garanciát vagy bármilyen kompenzációs intézkedést tiltott állami támogatás visszafizetésének ellentételezésére. Lásd e tekintetben a T-384/08. sz. Elliniki Nafpigokataskevastiki és társai kontra Bizottság ítéletet, EU:T:2011:650.

²⁶ Lásd az ítélet 51. pontjában felsorolt joggyakorlatot.

A harmadik kérdésre adott válasz

A harmadik kérdésben a lett Legfelsőbb Bíróság annak megerősítését kérte, hogy a fenti kártalanításra alkalmazandó-e a halászati de minimis rendeletben található 30 000 eurós értékhatár.²⁷

A kérdés megválaszolása során az Európai Bíróság először megállapította, hogy a kártalanítás nem esik a halászati de minimis rendelet 1. cikk (1) bekezdésében a rendelet hatálya alól kizárt esetkörök egyikébe sem. Ezt követően a testület azt is megállapította, hogy a kártalanítás mindig meghatározott felső összeggel bír, és nyújtása során a bruttó támogatási egyenérték (az előny tényleges mértéke) könnyen megállapítható, részletes kockázatelemzésre a nyújtás során nincs szükség. Vagyis a támogatás teljesíti a rendelet 4. cikke szerinti „átlátható” támogatási forma követelményét.

Ezen megállapítások alapján az Európai Bíróság levonta a következtetést, hogy amennyiben a halászati de minimis rendelet alkalmazandó, akkor a tagállam dönthet úgy, hogy a támogatás felső értékét 30 000 euróban határozza meg, azt halászati de minimis támogatásnak minősíti, és előzetesen nem jelenti be az Európai Bizottságnak. Így az Európai Bíróság megerősítette, hogy a környezetvédelmi területen védett állatok által okozott károk kompenzálása – amennyiben állami támogatásnak minősül, és az intézkedés az akvakultúra ágazatot érinti – a halászati de minimis rendelet hatálya alá tartozik, és ebből következően a támogatás összege vállalkozásonként nem haladhatja meg a kedvezményezett rendelkezésére álló szabad keretösszeget, és legfeljebb 30 000 euró lehet.

Összegzés, az ítélet értékelése

Az Európai Bíróság ítélete egyértelművé tette, hogy a környezetvédelmi területen, védett állatok által okozott károk állam általi megtérítése előnyt biztosít az érintett vállalkozásnak, mivel e károk viselése a vállalkozás rendes költségei közé tartozik. Az ítélet alapján a jövőben érdemben nem merülhet fel kérdés jogszabályok által keletkeztetett többletköltségek viselésének állami támogatási megítélése tekintetében. Tehát például természetvédelmi területek vásárlása és hasznosítása során a vállalkozásnak mérlegelnie kell, hogy e többletköltségek, a hasznosítás jogszabályban kialakított korlátai és az esetlegesen jelentkező károk miatti alacsonyabb megtérülés mellett érdemes-e a területen gazdasági tevékenységet folytatnia. A tagállamok segíthetik e területeken a gazdasági tevékenység végzését a vállalkozás által elszenvedett károk vagy azok egy részének kompenzálásával, de csak az állami támogatási jog által szabott keretek között.

Természetesen látható, hogy a vállalatok szeretnék egyes működési költségeik viselését az államra terhelni, és ugyanakkor azt is szeretnék elkerülni, hogy ez a kompenzáció állami támogatásnak minősüljön, mivel ezekben az esetekben működési támogatásról van szó, aminek nyújtását az uniós szabályok igen szűk keretek között engedélyezik csak. Az Európai Bíróság

²⁷ A 717/2014/EU bizottsági rendelet 3. cikk (2)-(3) bekezdése alapján a kedvezményezettnek és a vele egy és ugyanazon vállalkozásnak bármely három pénzügyi évet felölelő időszakban nyújtható halászati csekély összegű támogatás nem haladhatja meg a 30 000 eurót, valamint a tagállamonként megállapított nemzeti korlátot.

korábban is elutasította ezeket a próbálkozásokat.²⁸ A kérdés jelentőségét mutatja, hogy testület a Sātiņi-S ítélet meghozatalát követően is foglalkozott érintőlegesen ezzel a témakörrel.²⁹

A Sātiņi-S ügyben adott válasz a korábbi joggyakorlat és az előny fogalmának tradicionálisan széles értelmezése fényében nem meglepő, de mindenképpen hasznos az állami támogatási jog fejlődése szempontjából. Mivel az ítélet követi az előny fogalma terén kialakult irányt, de egyben a fogalom több aspektusát is értelmezi, így hivatkozási alapot képez majd a jövőben.

Az ítélet továbbá fenntartja azt az értelmezési keretet, hogy a vállalkozások többletköltségeit az állam kizárólag az állam által megrendelt közszolgáltatások esetében kompenzálhatja anélkül, hogy az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdésének értelmében vett támogatást nyújtana.³⁰ A kompenzáció minden más esetben előnyt biztosít a vállalkozásnak akkor is, ha versenytársainál nem jelentkeznek ilyen többletköltségek. Ebből következően ezek az intézkedések nagy valószínűséggel állami támogatásnak minősülnek.

Az ítélet további érdeme, hogy pontosan elválasztja egymástól az állam által különböző jogalapon nyújtott kárkompenzációk állami támogatási értékelését. Az állam polgári jogi felelőssége (pl. szerződésen kívüli károkozás) vagy a jogszabályok megszegése alapján nyújtott kártérítés más értékelés alá esik, mint a közpolitikai indokok alapján nyújtott kompenzáció, ahol az állam jogellenes magatartásának kérdése nem merül fel. Az utóbbi esetben ugyanis az intézkedés nem kerül ki az uniós állami támogatási szabályok hatálya alól.

Végül, de nem utolsó sorban, az ítélet fontos eleme, hogy tisztázza a de minimis támogatások alkalmazhatóságát a támogatásnak minősülő kárkompenzációk esetére. Közvetve az is kiolvasható belőle, hogy – részben mivel az uniós jog nem ír elő kártérítési kötelezettséget – teljes mértékben a tagállamok döntése ezekben az esetekben a kompenzáció nyújtása, de azt csak az uniós állami támogatási szabályokkal összhangban tehetik meg. Az ítélet azt is pontosítja, hogy az egyik lehetséges megoldás a de minimis szabályok alkalmazása, de a tagállam adott esetben bejelentést is tehet, ha a vonatkozó iránymutatások ezt lehetővé teszik, vagy akár közvetlenül az EUMSZ egyes rendelkezései alapján is bejelentheti az intézkedést az Európai Bizottság részére.

²⁸ A T-538/11. sz. Belgium kontra Bizottság ügyben hozott ítélet, ECLI:EU:T:2015:188, és a C-270/15. sz. Belgium kontra Bizottság ügyben hozott ítélet, ECLI:EU:C:2016:489,

²⁹ A C-167/19. P. és C-171/19. P. sz. Bizottság kontra Freistaat Bayern és társai egyesített ügyekben hozott ítélet, ECLI:EU:C:2022:176.

³⁰ A kompenzációnak természetesen ezekben az esetekben is meg kell felelnie az Altmarm Trans ítéletben kialakított, meglehetősen szigorú, négy elemből álló feltételrendszernek.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Kohéziós Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE